

**ME EMRIN E ALLAHUT
TË GJITHËMËSHIRSHMIT, MËSHIRËPLOTIT**

FONDACIONI I KUR'ANIT
SHQIPËRI

DRITA E KUR'ANIT

REVISTË SHKENCORE E HULUMTIMEVE
DHE E STUDIMEVE KUR'ANORE

THE LIGHT OF QUR'AN

SCIENTIFIC JOURNAL OF QUR'ANIC
RESEARCHES AND STUDIES

TIRANË, 2016

Drejtor: H. Vullnet MERJA

REDAKSIA:

Prof. dr. Hajri SHEHU (*kryeredaktor*)

Sabrie FEZA (*zëvendëskryeredaktore*)

Prof. dr. Ali Reza ARAFI (*anëtar*)

Dr. Ahadollah GHOLIZADEH (*anëtar*)

Prof. dr. Bedri BYLYKU (*anëtar*)

Prof. dr. Feti MEHDIU (*anëtar*)

H. Jetmir ÇELA (*anëtar*)

H. Sulejman efendi REXHEPI (*anëtar*)

H. Selim STAFA (*anëtar*)

Redaktore: Liseda RAMAJ

Korrektura teknike: Vjollca KARAJ

Përkthyesit: Mentor ÇADRI, Jetmir ÇELA, Bledar SHEHU

©: Fondacioni i Kur'anit

Del katër herë në vit.

Viti IX, 2016, Nr. 4 (39)

Shtypur në Shqipëri, në shtypshkronjën "LILO"

ISSN 2309-3668

Adresa e redaksisë:

Fondacioni i Kur'anit

Rruga "Hoxha Tahsin", Nr.168, Kutia Postare: 8272

Tel & Fax: 00355 4 2377311 Tirana – Albania

Website: www.fqurani.com

E_mail: f_quran114@yahoo.com & quranfondation114@gmail.com

Director: Haji Vullnet MERJA

EDITORIAL BOARD:

Prof. Dr. Hajri Shehu
Sabrie FEZA

Editor-in-chief
Vice-Editor-in-chief

Prof. dr. Ali Reza ARAFI	Member
Dr. Ahadollah GHOLIZADEH	Member
Prof. Dr. Bedri BYLYKU	Member
Prof. Dr. Feti MEHDIU	Member
Haji Jetmir ÇELA	Member
Haji Sulejman ef. REXHEPI	Member
Haji Selim STAFA	Member

Editor: Liseda RAMAJ

Proofreader: Vjollca KARAJ

Translators: Mentor ÇADRI, Jetmir ÇELA, Bledar SHEHU

©: Foundation of Qur'an – Albania

A Quarterly Journal

Vol 4, issue 39, 2016

Printed in Albania by “LILO” Printing House

ISSN 2309-3668

Address of the Editorial Board:

Fondacioni i Kur'anit
Rruga “Hoxha Tahsin”, Nr.168, Kutia Postare: 8272
Tel & Fax: 00355 4 2377311 Tirana – Albania
Website: www.fqurani.com

E_mail: f_quran114@yahoo.com & quranfondation114@gmail.com

PASQYRA E LËNDËS

Xhemal Balla

MUHAMEDI - PROFETI I MËSHIRËS.....9

Vullnet Merja

PROFETI I PASHKOLLUAR I CILI MËSOI DHE EDUKOI
POPUJ.....16

Sejjid Ahmed Husejni

PROFETI MUHAMED (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*)
RINGJALL RACIONALITETIN.....26

Qani Sulku

MUHAMEDI (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) KUR'ANI QË
ECËN MBI TOKË.....33

Ahadollah Gholizadeh Barandagh

ANTROPOLOGJIA NË KËNDVËSHTRIMIN E FEJZ
KASHANIUT.....46

Abdu Daim Kahiil

ARGUMENTE SHKENCORE NGA KUR'ANI XIV.....55

Sejid Muxhtaba Musavi Lari

NJË ANALIZË E DY TERMAVE KUR'ANORË (“Aziz” dhe
“Rrahim”).....63

Rajmonda Feza

VENDE, POPUJ, NJERËZ E NGJARJE QË PËRMENDEN
NË KUR'AN - Arafati - gurthemel në rrugën drejt përsosjes.....78

Naser Mekarim Shirazi

KOMENTIM KUR'ANI - Sure “En’am”, ajetet 1 – 2.....82

Muhsin Keraeti

TA NJOHIM MË TEJ KUR'ANIN.....90

FJALOR KUR'ANOR - Hixhreti.....96

VEPRIMTARI KUR'ANORE.....104

VEPRIMTARI KUR'ANORE NDËRKOMBËTARE.....105

PËRMBLEDHJET NË GJUHËN ANGLEZE.....110

TABLE OF CONTENTS

Xhemal Balla	
MUHAMMAD - THE PROPHET OF MERCY.....	9
Vullnet Merja	
THE UNLETTERED PROPHET WHO TAUGHT AND EDUCATED PEOPLE.....	16
Sayyid Ahmad Hussain	
PROPHET MUHAMMAD (Peace and blessings of Allah be upon him!) REVIVED RATIONALITY.....	26
Qani Sulku	
MUHAMMAD (Peace and blessings of Allah be upon him!) - THE WALKING QUR'AN ON EARTH.....	33
Ahadollah Gholizadeh Barandagh	
ANTHROPOLOGY IN THE PERSPECTIVE OF FEYZ KASHANI.....	46
Abdu Daim Kahiil	
SCIENTIFIC ARGUMENTS FROM THE QUR'AN XIV.....	55
Seyyid Mujtaba Musavi Lari	
AN ANALYSIS OF TWO QUR'ANIC TERMS: "Aziz" and "Rrahim".....	63
Rajmonda Feza	
ARAFAT – A CORNERSTONE IN THE ROAD TO PERFECTION.....	78
Naser Makarem Shirazi	
COMMENTARY OF THE HOLY QUR'AN - Surah "Al-An'am", verses 1-2.....	82
Muhsin Keraeti	
LESSONS FROM SURAH "AL-BAQARAH".....	90
QUR'ANIC GLOSSARY - Hijrat.....	96
QUR'ANIC ACTIVITIES.....	104
INTERNATIONAL QUR'ANIC ACTIVITIES.....	105
SUMMARIES IN ENGLISH.....	110

MUHAMEDI - PROFETI I MËSHIRËS

Abstrakt

Ditëlindja e Profetit Muhamed (Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!) është festa e të gjithë myslimanëve në mbarë botën. Ajo është dita kur Zoti, dritën që e krijoi në cilësinë e një dielli, e zbriti si një kandil në qiellin e njerëzimit. Po në saje të asaj drite, të gjithë errësirat e injorancës u grisën dhe gjithësia u përfshi nga ndriçimi. Allahu i Lartësuar e bëri të Dërguarin e Tij që të merrej si shembull në të gjitha epokat historike për modestinë, drejtësinë, bujarinë e mëshirën për të gjithë njerëzimin. Nuk ka njeri më të mëshirshëm në rruçullin tokësor se Muhamedi (Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!). Ky është shembulli i vetëm në botë: kaq i mëshirshëm për popullin e tij, kaq i ndjeshëm ndaj dhimbjes së tyre. Nga goja e tij dëgjoheshin vetem lutje ndaj Zotit që t'i falte ata: "O Zot, udhëzoje popullin tim, se ata nuk dinë!" Me drejtësinë që vuri, të privë nga mëshira, ai e largoi errësirën dhe e zëvendësoi me dritën.

Drita e Kur'anit - Nr. 4 - 2016

Falënderimi i takon Allahut, i Cili na udhëzoi në rrugë të drejtë. Paqja dhe mëshira e Tij qofshin mbi të Dërguarin,

Muhamedin (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*), mbi familjen, shokët dhe mbi ata të cilët thirrën në Islam dhe pasuan synetin e tij deri Ditën e Gjykimit!

Shpresa e njerëzisë, njeriu i shumëpritur që do ta udhëhiqte njerëzimin drejt së Vërtetës, lindi në qytetin e Mekës, më 12 prill, ditën e hënë të vitit 570. Ai lindi në qytetin e paqes, në vendin e lavdishëm të historisë së njerëzimit, me të cilin është lidhur historia e Islamit, në vendin ku u drejtuan të gjithë pejgamberët e mëparshëm, aty ku u ngrit shtëpia e parë për adhurimin e Allahut të Lartësuar, në vendin ku sot drejtohen të gjithë myslimanët e botës gjatë faljes së namazit. Ajo është Meka e shenjtë. Zoti i Lartësuar e dërgoi Muhamedin si mëshirë për tërë botën, si pishtar ndriçues, si përgëzues, si këshillues, si udhëzues për në rrugën e vërtetë. Zoti i Lartësuar e dërgoi si vulën e të gjithë profetëve, të dashurin e tij, Muhamedin (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*).

Ai është modeli i njeriut me moral të përkryer: i sinqertë në fjalë, besnik në vepra, i urtë në sjellje, i mëshirshëm, mendjemprehtë etj.

Ditëlindja e Profetit Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) është festa e të gjithë myslimanëve në mbarë botën. Ajo është dita kur Zoti, dritën që e krijoi në cilësinë e një dielli, e zbriti si një kandil në qiellin e njerëzimit. Po në saje të asaj drite, të gjithë errësitat e injorancës u grisën dhe gjithësia u përfshi nga ndriçimi. Allahu i Lartësuar e bëri të Dërguarin e Tij që të merrej si shembull në të gjitha epokat historike për modestinë, drejtësinë, bujarinë e mëshirën për të gjithë njerëzimin. I rritur jetim e në një familje të varfër, ai (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) i përjetoi dhimbjet e urisë e të varfërisë. Prandaj sa herë i drejtohej ndonjë i varfër, ai e përjetonte atë gjendje dhe me mëshirën e bujarinë e tij dha ndihmesë. Kjo cilësi u rradhit

bashkë me cilësitë e larta të Profetit (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*), që i plotësonin figurën e tij. Zoti i Lartësuar në Kur'anin Famëlartë thotë: **“Juve ju erdhi i dërguar nga lloji juaj. Atij i vjen rëndë për vuajtjet tuaja, sepse është lakmues i rrugës së drejtë për ju, është i ndjeshëm dhe i mëshirshëm për besimtarët.”** (“Teube”, 128)”. Kështu e edukoi Krijuesi i gjithësisë, Edukatori i botërave, njeriun e zgjedhur prej Tij, duke e pajisur me virtytet më të bukura. Allahu e mësoi që të ishte i mëshirshëm me njerëzit dhe falës i dhunës që i ushtronin të tjerët. Kështu ndodhi në Taif, ku jo vetëm që nuk e pranuan ftesën për në Islam, por edhe e fyen dhe e gjuajtën me gurë që të largohej. Zoti i dërgoi melekun që ta ngushëllonte dhe e pyeti se çfarë dënimi kërkonte për ta. Por Muhamedi (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) ishte dërguar si mëshirë për të gjithë njerëzimin. Goja e tij nuk nxirrte fjalë urrejtjeje e mallkimi. Ai iu përgjigj: “*Lërini ata! Shpresoj se Allahu do të nxjerrë prej brezave të tyre adhurues të denjë të Tij.*”. Muhamedi (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) ndoqi porosinë e Allahut të Lartësuar: **“Ti Muhamed merr të lehtë, faljen, urdhëro për të mirë dhe largohu nga të paditurit!”**. E Muhamedi (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) sa më tepër që mundohej, aq më tepër duronte; sa më tepër që i bëhej padrejtësi, aq më tepër falte; sa më të vrazhdë që ishin ndaj tij, aq më i mëshirshëm ishte ndaj tyre. Me këto cilësi e kishte edukuar Zoti i Lartësuar. Nuk ka njeri më të mëshirshëm në rruzullin tokësor se Muhamedi (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*). Ky është shembulli i vetëm në botë: kaq i mëshirshëm për popullin e tij, kaq i ndjeshëm ndaj dhimbjes së tyre. Nga goja e tij dëgjoheshin vetëm lutje ndaj Zotit që t'i falte ata: “*O Zot, udhëzoje popullin tim, se ata nuk dinë!*” Sa herë që i dërgonte misionarët e tij për thirrje në Islam, i këshillonte që të mos i rëndonte ata me këshillat e fesë, por t'i

përgëzonte. Kur e dërgoi Muadhin në Jemen, i tha: *“Lehtësoni e mos rëndoni; përgëzoni e mos vështirësoni!”*. Kjo ishte mëshira që kishte Profeti Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) për njerëzit. I mëshirshëm e i ndjeshëm për njerëzit pa dallim gjinie, race e besimi. Nuk bënte dallim në moshë, duke filluar nga fëmijët deri tek të moshuarit. Atë e shikoje të luante me nipat e tij, Hasanin e Hysejnin dhe asnjëherë nuk i mërzi ata, edhe kur luanin me të kur ai ishte në namaz.

Profeti Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) nuk ishte i mëshirshëm vetëm më njerëzit, por edhe me kafshët. Ai i këshillonte shokët e tij që të ishin të butë me kafshët, të mëshirshëm ndaj tyre. Edhe për këto njeriu do të përgjigjet një ditë e do të marrë shpërblimin ose ndëshkimin. Buhariu transmeton hadithin që e ka marrë nga Ebu Hurejra dhe tregon: Një ditë, Profeti (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) u ka folur shokëve të vet për një njeri, i cili e ka fituar Xhenetin për shkak të mëshirës ndaj kafshëve, duke u thënë: *“Një njeri e mori etja për ujë gjatë udhëtimit. Gjeti në pus dhe zbriti aty e piu ujë, e pastaj doli. Kur doli, pa një qen, i cili e kishte nxjerrë gjubën nga etja. Ai mendoi: ‘Këtë qen e paska kapluar etja, siç më kaploi mua më parë.’ Ai zbriti në pus, e mbushi këpucën e vet me ujë e ia dha qenit. Për këtë vepër Allahu ia fali gjynabet.”*. (Sipas imam Neveviut: *Rijadu salibin*, f. 71)

Shoqëria njerëzore, me të cilën u përball Profeti Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) ishte mbërthyer nga një gjendje e tillë, që të gjitha vlerat njerëzore ishin kthyer përmbys; virtytet kishin filluar të konsideroheshin turpe, ndërsa turpet virtyte. Ishin përhapur prostitucioni, korrupsioni, imoraliteti, por edhe alkooli e bixhozi e lloj-lloj spekulimesh kishin mbushur vendin. Vajzat varroseshin të gjalla e nuk gëzonin asnjë të drejtë. Duhej një njeri që t’u

thoshte “Ndall!” këtyre fenomeneve. Zoti i Lartësuar dërgoi Profetin Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*), me të cilin shpërtheu menjëherë mëshira e pakufizuar e tij. Me drejtësinë që vuri, të prirë nga mëshira, ai e largoi errësirën dhe e zëvendësoi me dritën. Për herë të parë, ai ndaloi vrasjen e vajzave të vogla. Zoti në Kur’an i drejtohet: **“Thuaj (o Muhamed): Ejani t’ju lexoj atë që me të vërtetë jua ndaloj Zoti juaj: ‘Mos i mbytni fëmijët për shkak të varfërisë, sepse Ne ju ushqejmë edhe juve, edhe ato!’”** (“Enam”, 151). Profeti (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) po e transmetonte këtë ajet, një nga shokët e tij u ngrit e tha: “Edhe unë kam pasur një vajzë të vogël. Një ditë i thashë të ëmës: ‘Vishe vajzën se do ta çoj te daja i saj, pjesë e mishit dhe gjakut të saj!’ Do të hidhej në një gropë e do të përpëlitej në dhe derisa të jepte shpirt. Por ç’ë do se gruaja në atë kohë nuk kishte asnjë lloj të drejte e mundësie për t’i dalë para kësaj lloj egërsie. Ajo vetëm mund të derdhte lot. Gruaja bëri siç i thash. Fëmija me të vërtetë mendonte se do të shkonte tek daja dhe përgatitej e gëzuar. E mora për dore dhe e çova në buzë të gropës që e pata hapur më parë. I thashë të shihte në gropë. Sapo zgjati kokën për të parë, i dhash një shkelm dhe e shtyva brenda. Sidoqoftë, arriti të kapej në buzë të gropës dhe përpiquej të diltë dhe më thoshte se i ishin bërë rrobat me pluhur, të cilën përpiquej ta shkundte. Megjithatë i dhash një shkelm tjetër dhe e mbulova me dhe”. Ndërsa burri tregonte, i dërguari i Allahut dhe të pranishmit qanin me ngashërim. Njëri prej tyre tha: ‘O njeri, e hidhërove të dërguarin e Allahut!’ Kurse Profeti i tha burrit: ‘Tregoje edhe një herë’. Burri e tregoi edhe një herë ngjarjen. Lotët e syve të Profetit, mëshirë të botëve, i rridhnin nëpër mjekër e poshtë. Me këtë përsëritje, Profeti sikur donte të theksonte: ‘Ja, pra, kështu ishit ju para Islamit. Kërkova të përsëritej tregimi që të kujtoni edhe një herë vetëdijen e të qenit

njeri që ju solli Islami”.

Historia është plot e përplot shembuj që flasin për injorancën e shkeljes së të drejtave të njeriut e sidomos, të femrës. Edhe pse Profeti (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) jetoi në një mjedis të çoroditur moralisht, ai kurrë nuk u pezmatua, por me virtytin e tij të lartë, me mëshirën për njerëzit, vuri drejtësinë dhe zhduku injorancën. Ai u bë mësues dhe edukator i popullit, prijës shteti dhe komandant luftarak, por asnjëherë nuk e ndaloi mëshirën e tij për njerëzit as në situata lufte. Një ditë, Profeti (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) po pushonte nën hijen e një peme dhe e kishte zënë gjumi. Kur hap sytë, sheh një idhujtar, i cili qëndronte me shpatë në dorë mbi kokën e tij, e i thotë: “O Muhamed, kush do të të shpëtojë tani nga shpata ime?”. Profeti (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) i thotë: “Do të më shpëtojë Zoti im.” Kur Profeti (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) i shqiptoi këto fjalë, idhujtarit filluan t’i dridheshin duart dhe shpata i ra në tokë. Atëherë e mori Profeti. Idhujtari filloi të frikësohej se mos Profeti do ta vriste, por ndodhi e kundërta: Profeti e fali. Idhujtari, nga mëshira që tregoi Profeti për të, përqafoi Islamin.

Gjatë periudhës që jetoi në Mekë, Muhamedi (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) përjetoi tortura të rënda, sepse ai ftonte në Islam. Një herë Ebu Xhehli, kur Profeti po falej, i vë në qafë zorrë e plëndës të devesë që i kullonin gjak në tërë trupin. Për tre vjet e bllokuan familjen e tij dhe i ndërprejnë lidhjen me të që të vdisnin nga uria, etj. Kur Profeti (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) u kthye triumfues nga Medina në Mekë, çliroi Mekën nga idhujtarët, e tregoi veten siç e kishte cilësuar Zoti i Lartësuar: i mëshirshëm dhe falës. Kur mekasit prisnin urdhrin për të marrë dënimin për atë që i kishin bërë Profetit (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*),

ai tha: “O kurejsbë, çfarë mendoni që do t’ju bëj?” Ata i thanë: “Ti je i ndersbëm e bir i të ndershmit.” Atëherë, Profeti (Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!) shpalli amnisti të përgjithshme, duke i falur të gjithë e u tha: “Shkoni, ju jeni të lirë! Ju them siç u tha Jusufi (Paqja e Allahut qoftë mbi të!) vëllezërve të vet: ‘Shkoni se sot nuk ka qortim për ju!’”. Cilin njeri përmend historia për atë mëshirë që tregoi Profeti (Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!), i cili fali vrasësin e Hamzait, xhaxhait të tij nga Vahshiu, apo gruan e egër, Hindin, që i shkuli nga gjoksi zemrën dhe e hëngri.

Allahu i Lartësuar e nderoi Muhamedin (Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!) nga të gjithë njerëzit e tjerë, e bëri peygamber dhe vulë të peygamberëve, e dërgoi për tërë botërat dhe mëshirë për tërë njerëzimin. Ai erdhi në rolin e prijësit të shtetit, por asnjëherë nuk pati roje nga pas. Jetoi bashkë me ta. Nuk bëri dallim në asnjërin prej tyre, i pasur apo i varfër dhe kurrë nuk i dha përparësi vetes ndaj të tjerëve.

Këto janë disa shembuj që tregojnë mëshirën e Muhamedit (Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!) për të gjitha krijesat. Prej tij duhet marrë shembull çdo mysliman në jetën e tij.

Në këto ditë përkujtimore të ditëlindjes së tij, ne krenohemi me figurën më të madhe që ka njohur historia, Muhamedin, birin e Abdullahut, profetin e Allahut, të cilin, Allahu i Madhërishëm e dërgoi mëshirë për tërë botërat, thirrës në Rrugën e Vërtetë dhe zbatues të drejtësisë në tokë.

Paqja dhe mëshira e Zotit qoftë mbi të!

PROFETI I PASHKOLLUAR I CILI MËSOI DHE EDUKOI POPUJ

Abstrakt

*Ne, ymeti islam, jemi bashkësi e lartë, sepse të gjitha çështjet e jetës sonë i marrim nga Libri madhbështor, Fjala e fundit e Allahut në Tokë, Kur'ani i Shenjtë dhe nga njeriu i përkryer, i cili është në piedestalin më të lartë të moralit, vula e profetëve, Profeti Muhamed (Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!), të cilin Allahu e dërgoi mëshirë. Allahu thotë në Kur'an: **“Dhe Ne nuk të kemi dërguar ty (o Muhamed), veçse si mëshirë për botët.”** (Sure “Enbija”, ajeti 107). Kjo mëshirë për mbarë botët u zgjodh nga Allahu i Madhëruar në mesin shoqërisë së pashkolluar. Shoqëria ku lindi Profeti Muhamed (Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!) ishte shoqëria më e errët, më e humbur. Ajo është quajtur shoqëria e injorancës. Edhe Profeti Muhamed (Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!) qe i pashkolluar. Por i pashkolluar i pastër me natyrën që e ka krijuar Allahu. Por kjo nuk do të thotë se Profeti Muhamed (Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!) ishte i paditur. Nëse do të kishte ditur shkrim e këndim, jobsimtarët do të kishin dyshuar rreth Kur'anit e do të kishin thënë se atë e ka përzgjedhur nga librat e mëparshëm e thotë se është nga Allahu. Prandaj, të qenit i pashkolluar është mrekulli.*

Allahu i Madhëruar thotë në Kur'anin e Shenjtë: **“Tashmë ju ka ardhur një i Dërguar nga gjiri juaj. Atij i vjen rëndë për gjynahet që bëni ju, jua dëshiron të mirën me gjithë zemër, që ju të shkoni Rrugës së Drejtë dhe është i butë e i mëshirshëm me besimtarët.”** (Sure “Teube”, ajeti 128).

Profeti Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) është modeli i përsosur i humanizmit. Në personalitetin e tij ishin të gjitha virtytet dhe vlerat e larta njerëzore. Ai qe i ditur, bujar, inteligjent, i përkryer. Ai qe model i urtësisë, respektit e madhështisë. I guximshëm, i devotshëm dhe mëshirë për mbarë krijesat. Ai qe i pamëkatë. Ai qe në pedestalin më të lartë të moralit. Kur'ani i Shenjtë thotë: **“Ti je me virtyte madhore”** (Sure “Kalem”, ajeti 4). Në veprat e tij nuk shihej asnjë mangësi e as në sjelljet e tij, asnjë kundërshti.

Ai qe durimtar në vështirësi dhe në probleme. Ai sakrifikoi ashtu si duhet në rrugën e Allahut të Madhëruar. Qe i palëkundur në luftën përballë forcave injorante, idhujtare e pagane, për të përhapur drejtësinë, lirinë, mëshirën dhe dashurinë.

Për këtë Allahu e bëri shembullin më të mirë për mbarë njerëzit, siç thotë Kur'ani i Shenjtë: **“Në të Dërguarin e Allahut ka një shembull të shkëlqyer për atë, që shpreson tek Allahu dhe tek Dita e Fundit dhe e përmend shumë Allahun.”** (Sure “Ahزاب”, ajeti 21). Sipas këtij ajeti të bekuar, është detyrë e të gjithë njerëzve që ta pasojnë dhe të zbatojnë porositë e tij (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*).

Ne, ymeti islam, jemi bashkësi e lartë, sepse të gjitha çështjet e jetës sonë i marrim nga Libri madhështor, Fjala e fundit e Allahut në Tokë, Kur'ani i Shenjtë dhe nga njeriu i

përkryer, i cili është në piedestalin më të lartë të moralit, vula e profetëve, Profeti Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*), të cilin Allahu e dërgoi mëshirë. Allahu thotë në Kur'an: **“Dhe Ne nuk të kemi dërguar ty (o Muhamed), veçse si mëshirë për botët.”** (Sure “Enbija”, ajeti 107). Kjo mëshirë për mbarë botët u zgjodh nga Allahu i Madhëruar në mesin e shoqërisë së pashkolluar. Edhe Profeti Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) qe i pashkolluar. Por i pashkolluar i pastër me natyrën që e ka krijuar Allahu. Ai nuk ka studiuar në shkollë e as nga njerëzit e tjerë. Ai nuk është ndikuar as nga qytetërimet e kombeve të tjera. Profeti Muhamed nuk ka mësuar as nga lindorët as nga perëndimorët. Për këtë, në Kur'anin e Shenjtë, në suren “Ankebut”, ajetet 48-49 Allahu thotë: **“Para këtij, ti (Muhamed) nuk kishe lexuar kurrfarë libri e as që kishe shkruar gjë me dorën tënde; përndryshe, pasuesit e së pavërtetës do të dyshonin. Përkundrazi. Ai (Kur'ani) është shpallje e qartë në zemrat e atyre, të cilëve u është dhënë dija. Shpalljet Tona i mohojnë vetëm keqbërësit.”** Ndërkohë, shoqëria ku lindi Profeti Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) ishte shoqëria më e errët, më e humbur. Ajo është quajtur shoqëria e injorancës.

Pra, Profeti Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) nuk dinte as shkrim e as këndim para zbritjes së Kur'anit. Por kjo nuk do të thotë se Profeti Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) ishte i paditur. Nëse do të kishte ditur shkrim e këndim, jobesimtarët do të kishin dyshuar rreth Kur'anit e do të kishin thënë se atë e ka përzgjedhur nga librat e mëparshëm e thotë se është nga Allahu. Prandaj, të qenit i pashkolluar është mrekulli.

Vërtet, Kur'ani është mrekulli e përjetshme për Profetin Muhamed (*paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të dhe mbi familjen*

e tij!). Ai është Argumenti më i madh dhe më i fuqishëm që vërtetëson profetësinë e Profetit Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*). Përveç Kur'anit të Shenjtë, Profeti Muhamed ka pasur edhe mrekulli të tjera, të cilat i kanë parë dhe i kanë dëshmuar bashkëkohësit e tij si, çarja e hënës, dalja e ujit nga gishtërinjtë etj. Të gjitha këto mrekulli, tregojnë qartë pozitën e lartë të Profetit Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*).

Profeti Muhamed ishte, është dhe do të jetë mësuesi më i mirë për të gjithë njerëzit. Me anë të Fjalës së Allahut, Kur'anit të Shenjtë, ai arriti që ta ndryshonte rrënjësisht shoqërinë e asaj kohe. Ai u bë i dashur për njerëzit sepse ftonte për drejtësi, dashuri, vëllazëri, paqe, siguri, solidarësi dhe dhembshuri.

Misionin e Profetit Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) e sqaron Kur'ani i Shenjtë, kur thotë: **“Është Ai që u solli analfabetëve një të Dërguar nga gjiri i tyre, për t’u lexuar atyre shpalljet e Tij, për t’i pastruar e për t’u mësuar Librin dhe Urtësinë, ndonëse ata më parë ishin, vërtet në humbje të plotë.»** (Sure “Xhumua”, ajeti 2). Dhe: **“Allahu u ka dhënë besimtarëve dhuratë të madhe, kur u solli një të Dërguar nga gjiri i tyre, i cili ua lexon shpalljet e Tij, i pastron nga gjynahet dhe u mëson Librin (Kur'anin) e Urtësinë (diturinë e thellë fetare), edhe pse më parë, me të vërtetë, ata ishin në rrugë krejt të gabuar.”** (Sure “Ali Imran”, ajeti 164). Në këto dy ajete, Allahu i Madhëruar sqaron se misioni i Profetit Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*), dhe i të gjithë profetëve ka qenë udhëzimi i njerëzve në rrugën e drejtë. Mirëpo udhëzimi nuk mund të arrihet pa pastrim, edukim dhe mësim. Interesante në këto dy ajete është se në fillim përmendet pastrimi e më pas mësimi. Kjo do të thotë se feja e pastër islame i kushton vëmendje të madhe anës

shpirtërore të njeriut. Ajo kërkon që njeriu të jetë si qelibari. Profeti Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) ka thënë: “Unë jam dërguar që të përsos moralet e larta.”

Profeti Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) porositi për dijen dhe kërkimin e saj. Në një hadith, ai ka thënë: “*Kërkimi i diturisë është detyrë e çdo myslimani dhe myslimaneje.*” Dhe: “*Kërkojeni diturinë prej djepit deri në varr.*” Për sa kohë që Profeti Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) qëndroi në Mekën e Bekuar, kurrë nuk hoqi dorë nga misioni i tij fisnik, edhe pse e lëndonin, e shanin e fyenin dhe e torturonin atë së bashku me besimtarët që i besuan mesazhit të tij. Ai i duroi të gjitha keqbërjet, intrigat dhe padrejtësitë. Ai kurrë nuk u lodh dhe kurrë nuk u gjuhëzua. Përkundrazi, ishin jobesimtarët ata që u lodhën e u trishtuan sepse fjalët e Profetit (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) ishin të vërteta të padiskutueshme. Aq shumë që u lodhën e u stresuan jobesimtarët nga prania e Profetit (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) dhe nga Mesazhi i tij paqësor, sa që vendosën ta ekzekutonin. Por që urtësia e Allahut dhe fuqia e Tij, që misioni të vazhdonte në Medinen e Ndritur.

Pas mbërritjes në Medine, Profeti Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) ndërmori organizimin për ndërtimin e një shoqërie të fortë islame, bazuar në pastërti dhe dije.

Xhamia që qendra e parë që ndërtoi Profeti Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*), kur mbërriti në Medine. Ajo që qendra e adhurimit, mësimi, edukimit, udhëheqjes dhe drejtimit. Udhëheqësia e Profetit Muhamed nuk pati vend të posaçëm, siç kanë sot udhëheqësit e shteteve nëpër botë. Vendudhëqja e Profetit Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut*

qofshin mbi të!) ishte xhamia.¹

Vëllazërimi

Për të ndërtuar një shoqëri të pastër dhe të fuqishme, Profeti Muhamed (*Pagja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!)* bëri vëllazërimin mes mërgimtarëve (muhaxhirëve) dhe vendasve (ensarëve). Ky veprim qartëson më së miri se feja e pastër islame është fe e paqes, dashurisë, vëllazërisë dhe solidarësisë. Allahu i Madhëruar thotë në Kuranin e Shenjtë: **“Në të vërtetë, besimtarët janë vëllezër. Prandaj pajtojini vëllezërit tuaj midis tyre dhe kijeni frikë Allahun, në mënyrë që ju të mëshiroheni!”** (Sure “Huxhurat”, ajeti 10). Me vëllazërimin mes besimtarëve, u formua në Gadishullin Arabik një shoqëri e re, larg dhunës e shtypjes. U formua një shoqëri, ku sundonte harmonia, uniteti dhe respekti mes besimtarëve myslimanë. Ky vëllazërim shkatërroi ndasinë në fise e në ekonomi, duke vendosur si parim barazinë dhe drejtësinë shoqërore. Në Medine u formua ajo shoqëri, për të cilën Kur’ani i Shenjtë thotë: **“Ju jeni populli më i mirë i dalë për njerëzimin: (sepse) ju urdhëroni që të bëhen vepra të mira, i ndaloni të këqijat dhe besoni Allahun.”** (Sure “Ali Imran”, ajeti 110).

Vëllazërimi u krye pas pesë apo tetë muajve të mbërritjes së Profetit Muhamed (*Pagja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!)*. Ai u tha myslimanëve: “Vëllazërohuni për hir të Allahut, dy e nga dy vëllezër!” Pasi i vëllazëroi të gjithë myslimanët, mbeti imam Aliu (*Pagja qoftë mbi të!)*.

Të gjitha thëniet dhe veprat e Profetit Muhamed janë

¹ Profeti (*Pagja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!)* punoi vetë në ndërtimin e xhamisë krah për krah myslimanëve. Pas ndërtimit të xhamisë, u ndërtuan dhomat e tij ngjitur me xhaminë.

mësim dhe edukim për mbarë njerëzimin, sepse ai nuk fliste nga vetja e tij; thëniet e tij ishin shpallje e shpallur. Këtë e dëshmon edhe Kur'ani i Shenjtë: **“Ai nuk flet sipas dëshirës të vet, por ajo (që thotë) është vetëm Shpallje e Allahut, që i vjen atij. Atë ia ka mësuar atij një (melek) shumë i fuqishëm (Xhebraili).”** (Sure “Nexhm”, ajetet 3-5).

Profeti Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) u mëson të gjithë njerëzve se tek Allahu i Madhëruar nuk ka dallim mes të bardhit dhe të ziut, arabit dhe joarabit. Ai thotë se dallimi i vetëm është devotshmëria. Këtë e dëshmon edhe Kur'ani i Shenjtë: **“...Më i nderuari prej jush tek Allahu është ai që është më i devotshëm...”** (Sure “Huxhurat”, ajeti 13).

Për njëzet e tre vjet me radhë Profeti Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) sakrifiko i në rrugën e edukimit dhe të mësimt. Gjithmonë këshillonte për vepra të mira. Falë mësimave dhe porositve të Profetit Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*), Islami u përhap dhe po përhapet në mbarë rruzullin tokësor. Dita-ditës Profeti ynë i dashur (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) pushton zemrat e milarda njerëzve, qofshin myslimanë apo jomyslimanë.

Të qënit e Profetit Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) mësues dhe edukues për mbarë njerëzimin e dëshmon edhe Hytbia e Lamtumirës, në të cilën ai u drejtohet të gjithë njerëzve.

Ja disa prej paragrafeve të Hytbes së Lamtumirës të Profetit Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*):

“... O njerëz! Frikësojuni Zotit dhe respektojuni Atë, bëhuni të njerëzishëm dhe të drejtë ndaj të tjerëve! ... Vërtet, gjaku, nderi dhe pasuria janë të shenjta për ju, derisa të takoheni me Krijuesin tuaj, ashtu siç është

e shenjtë kjo ditë në këtë muaj dhe në këtë vend. Ruajuni, respektoni dhe nderoni vlerën e personalitetit! Njeriu është vepër madhështore e All'llabut. Mjerë ai që e përçmon nderin dhe dinjitetin e veprës së Tij!

O njerëz! Ju sigurisht do të ktheheni tek All'llahu i Madhëruar dhe Ai do t'ju thërrasë të përgjigjeni për veprat dhe punën tuaj.

O njerëz! Dijeni se ka përfunduar koha e padijes dhe e traditave të këqija, të cilat i kanë sjellë aq fatkeqësi gjinisë njerëzore. Unë ju kam treguar rrugën e shpëtimit, drejt së cilës duhet ecur. Sendet, që ju janë dhënë amanet, ruajini si të ishin tuajat dhe kthejuani ato besnikërisht dhe me kohë atij që i përkasin. Gjakmarrja është e ndaluar...

... Respektojeni farefisninë! Përmbushni besnikërisht detyrat dhe detyrimet ndaj burrit dhe gruas, si dhe ndaj prindërve dhe fëmijëve! Rubuni nga imoraliteti, tradhëtia bashkëshortore dhe xhelozia. Imoraliteti dhe tradhëtia bashkëshortore janë gjynahe të rënda, ndërsa xhelozia sjell përçarje në martesë. Martohuni me ato të cilat i doni, e kur Zoti, me vullnetin e Vet do t'ju bashkojë, atëherë respektojeni dhe duajeni njëri-tjetrin dhe jetoni në dashuri e harmoni! O bashkëshortë, silluni me shumë mirësi dhe dashuri ndaj grave tuaja!

O njerëz! Largohuni ngatërresave dhe përgojimit! Le të jenë të mallkuar në të dyja botët ata që u bëjnë shpifje grave të ndershme! ...Gratë tuaja janë dorëzuar në besë të Zotit; pra respektojeni këtë amanet të Zotit!

O njerëz! Dijeni dhe mos harroni se të gjithë myslimanët janë vëllezër. Ju jeni plotësisht të barabartë në të drejta dhe në detyra! Arabi ndaj joarabit nuk ka kurrfarë përparësie e kjo vlen edhe për të ziun ndaj të bardhit, përveçse në devotshmëri. Të gjithë ju jeni pasardhësit e Ademit e Ademi është krijuar nga dheu.

O njerëz! Kujdesuni për njëri-tjetrin, duajeni dhe ndihmoheni njëri-tjetrin! Mos guxoni ta fjeni apo ta grabitni njëri-tjetrin! Këto janë gjynahe të rënda. Merrni vetëm atë që ju jepet me dëshirë! Respektojeni

pacenueshmërinë e pasurive tuaja... Kurrë mos e shkelni të drejtën dhe nderin e tjetrit! Mos i bëni dhunë vetes! Mos harroni se mëshira është një ndër themelet e Islamit!

O njerëz! Pas meje nuk do të vijë më i Dërguar tjetër nga Zoti dhe pas jush populli nuk do të ketë më Pejgamber! Pra, bëni ibadet dhe adhuroni Zotin; agjëroni muajin e Ramazanit; jepni zekatin me zemër të plotë dhe të kënaqur dhe kryejeni haxhin! Kështu do të hyni në Xhenetin e Zotit të Madhëruar.

O njerëz! Thoni gjithnjë të vërtetën e pastër! Asnjëherë të mos ju largojë urrejtja nga Rruga e Drejtë. Drejtësia është motra e devotshmërisë. Frikësojuni Allahut sepse Ai i sheh mirë veprimet tuaja!

O njerëz! E dëgjuat porosinë time? Atëherë, futeni atë në zemrën tuaj dhe në jetën tuaj! Të gjithë ata që i dëgjuan fjalët e mia, le t'ua përcjellin atyre që nuk i kanë dëgjuar se ndodh që ata i kuptojnë më mirë.

*O Zoti im! A e përmbusha detyrën dhe misionin e besuar?" Mbi njëqind mijë haxhinj folën njëzëri: O i Dërguari i Zotit, ti e përmbushë misionin tënd besnikërisht dhe na e komunikove atë që të urdhëroi Zoti... Atëherë, Profeti Muhammed (Paqja dhe bekimet e All'llabut qofshin mbi të dhe mbi familjen e tij!) tha: 'O Zot, dëshmo! O Zot, dëshmo! O Zot, dëshmo!'" Atë ditë iu shpall ajeti nga Zoti i Lartësuar: **"Sot kam përsosur fenë tuaj, plotësova dhuntinë time për ju dhe jam i kënaqur që Islami të jetë feja juaj."** (Sure El-Maide, ajeti 3).²*

Sa të mrekullueshme këto porosi! Fjalët e kësaj Hytbeje të begatë janë receta e përkryer për mbarëvajtjen e jetës së njeriut në të gjitha aspektet e jetës së tij, si në këtë botë, ashtu edhe në Botën Tjetër. Vërtet, ato janë shkolla më e mirë e edukimit dhe e mësimi për mbarë njerëzit, pa dallim kombi, gjuhe, race e feje. Prandaj themi me plot bindje se Profeti Muhamed (Paqja

² Hytbja e plotë gjendet në: Drita e Kur'anit, nr. 1 viti 2015.

dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!) është mësuesi dhe edukuesi i mbarë popujve.

Profeti (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të dhe mbi familjen e tij!*) ka qenë vetë Kur'ani, sepse i gjithë Kur'ani ishte kristalizuar në vetë qenien e tij. Kur ecte e kur fliste, e ndriçonte çdo gjë me dritën e Kur'anit.

PROFETI MUHAMED

(Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!)

RINGJALL RACIONALITETIN⁴

Abstrakt

Profeti ynë (Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!) është shembull për të gjithë njerëzimin dhe për të gjitha besimet për arsye se ai u edukua drejtpërdrejt nga Zoti i Plotfuqishëm. Profeti ynë i nderuar, Hazreti Muhamedi (Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!) ka thënë: “Nuk ka varfëri më të madhe se padija dhe nuk ka pasuri më të madhe se mendja.” Ky hadith tregon rëndësinë e madhe që Profeti ynë i nderuar (Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!) i kushtonte racionalitetit dhe mendjes së shëndoshë. Profeti ynë (Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!) është ringjallësi i racionalitetit. Emri i Profetit tonë (Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!) do të qëndrojë i gjallë dhe i paharruar përderisa njerëzimi ka nevojë për dashuri dhe për racionalitet.

Me emrin e Allahut, të Gjithmëshirshmit, Mëshirplotit

Falënderimet dhe lëvdatat i takojnë Allahut të Madhëruar. Paqja dhe bekimet e Tij qofshin mbi Profetin

³ Autori është drejtor i fondacionit kulturor “Saadi Shirazi”, Tiranë.

⁴ E përktheu nga gjuha perse Ledio Demolli.

Muhamed, mbi familjen e tij të pastër dhe mbi shokët e tij të zgjedhur!

Kur'ani i Shenjtë flet për personalitetin e Profetit tonë të nderuar (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*). Në katër ajetet e para të sures “Inshirah”, Zoti i Madhëruar duke iu drejtuar Profetit Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) thotë: **“Dhe ta ngritëm lart emrin.”**. Është dëshira e vetë Allahut të Plotfuqishëm që emri i Profetit Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) të përkujtohet në vende të ndryshme të botës, por, edhe në kohë të ndryshme. Zoti i Madhëruar e ka rrënjësuar dashurinë për Profetin (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) në zemrat e pastra të besimtarëve. Dhe prandaj, edhe pas 1445 vjetësh, një burrë plak, në temperaturën - 20 gradë celcius ngjitet në minare dhe thërret ezanin muhamedan: *Dëshmoj se Muhamedi është i dërguari i Allahut.*

Dashuria dhe ngrohtësia në zemrat e besimtarëve myslimanë për Profetin tonë të dashur (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) nuk është dashuri e ngrohtësi e thjeshtë. Së pari: është vullneti i Zotit që në zemrat e njerëzve, në përgjithësi dhe të besimtarëve, në veçanti të qëndrojnë përherë i ngrohtë dhe i dashur emri dhe kujtimi i Profetit Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*). Së dyti: Profeti ynë i dashur (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) është Profeti i mëshirës. Së treti: Profeti ynë (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) është ringjallësi i racionalitetit. Emri i Profetit tonë (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) do të qëndrojë i gjallë dhe i paharruar përderisa njerëzimi ka nevojë për dashuri dhe për racionalitet. Sot, kemi nevojë më shumë se kurrë për Profetin tonë të dashur (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*). Sot, në këtë botë të trazuar dhe të mbushur plot me konflikte, është

pikërisht Profeti ynë i dashur (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*), i cili na fton të kemi më shumë dashuri për njëri-tjetrin dhe midis njëri-tjetrit të ekzistojë respekti dhe harmonia. Kjo ka qenë ftesë për njerëzimin nga të gjithë profetët. Të gjithë të dërguarit e Zotit, si hazreti Isai (*Paqja qoftë mbi të!*), hazreti Musai (*Paqja qoftë mbi të!*) e të gjithë profetët e tjerë (*Paqja qoftë mbi ta!*), i kanë ftuar njerëzit të kenë dashuri midis njëri-tjetrit.

Profeti ynë i nderuar, Hazreti Muhamedi (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) ka thënë: “*Nuk ka varfëri më të madhe se padija dhe nuk ka pasuri më të madhe se mendja.*” Ky hadith tregon rëndësinë e madhe që Profeti ynë i nderuar (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) i kushtonte racionalitetit dhe mendjes së shëndoshë. Mendja dhe racionaliteti janë të cilat ne e adhurojmë Zotin e Plotfuqishëm. Kurdoherë që njerëzimi t’i rikthehet dashurisë midis njëri-tjetrit dhe racionalitetit, ai i është rikthyer rrugës së Profetit tonë (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*). Zoti na ka sjellë dy argument: një argument të brendshëm izoterik, që është mendja a racionaliteti dhe një që është i jashtëm, ekzoterik - janë të dërguarit e Zotit. Pra, në qenien e një personi që ekziston racionaliteti, aty ekziston edhe Profeti ynë i nderuar (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*).

Në Kur’anin e Shenjtë kemi një ajet të shkëlqyer në suren “Ahzab”, ajeti 21, që thotë: “**Në të Dërguarin e Allahut ka një shembull të mrekullueshëm për atë, që shpreson tek Allahu dhe tek Dita e Fundit dhe e përmend shumë Allahun.**”. Si ta kuptojmë këtë shembull? A është i veçantë? A është vetëm për një grup të veçantë? A është vetëm për myslimanët apo për të gjithë njerëzimin? A ka të bëjë ky shembull vetëm me anën fetare apo me të gjithë jetën?

Për të marrë përgjigjen e këtyre pyetjeve ne duhet të shikojmë së pari se si është edukuar dhe si është rritur Profeti

ynë (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*). Thënë ndryshe: Kush e edukoi dhe kush e rriti? A i përket Profeti ynë (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) një populli a një fisi të veçantë? Nëse do të ishte kështu, atëherë, Profeti ynë (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) nuk mund të ishte shembull për të gjithë botën. Për të qartësuar më shumë këtë çështje, lipsen disa shpjegime.

Për edukimin e njeriut ndikojnë fuqishëm katër faktorë:

1. Faktori i parë është familja, pra, prindërit.
2. Faktori i dytë është shkolla.
3. Faktori i tretë është shoqëria dhe mjedisi ku ai jeton.
4. Faktori i katërt është qytetërimi.

Atëherë, le të shohim se cili ishte faktori ndikues në jetën e Profetit (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) nga këta katër faktorët që përmendëm. Profeti ynë (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) lindi në Gadishullin Arabik. Gadishulli Arabik ka një specifikë të veçantë: rrethohet në tri anët nga uji; një pjesë e vetme shtrihet në tokë. Në pjesën më të madhe, ai është gadishull i thatë dhe i shkretë. Temperatura arrin deri në mbi 50 gradë celcius. Kjo është specifika e tij në aspektin gjeografik. Në aspektin e qytetërimit, në atë kohë, Gadishulli Arabik, ishte i rrethuar nga të tria anët nga tri qytetërime të mëdha botërore: në lindje, nga qytetërimi indokinez, në veri, nga qytetërimi persian; në perëndim, nga qytetërimi bizantin. Ndonëse ishte i rrethuar nga këto tri qytetërime botërore, asnjëri prej tyre nuk ndikoi në jetën e banorëve të këtij Gadishulli. Pra, ky territor nuk ka pranuar asnjë lloj ndikimi dhe asnjë lloj lëvizjeje të asnjë qytetërimi, që u përmendën.

Profeti (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) lindi në këtë territor (Gadishullin Arabik), me qëllim që asnjë qytetërim të mos mëtojë nesër që ky Profet (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) më përket mua. Pra, Profeti ynë (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) nuk i përket asnjë lloj qytetërimi. Por Profeti ynë (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) ka ardhur për të gjitha qytetërimet. Që në moshë të vogël Profeti (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) humbet babanë e tij. Kur ishte gjashtë vjeç, ndërron jetë nëna e tij e dashur, Emineja. Kështu që Profeti (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) privohet nga edukimi prindëror. Në këtë mënyrë, familja nuk pati asnjë ndikim në edukimin e tij. Profeti ynë (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*), ndonëse zotëronte diturinë e të parëve dhe të të fundmëve, nuk shkoi asnjë ditë në shkollë dhe nuk shkoi asnjë ditë pranë ndonjë mësuesi. Pra, edhe shkolla apo mësuesi nuk kanë ndikuar në jetën e tij.

Kur Profeti (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) ishte vetëm një foshnjë disamujshe, largohet nga jeta sociale e qytetit të Medines dhe rritet nga një grua në zemër të shkretëtirës dhe në zemër të natyrës. Kështu, në edukimin e Profetit (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) nuk ndikoi as shoqëria a mjedisi rrethues. Pra, asnjëri nga katër faktorët edukues, që u përmendën - familja, shoqëria, shkolla dhe qytetërimi nuk ndikuan në rritjen dhe në edukimin e Profetit tonë (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*). Atëherë, lind pyetja: Ky Profet (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*), i cili është shembull dhe model për të gjithë botën dhe për të gjitha besimet, nga ka dalë? Përgjigjja është: Ai ka dalë nga gjiri i njerëzve dhe është zgjedhur nga Allahu që të jetë vula e profetëve. Në Kur'an, në suren "Teube", ajeti 128, lexojmë: **"Tashmë, ju ka ardhur një i Dërguar nga gjiri juaj. Atij i vjen rëndë për gjynahet që**

bëni ju, jua dëshiron të mirën me gjithë zemër, që ju të shkoni Rrugës së Drejtë dhe është i butë e i mëshirshëm me besimtarët.”

Profeti ynë (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) është shembull për të gjithë njerëzimin dhe për të gjitha besimet për arsye se ai u edukua drejtpërdrejt nga Zoti i Plotfuqishëm. Ai është mëshirë për të gjitha botët: **“Dhe Ne nuk të kemi dërguar ty (o Muhamed), veçse si mëshirë për botët. ”** (Sure “Enbija”, ajeti 107). Mëshira është baza e feve qiellore. Në fenë e çdo profeti të Zotit nuk ka asnjë lloj justifikimi më të vogël a asnjë argument për vëllavrasjen: as në Ungjill - Libri i të krishterëve, as në Teurat - Libri i çifutëve e as në Kur'an - Libri i Shenjtë i myslimanëve. Në Luftën e Parë dhe të Dytë Botërore pati një konflikt të brendshëm të botës së krishterë. Bilanci i këtyre luftërave qe 178 milionë viktima. Ungjilli nuk e lejon këtë vëllavrasje masive mes të krishterëve. Edhe sot ndodhemi përballë vëllavrasjeve midis muslimanëve. Kjo është jashtë lejes dhe jashtë urdhrave të Kur'anit dhe këshillave të Profetit tonë të dashur (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*). Vëllavrasja është pasojë e injorancës dhe e ndasive sektare dhe fisnore. Këto ide janë shkak që një pjesë e myslimanëve të largohen nga parimet e Kur'anit të Shenjtë dhe të zbatojnë traditat fanatike.

Kur injoranca zë vendin e arsyes, dhuna zë vendin e mëshirës. Dhe kur njeriu largohet nga parimet e fesë islame dhe nga parimet e Profetit tonë të dashur (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*), atëherë fillojnë luftërat. Këtu mund të lindë pyetja: Përse një pjesë e myslimanëve janë distancuar nga Profeti ynë i dashur (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) dhe kanë rënë pre e injorancës dhe e fantazimit? Përgjigjja është e qartë: Gjatë tre shekujve të fundit myslimanët kanë

jetuar nën sundimin e kolonialistëve. Gjatë këtyre shekujve, ata propaganduan në mesin e myslimanëve me dhjetra ide devijuese dhe humbëse. Në vend që myslimanët të mendojnë dhe të jetojnë për forcimin e unitetit midis tyre, ata krijojnë përçarje dhe prishje të marrëdhënieve.

Edhe pas ndërrimit jetë të Profetit Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*), myslimanët i kanë kushtuar rëndësi racionalitetit.⁵

5 Ndër ato personalitete që kanë kontribuar në këtë fushë dhe në përhapjen e dijeve dhe të njohurive islame, ka qenë edhe imam Xhafer Sadiku, nipi i Profetit Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*). Ai ka lindur më 17 Rabiul Evel. Ai ka qenë flamurtari i dijeve dhe i moralit të Profetit Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*).

Është nipi i gjashtë i Profetit (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*). Është njëri prej Imamëve që ne i njohim si Ehli Bejti (*Paqja qoftë mbi ta!*). Imam Xhafer Sadiku (*Paqja qoftë mbi të!*) jetoi në një kohë shumë të vështirë - në kohën e konfliktit midis dinastisë Abasite dhe asaj Emevite, në kohën kur dinastia Emevite ishte dobësuar dhe u rrëzua dhe erdhi në pushtet dinastia Abasite. Ishte periudha, kur dinastia Abasite ende nuk i kishte marrë frenat në dorë ashtu siç duhej. Në këtë periudhë, kur populli besimtar u ndie i lirë, në Medine erdhën shumë nxënës dhe studiues që të mësonin Sheriatin, besimin Islam. Për një periudhë të shkurtër kohore, ata studiuin pranë imam Muhamed Bakirit (*Paqja qoftë mbi të!*). Pas tij, studiuin pranë imam Xhafer Sadikut (*Paqja qoftë mbi të!*). Kur u kthyen në vendet e tyre nga kishin ardhur, ata u shpjeguan besimtarëve rregullat dhe parimet e besimit Islam.

MUHAMEDI

(Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!)

KUR'ANI QË ECËN MBI TOKË

Abstrakt

Në mesin e të gjithë njerëzve, Allahu i Lartësuar e zgjodhi dhe e nderoi Muhamedin (Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!), për t'i dhënë një detyrë shumë të veçantë - Përcjelljen e Mesazhit të Tij të Fundit, Kur'anin. Falë moraleve të larta dhe sjelljeve shembullore që kishte Muhamedi (Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!), u konsiderua si një Kur'an që ecën mbi tokë. A keni dëgjuar për dikë që të përmendet çdo vit, çdo muaj, çdo javë, çdo ditë, çdo orë, çdo minutë, çdo sekondë e moment? A keni dëgjuar për dikë që të përmendet nga miliarda njerëz, madje nga e mbarë bota? A keni dëgjuar për dikë që të përmendet natën dhe ditën? A keni dëgjuar për dikë që të përmendet, sa herë që përmendet Allahu? Ky është profeti Muhamed (Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!).

Në mesin e të gjithë njerëzve, Allahu i Lartësuar e zgjodhi dhe e nderoi Muhamedin (Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!), për t'i dhënë një detyrë shumë të veçantë -

Përcjelljen e Mesazhit të Tij të Fundit, Kur'anin. Përzgjedhja e tij u bë që përpara se të lindte dhe ardhja e tij u bë e ditur shumë vite më parë. Privilegj më të madh nuk ka, sesa vetë Ai që të krijoi, të të dallojë dhe të të lartësojë deri në pedestal. Ishte pikërisht Muhamedi (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*), ai që do t'i meritonte të gjitha këto, kundrejt disa përgjegjësiave dhe sprovave, të cilat në të shumtën e rasteve ishin aq të vështira dhe aq të rënda, saqë mund të konsideroheshin të papërballueshme për një qenie njerëzore.

Edhe pse u shpall si *Profet* dhe i *Dërguar i Allahut* në moshën 40-vjeçare, përgatitja dhe brumosja e tij për ta kryer me sukses këtë detyrë dhe mision, ndryshe nga të tjerët, kishte nisur që nga lindja. Ai lindi të hënën, ditë e dalluar ndër ditët e javës. Lindi në muajin *Rabiul Euvel* (sipas kalendarit hënor). Kuptimi fjalë për fjalë i emrit të këtij muaji është "*Pranvera e parë*", që ndryshe, mund të komentohet: pas një dimri të acartë të mbushur me plot djallëzi, padije e padrejtësi, do të lulëzonte një pranverë, që do t'u jepte fund këtyre dhe do të sillte një rrugë plot dritë, prej së cilës do të përfitonin të gjithë ata që do ta zgjidhnin. Nuk ishte rastësi vënia e emrit *Muhamed*, që do të thotë "*I Lavdëruar!*", pasi kjo cilësi do ta shoqëronte gjatë gjithë jetës së tij - në mënyrë të veçantë, përgjatë periudhës së profetësisë, por edhe pas largimit të tij nga kjo botë, do të quhej i tillë e do të vazhdojë të quhet i tillë deri në përjetësi.

Që të dish se çfarë përjeton një fëmijë jetim, duhet të vihesh në vendin e tij për disa kohë, çka të bën të ndjeshmërohesh (sensibilizohesh) me hallet, problemet dhe ndjenjat e tij. I tillë lindi *Muhamed jetimi*, i cili nuk e njohu dhe nuk e pa asnjëherë babanë e tij, Abdullahun, por as babai i tij nuk pati fatin që ta shihte, të paktën një herë djalin e tij, atë që më pas do të bëhej *Trëndafili i shkrretëtirës*, aroma e të cilit do të përhapej në

mbarë botën, atë që do të bëhej *Fanari ndriçues* për në Rrugën e Drejtë për këdo që Allahu kishte caktuar udhëzimin e tij. Edhe pse u lind e u rrit jetim, pasi edhe nëna e tij, Emineja largohet nga kjo botë në një kohë kur ai ishte ende i mitur, ishte përkrahja e *Kujdestarit Suprem* (Allahut), i Cili bëri që të rrethohej nga të afërm - gjyshi i tij, Abdul Mutalibi dhe më pas xhaxhai, Ebu Talibi, që morën përsipër mbrojtjen dhe mirërritjen e tij. Një nga tregtarët më të njohura të kohës dhe të vendit, Hatixheja (*Allahu qoftë i kënaqur me të!*), e cila më pas do të bëhej bashkëshoqëruesja e tij dhe e mesazhit që do të përcillte deri në fund të jetës e edhe bashkëshortja dhe nëna e fëmijëve të tij, spikati aftësitë dhe moralet e tij të larta dhe e përzgjedhi që t'i bashkëngjitej varganit të saj me mallra tregtie për të punuar për të. Tek djaloshi i ri 25-vjeçar, ajo që më pas do të merrte epitetin "*Nëna e besimtarëve*", u dashurua mbas tij, edhe pse me një diferencë moshe 15-vjeçare më të madhe se ai e mori guximin për t'i propozuar për martesë nëpërmjet një ndërmjetësi. Ky veprim që qytetari, mendjehapësi dhe një mësues shumë i madh për kohët tona moderne nga një periudhë shumë e largët mbi 14-shekullore.

Allahu Fuqiplotë, pasi e pastroi zemrën e Muhamedit (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) nga ligësitë e kësaj bote dhe mashtrimet e saj djallëzore, pasi e forcoi për të përballuar sprova të shumta; pasi e kaliti dhe e pajisi me cilësitë e nevojshme për të marrë përsipër një barrë të rëndë, peshën reale të së cilës e di vetëm Ai që e lëshon dhe Ai që e pret, në moshën 40-vjeçare, vendosi që nëpërmjet një lajmëtari, përsëri i përzgjedhur, por jo nga bota e njerëzve, por nga ajo e melekëve, Xhibrilut (*Paqja e Allahut qoftë mbi të!*), t'i komunikonte të parin mesazh, i cili do të pasohej nga mijëra mesazhe të tjerë për plot 23 vjet me radhë e që do të përmbledheshin në një libër të

vetëm që quhet Kur'an dhe që cilësohet si ligji dhe kushtetuta për mbarë besimtarët myslimanë. Dhe është Allahu Ai që e paraqet Muhamedin (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) për mbarë njerëzimin nëpërmjet shumë ajeteve kur'anore. Në këtë punim të shkurtër dhe modest, kemi përzgjedhur disa prej tyre për t'i komentuar sipas këndvështrimit tonë.

“Njëmend, Ne të kemi dërguar ty (Muhamed) si sjellës të lajmit të mirë dhe paralajmërues...”⁶

Ajeti nis me: **“Ne të kemi dërguar ty (Muhamed)...”**, ku Zoti pohon se Muhamedi (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) është i Dërguar nga Vetë Allahu, pra jo profet i vetëshpallur, siç ndodh rëndom në ditët e sotme tek dëgjojmë për persona që mëtojnë se janë profetë, edhe pse Allahu, siç do të shihet në ajetet e mëposhtme, na thotë se Muhamedi është i fundit profet në vargun e të dërguarve dhe të profetëve dhe me Kur'anin përmbillet çdo mesazh i Allahut, dërguar njerëzimit, sepse në Kur'an njeriu i së kaluarës, i së sotmes, por edhe i së ardhmes mund të gjejë gjithçka që i nevojitet dhe çdo sqarim për çdo lloj paqartësie.

Ajeti vijon me tej me dy prej cilësive të përcaktuara nga Allahu për Profetin Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*): **“sjellës të lajmit të mirë dhe paralajmërues”**, pra, është përçues i kumtit (Kur'anit), që nuk ishte një mesazh dosido, por një mesazh i Allahut. Detyra që i kishte ngarkuar Allahu Muhamedit (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) ishte, thjesht t'i paralajmëronte njerëzit e kohës së tij, por edhe ata që do të vinin pas tij, për shkeljet dhe mëkatet që do t'u bënin vetes, të tjerëve, si edhe ndaj Allahut. Me kaq përfundonte roli i tij. Pastaj është vetë Allahu Ai që shpërblen apo dënon, mëshiron apo fal.

⁶ Sure “El Bekare”, ajeti 119.

“O njerëz! I Dërguari ju ka sjellë të Vërtetën nga Zoti juaj...”⁷ Zoti u drejtohet mbarë njerëzve, duke u thënë se Kur’ani, me të cilin ka ardhur Muhamedi (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) në mesin tuaj, është i vërtetë, i ndryshëm nga çdolloj libri tjetër, pasi nuk është produkt i ndonjë mendjeje njerëzore, por kumt i Allahut, i zbritur nga shtatë palë qiejsh në sipërfaqen tokësore, nëpërmjet më të përzgjedhurit nga bota e melekëve - nga kryemeleku Xhibril (*Paqja e Allahut qoftë mbi të!*). Përcjelljen e një Mesazhi kaq të rëndësishëm, e këtij amaneti kaq të madh, siç është Kur’ani për të gjitha kohët, vendet, njerëzit etj., Allahu i Lartësuar ia besoi Muhamedit (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*). Ia besoi Muhamed Eminut (Besnikut), i cili e mori këtë epitete nga bashkohësit e tij ende pa u shpallur profet e tek i cili linin pasuri monetare dhe të mira materiale për t’ua ruajtur. Në këtë ajet përmenden katër elemente kryesore të një zinxhiri të pandashëm të një skeme komunikimi e që janë: Allahu – burimi i Mesazhit; Kur’ani – vetë Mesazhi; i Dërguari – përcjellësi i Mesazhit dhe njerëzit – destinacioni i mbërritjes dhe objektivi i piketuar.

Një ajet tjetër i ngjashëm me të parin dhe të dytin, vjen në suren “El-Kehf”: ajeti 105: **“Ne e kemi shpallur Kur’anin me të Vërtetën dhe ai ka zbritur me të Vërtetën. Ne të kemi dërguar ty (Muhamed) vetëm si përcjellës të lajmeve të mira dhe paralajmërues.”**⁸. Ripërsëritja dhe risjellja e disa ajeteve shërben për përforcimin e asaj çfarë thuhet brenda ajetit, çka haset në shumë sure të Kur’anit.

“Dhe Ne nuk të kemi dërguar ty (o Muhamed), veçse si mëshirë për botët.”⁹

7 Sure “En Nisa”, ajeti 170.

8 Sure “El Kehf”, ajeti 105.

9 Sure “El Enbija”, ajeti 107.

Nga mëshira e Zotit për mbarë njerëzimin është edhe dërgesa profetike. Imagjinoni se si do ishte një botë pa një mesazh nga Allahu. Për çdo popull dhe për çdo vend, Allahu zgjodhi nga mesi i tyre njërin për t'i përçarë me gjuhën e tyre urdhrat dhe ndalesat, hallallin dhe haramin, të cilit duhej t'i përmbaheshin. Me Muhamedin (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) u veprua ndryshe. Ai do të ishte Profeti që do të thyente barrierat kohore dhe vendore. Zëri i tij kumboi dhe vijon të kumbojë në të katër anët e botës që prej 1438 vjetësh dhe do të lartësohet edhe më shumë deri në Ditën dhe frymëmarrjen e Fundit mbi faqen e dheut. Krijesa më e përsosur e mbarë njerëzimit, Profeti Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) i është përgjigjur kështu një burri, kur i ka thënë “O i Dërguari i Zotit, lute Zotin që t'i shkatërrojë politeistët”: “Zoti nuk më ka dërguar për të mallkuar, por për të mëshiruar.”¹⁰. Mëshira e tij ishte e pakufishme. Ai nuk ishte i mëshirshëm vetëm ndaj familjes së tij, të afërmeve të tij, shokëve të tij, por ndaj të gjithëve, atyre që i njihte dhe atyre që s'i njihte. Madje, jo vetëm ndaj njerëzve, por edhe ndaj kafshëve. Episodet, ku del në pah mëshira, kjo pjesë e pandarë e karakterit të tij, janë aq të shumta, saqë faqet e librave s'do të mjaftonin për t'i përmendur të gjitha, por le të cekim disa, sa për ilustrim, si dhe për ta nxjerrë më në pah për lexuesit e këtij shkrimi këtë anë të Profetit Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*). Njëherw, teksa Profeti (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) dhe shokët e tij ishin në udhëtim, një nga të rinjtë që ishte me ta, filloi të këndonte. Ngaqë këndonte bukur, edhe devetë që udhëtonin me ta, filluan të lëkundeshin duke ndjekur ritmin. Por kjo përbënte rrezik për gratë të cilat udhëtonin mbi deve, pasi mund të rrëzoheshin. Atëherë, Profeti (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) i thotë djaloshit: *Tregobu më i butë për gratë*

që janë mbi deve! Sa herë që Profeti (Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!) e shihte Fatimen, vajzën e tij duke ardhur, çohet dhe e puthte në ballë. Gjatë gjithë jetës së tij, Profeti (Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!) nuk goditi, nuk fyti, nuk përbuzi askënd. Ndër porositë e tij, në lidhje me mëshirën po përmendim vetëm dy: “*Kush nuk mëshiron njerëzit, nuk e mëshiron Allahu.*”; “*I pamëshirshëm është vetëm një mjeran.*”. E gjithë jeta e tij është një frymëzim mëshire për të gjithë ne dhe ata që do të vijnë pas nesh. Ai ishte, vijon të jetë dhe do të jetë Mëshirë e dhuruar. Mëshira e tij ndihet edhe sot e kësaj dite te gjithsecili, në mënyrë direkte apo indirekte.

Në ajetin e sipërcituar, Allahu e shpall Profetin si Mëshirë për botët, pra jo vetëm për botën njerëzore, por edhe atë të xhindeve, kafshëve, pse jo, edhe për Botën Tjetër, pasi ai do të jetë Ndërmjetësuesi më i madh për mbarë ymetin e tij. Në ajetin e mëposhtëm Allahu e specifikon Muhamedin (Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!) si të Dërguar për të gjithë njerëzimin:

“Ne të kemi sjellë ty (o Muhamed) si të Dërguar për të gjithë njerëzimin. Allahu mjafton për dëshmitar.”¹¹

Vërtetues dhe dëshmitar për këtë fakt, Allahu nuk pranon dhe nuk kërkon nga tjetërkush, por del vetë garant, për ta bërë edhe më të besueshëm, si dhe për t'i thënë gjithë njerëzimit: Besojeni dhe ndiqeni këtë Profet, pasi është i Vërtetë dhe unë jam Dëshmitar për të.

“Këtë Libër ta kemi shpallur ty (o Muhamed), për t'i nxjerrë njerëzit, me lejen e Zotit të tyre, nga errësira në dritë, në rrugën e të Plotfuqishmit, të Denjit për çdo lavd.”¹²

11 Sure “En Nisa”, ajeti 4.

12 Sure “En Nisa”, ajeti 1.

Në errësirën e çdo nate, secili prej nesh ka nevojë për një ndriçues, për një dritë, e cila mund të vijë nga një llambë, fener, apo çdo gjë tjetër që na e bën të dukshme rrugën ku jemi duke ecur, për të mos u rrëzuar dhe për të mos u lënduar e rrezikuar veten tonë. I tillë është edhe Kur'ani, mbajtja e të cilit iu ngarkua Muhamedit (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*). Në atë kohë njerëzit ishin zhytur në botën e errësirës së mëkateve, saqë ishte bërë pothuajse e pamundur t'i shpëtoje e t'i nxirrje në breg, për t'u dhënë mundësinë të frymonin dhe ta vazhdonin jetën. Gratë dhe nevojtarët trajtoheshin si të ishin mjete të pavlera, shfrytëzoheshin keqazi dhe kishin humbur dinjëtetin e një qenieje njerëzore. Padrejtësitë ishin përhapur aq shumë dhe kontrasti midis individëve, familjeve, a fiseve të caktuara ishte shumë i theksuar. Ardhja e një vajze në jetë, konsiderohej si fat i keq dhe mallkim dhe paudhësia, që kishte mbërthyer mendjen e shumë prej tyre, i çonte deri aty sa t'i varrosnin të gjalla vajzat e tyre të sapolindura, dhuratën më të çmuar që mund t'u dhurojë Allahu prindërve - fëmijët e tyre, pra t'i vrisnin me duart e tyre, në mënyrën më makabre. Fatkeqësisht, shumë prej elementeve të kësaj panorame të zezë janë të pranishëm edhe në këto kohë moderne. Prandaj, erdhi Kur'ani, i mbushur plot e përplot me rreze drite që burojnë nga nuri i Allahut, për t'i shërbyer njerëzimit në rrugëtimin e tij tokësor, si dhe për t'ia mundësuar qëndrimin e përjetshëm, atje ku drita nuk ka fund, në Xhenet. Erdhi Kur'ani për t'i larguar njerëzit nga rruga e shejtanit e për t'i çuar në rrugën e Rrahmanit. Erdhi Kur'ani për t'i liruar njerëzit nga prangat e së keqes, të cilat po i shtrëngonin çdo ditë e më shumë, për t'i drejtuar drejt së mirës, që të ushqehen me të e ta përhapin atë gjithandej. Erdhi Kur'ani për t'i larguar njerëzit nga adhurimi i njerëzve, për të adhuruar një Zot të Vetëm dhe të Denjë për

çdo lëvdatë e nderim; erdhi Kur'anî për t'ia hapur sytë njerëzve për ta parë të bardhën të bardhë dhe të zezën të zezë, në mënyrë që të mos bien pre e hileve dhe mashtrimeve të keqbërësve. Këto ishin dhe janë arsyet e zbritjes së Kur'anit, të cilin e kemi në duart tona, por të paktë janë ata që ia kuptojnë mesazhet. Këtë Libër, me këto veçori dalluese dhe identifikuese, Allahu e bëri një mrekulli, me të cilën do ta përjetësonte edhe Profetin Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) në jetën e miliarda myslimanëve në mbarë globin deri në Ditën e Gjykimit dhe më pas.

“Betohem për jetën tënde (o Muhamed)...!”¹³

Fakti që Allahu i Madhëruar betohet në jetën e Profetit Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*), do të thotë se ai është më i shtrenjti ndër njerëz për Krijuesin. Allahu, edhe përpara tij dërgoi të tjerë profetë, por për asnjë prej tyre nuk u betua, çka nënkupton se jo vetëm e dalloi dhe e nderoi në mesin e njerëzimit, por edhe në mesin e profetëve dhe të të dërguarve. Në ajet, Allahu i drejtohet në mënyrë të drejtpërdrejtë Profetit (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*), për t'i treguar sesa i vyeshëm është ai për Të dhe sesa e do atë. Njeriu, kur e do dikë, kujdeset për të, mundohet që t'ia tregojë dashurinë në forma dhe mënyra nga më të ndryshme, si me fjalë, por edhe me vepër. Ashtu edhe Allahu, ishte *Kujdestari* më i Madh dhe *Përkrabësi* më i Denjë përgjatë gjithë jetës së Profetit.

“Ne nuk ta kemi shpallur Kur'anin ty (o Muhamed), për të të munduar.”¹⁴

Përballja e parë e Muhamedit me Mesazhin e Allahut dhe takimi i parë me melekun Xhibril nuk ishte i lehtë, çka shkaktoi tek ai një ngarkesë të rënduar psikologjike: Me t'i ardhur ajeti

13 Sure “El Hixhr”, ajeti 72.

14 Sure “Ta’ha”, ajeti 2.

i parë kur'anor "*Lexo*", shpejtoi drejt bashkëshortes së tij, Hatixhesë dhe duke u dridhur, kërkoi që ta mbulonte. Pasi i shpjegoi gjithçka i kishte ndodhur, ajo e qetësoi dhe e ndihmoi ta mblidhte veten, duke i thënë: "*Ai që ta ka ngarkuar këtë detyrë, nuk ka për të të lënë të vetëm. Do të kujdeset për ty.*" Sigurisht që nuk ishte mision i lehtë të ishte profet, ashtu siç nuk ka qenë e lehtë pranimit i dërgesave të Allahut për çështje të ndryshme, si dhe përcjellja e tyre për shoqërinë dhe përballja me ndikimin e atyre mesazheve. Për këtë flet biografia e Profetit (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) dhe vështirësitë me të cilat u përball Profeti përgjatë 23 viteve, derisa Allahu e mori nën kujdesin e Tij të plotë. Edhe pse në rrugën e tij, për t'i njohur njerëzit me Kur'anin, u gjakos, u fye, iu thyen dhëmbë e pati vuajtje të tjera pa fund, prapëseprapë, nuk hoqi dorë dhe e vuri jetën e tij në shërbim të Krijuesit të tij dhe të të gjithë Universit. Madje, njerëzit i ofruan poste dhe të mira materiale, të cilat dikë tjetër do ta tundonin lehtë, por Profetit edhe po t'i vije Hënën në një dorë dhe Diellin në dorën tjetër dhe t'i lëvizte këto si të donte, nuk do të hiqte kurrë dorë nga rruga të cilën ia caktoi Allahu që të ecte në të dhe të ftojë të gjithë njerëzit drejt saj, madje, edhe ata që do të vinin pas tij. Fakti që edhe sot Mesazhi, që përcolli ai po zgjerohet nga dita në ditë dhe zemrat e njerëzve magnetizohen pas tij, do të thotë se misioni i tij është kryer me sukses të jashtëzakonshëm.

“Ne lidhëm besën me ty (o Muhamed) siç bëmë me profetët e tjerë: me Nuhun, Ibrahimin, Musanë dhe Isanë, birin e Merjemes. Ne lidhëm me ata një besë solemne.”¹⁵

Allahu i Lartësuar nuk e dalloi Profetin Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) vetëm në mesin e njerëzve, por edhe në zinxhirin e gjatë të profetëve. Në ajetin e mësipërm

¹⁵ Sure “El Ahzab”, ajeti 7.

janë emrat e profetëve më të dalluar, të cilët quhen edhe *Ulul Azmi*. Atyre u prin Muhamed Mustafaja, vula e tyre dhe tulla e fundit e kupolës profetike, që nga njeriu dhe profeti i parë e deri te çasti i fundit i ekzistencës së jetës në këtë botë dhe më tej. Besa është një moral dhe virtyt që e gjen rrallë te njerëzit e sotëm. Ndodh shpesh që besën e dhënë, shumë njerëz e thyejnë në momentin, kur cenohen interesat e tyre, çka të bën të mos i zësh besë lehtë dikujt. Besa midis Allahut dhe profetëve ishte në rangun dhe nivelin më të lartë të mundshëm. Ai aq shumë u besoi atyre, saqë i ngriti në detyrë, duke i bërë zëdhënësit e Tij në tokë. I bëri ekspertë komunikimi të mesazheve që ndryshojnë nga mesazhet dhe komunikimet publike të kohëve të sotme. Ato nuk bëheshin nëpërmjet mikrofonave, mediave a mjeteve të shumta të komunikimit dhe të teknologjisë më të avancuar, por gjuhë me gjuhë me popullin. Në ajet, Allahu i drejtohet drejtpërdrejt Muhamedit (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*), duke i kujtuar se amaneti që po i dorëzonte dhe besa që po lidhte më të, ishte e njëjtë më atë të Isait, Musait, Ibrahimit dhe Nuhut. Allahu nuk përmendi emra të profetëve të tjerë. Përse? Për të nxjerrë në pah që Profeti Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) hyn tek ajka e të dërguarve për njerëzimin.

“Pa dyshim, ti do të jesh përherë i shpërblyer, se ti je me virtyte madhore.”¹⁶

“...dhe ta ngritëm lart emrin?”¹⁷

Falë moraleve të larta dhe sjelljeve shembullore që kishte Muhamedi (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*), u konsiderua si një Kur'an që ecën mbi tokë. Dhe edhe qëllimi i dërgimit të tij te bashkësia njerëzore ishte përsosja e moraleve.

¹⁶ Sure “El Kalem”, ajeti 3.

¹⁷ Sure “El Inshirah”, ajeti 4.

Po të bëjmë një krahasim midis adhurimeve dhe moraleve, do të vëmë re se ato janë më të rëndësishme edhe se adhurimet (namazi, agjërimi, haxhi, të përmendurit e Zotit etj.), pasi qëllimi i çdo adhurimi është përsosja e moralit. Nuk do të kishte kurrfarë vlere adhurimi pa pasur moralin. Çfarë vlere do të kishte, p. sh., një njeri që e ka mësuar të gjithë Kur'anin, por nuk thotë të vërtetën, gënjen?! Vetë Profeti Muhamed e shprehu haptazi se njeriun që donte më shumë në këtë botë, ishte ai me moralin më të mirë. Vetë Profeti (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) i lutej Zotit që ta udhëzonte drejt moraleve më të mira. Atëherë, nëse dëshirojmë të arrijmë të përsosim moralin, të bëhemi si Profeti: të mëshirshëm, bujarë, të butël!

Të shumtë janë njerëzit në kohët e sotme, të cilët luftojnë për famë e pushtet, por jo të gjithë e arrijnë synimin e tyre. Madje, disa bëhen të famshëm, por jo për mirë, por për keq. A keni dëgjuar për dikë që të përmendet çdo vit, çdo muaj, çdo javë, çdo ditë, çdo orë, çdo minutë, çdo sekondë e moment? A keni dëgjuar për dikë që të përmendet nga miliarda njerëz, madje nga e mbarë bota? A keni dëgjuar për dikë që të përmendet natën dhe ditën? A keni dëgjuar për dikë që të përmendet, sa herë që përmendet Allahu? Ky është Profeti Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) për të cilin u nda Hëna në dy pjesë; për të cilin qau trangu i palmës; për të cilin i djeg malli dhe ëndërrojnë ta shikojnë qoftë edhe në ëndërr miliona besimtarë të devotshëm në mbarë botën; të cilin synojnë ta takojnë dhe të prehen pranë tij në Xhenet të gjithë myslimanët, i madh e i vogël, i ri dhe plak, mbret dhe punëtor i thjeshtë, më i pasuri i botës nga mesi i tyre si dhe ai që nuk ka me çfarë ta ngrysë ditën e tij.

Ky është Muhamedi, fama e të cilit ka tejkaluar çdo imagjinatë njerëzore. Sado që të mundohemi ta përshkruajmë

me fjalë personalitetin e tij të papërsëritshëm, nuk do t'ia arrijmë t'ia japim hakun, pasi gjuha njerëzore ende s'ka prodhuar fjalët e duhura për ta përshkruar siç duhet krijesën më të përsosur nga lloji njerëzor. Ne, thjesht përzgjedhëm disa ajete kur'anore nga moria e pafundme e Kur'anit, ku në fokus ishte figura e Profetit Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) dhe i komentuar sipas këndvështrimit tonë modest e sipas mundësive tona intelektuale dhe receptuese, me të cilat na ka pajisur i Madhi Zot. Ky është Profeti Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*), për të cilin nuk ekziston asnjë foto e tij, por ka miliona ndjekës. Paqja, mëshira dhe bekimi i Allahut qoftë mbi të!

ANTROPOLOGJIA NË KËNDVËSHTRIMIN E FEJZ KASHANIUT

Abstrakt

Njohja e njeriut dhe e zgjidhjes së enigmave të saja është aq e madhe, sa ka bërë që shkencëtarë të fushave të ndryshme ta studiojnë atë. Por secili prej tyre ka ndjekur metodë specifike studimore. Antropologjia, në aspektin metodik mund të jetë në formën empirike, gnostike, filozofike dhe religjioze, ndërsa në aspektin teorik mund të jetë në makro ose mikro.

Ky shkrim synon të parashtrojë këndvështrimin e Fejz Kashaniut, mendimtar i shekullit të njëmbëdhjetë të hixhrit rreth çështjeve që kanë të bëjnë me antropologjinë me metodën filozofike. (Ky këndvështrim do të jetë mbi: ekzistencën e njeriut, realitetin, mënyrën e marrëdhënies me Zotin, gjendja në të cilën ndodhej para se të vinte në këtë botë, gjendja në botën në të cilën jetojmë dhe ajo që ekziston pas kësaj bote.)

Këndvështrimi i Fejz Kashaniut ka rëndësi për faktin që tashmë ekzistojnë mospërputhje të thella mendimesh lidhur me trajtimin që i bën ai dijes religjioze. (Kjo ka bërë që disa studiues ta cilësojnë atë si formalist, ndërsa disa të tjerë ta konsiderojnë si transmetues). Disa të tjerë e kanë portretizuar

atë si racionalist. Autori i këtij shkrimi është i mendimit që përqasja e Fejzit ndaj çështjeve të ndryshme të religjionit (parimet, rregullat dhe etika) ndryshon në varësi të çështjes. Ai studionte njohuritë që kishin të bënin me parimet racionale, duke e vendosur arsyen në vendin e gjyqtarit, që i kërkohet që të japë vendimin. Por në studimin e leksioneve që kanë të bëjnë me rregullat, dinjitetin e arsyes, e degradon,¹⁸ duke e shfrytëzuar vetëm si instrument. Mendojmë se ky shkrim që paraqet pikëpamjen e tij për antropologjinë, është dëshmi e racionalitetit të tij në fushën e parimeve.

Dimensionet e ekzistencës njerëzore

Për të përfutur të vërtetën e ekzistencës së njeriut, hapi i parë është të shohim nëse njeriu është krijuar vetëm në një dimension, dhe përkufizohet vetëm në trupin material, apo përtej trupit ai ka edhe një dimension tjetër? Nëse arrijmë të pranojmë ekzistencën e një tjetër fushe, hapi tjetër yni do të jetë analiza se cila prej dy dimensioneve hedh dritë mbi realitetin e ekzistencës njerëzore. Ajo që përftohet nga studimet dhe hulumtimet e Kashanit është fakti që edhe ai, ashtu sikurse paraardhësit e tij e ka studiuar njeriun në dy dimensione - materiale dhe jomateriale.

Trupi material

I ndjeri Kashani, e ka cilësuar trupin e njeriut si një prej shenjave të Zotit, duke përshkruar në mënyrë të detajuar të gjitha mrekullitë e trupit të njeriut, si organet e brendshme,

¹⁸ Për të studiuar argumentet dhe dëshmitë e kësaj pikëpamjeje, vështroni artikullin e autorit, “Arsyeja dhe religjioni në këndvështrimin e Fejz Kashaniut”, Revista e specializuar për njohjen e Kashaniut, nr. 4-5, nr. special kushtuar Kongresit shkencor dhe studimor në nderim të figurës së Fejz Kashaniut.

ashtu edhe ato të jashtme. Në vijim, ai shpjegon etapat e krijimit të njeriut nga fillimi deri në fund, duke u mbështetur në ajetet e Kur'anit e në hadithe. Më pas, ai portretizon mrekullitë e mëshirës së Zotit ndaj njeriut dhe në veçanti, ndaj trupit të njeriut.¹⁹ Por për shkak se detajet e këtij diskutimi nuk ndikojnë në rezultatet e këtij shkrimi, nuk po i përmendim.

Shpirti

Sipas bindjes së Fejzit, shpirti është thelbi i urtësisë së Zotit, që ka nën kontroll këtë trup fizik, për të përmbaaruar nevojat e tij. Shpirti është natyra e njeriut dhe fakti që universi rezulton të jetë.

Në këtë trup ka forca fizike dhe forca shpirtërore. Forcat fizike janë organet e trupit, ndërsa forcat shpirtërore janë fuqitë e tij.

Fejziu është i mendimit që ajeti kur'anor **"...po edhe në vetet tua - a nuk e shihni vallë?"**,²⁰ si edhe hadithi i Profetit Muhamed (*Pagja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të dhe mbi familjen e tij!*), që urdhëron e thotë: *"Kush njohu vetveten, ka njohur edhe Zotin e tij"*, i referohen pikërisht kësaj teme.

Kjo substancë hyjnore quhet edhe shpirt, - thotë Fejziu, - për shkak se jeta e trupit varet prej tij; quhet edhe zemër, sepse rreh mendime. Ndonjëherë quhet edhe arsye, për shkak se i ka përvetësuar dituritë dhe përfton vetitë njohëse.²¹

Shpirti përshkruhet me attribute të ndryshme, në varësi të ndryshimit të gjendjes së tij. Nëse shpirti është i aftë të shquajë dobinë apo dëmin ndaj vetvetes, atëherë quhet

19 Fejz Kashani, *Ilmul Jaghin*, f. 299-307; *Ilmul Jaghin*, f. 354-372.

20 Sure "Dharijat", ajeti 21.

21 *Al-Haghaigh*, f. 49.

“Shpirti i frymëzuar”²², ashtu sikurse urdhëron e thotë Allahu i Lavdëruar: **“Për shpirtin dhe për Atë që e ka përsosur, duke ia bërë të njohur atij të keqen e të mirën!”**²³ Nëse shpirti arrin prehjen dhe qetësinë, është në konflikt me dëshirat dhe e ka mposhtur ankthin, atëherë ai quhet “Shpirt i qetësuar”, ashtu sikurse urdhëron e thotë Allahu i Lavdëruar: **“O ti shpirt i qetësuar! Kthehu te Zoti yt, ti i kënaqur me Atë dhe Ai i kënaqur me ty!”**²⁴

Nëse shpirti nuk do të kishte qetësi të plotë dhe nuk do të ishte i aftë të largonte epshin dhe joshjet, por, gjithashtu është në pajtueshmëri me to, atëherë, ai quhet “Shpirt qortues”. Për këtë arsye, kur paraqiten probleme në adhurimin e Allahut, (shpirti) qorton të zotin e tij. **“Betohem në shpirtin qortues!”**,²⁵ - thuhet në Kur’an.

Por nëse shpesh është në pajtueshmëri me to dhe vepron sipas kërkesave të epshit dhe dëshirave të shejtanit, atëherë, quhet *“Shpirt i prirur për të keqe.”*²⁶ Allahu, duke rrëfyer historinë e Jusufit, thotë: **“Unë nuk e shfajësoj veten, sepse shpirti (i njeriut) është fort i prirur për të keqe, përveç atij që e mëshiron Zoti im.”**²⁷

Pra, njeriu nuk ka katër shpirtra të pavarur, por ka një shpirt të vetëm, i cili në varësi të ndryshimit të gjendjeve, ka përsoshkrime të ndryshme.

22 *Aine Shabi*, f. 69, *Zija el Kulub*, f. 44.

23 Sure “Shems”, ajetet 7-8.

24 Sure “Fexhr”, ajetet 27-28.

25 Sure “Kijame”, ajeti 2.

26 El Haghaigh, f. 49.

27 Sure “Jusuf”, ajeti 53.

1- Mënyra e shfaqjes së Shpirtit

Lidhur mbi mënyrën e shfaqjes së shpirtit ka tri mendime. Mendimi i parë është se shpirti prevalon (ka përparësi) mbi trupin dhe ai ka natyrë jolëndore, i cili në shfaqjen e tij nuk ka nevojë për trupin. Më pas, duke e braktisur trupin, kthehet sërish në botën e shpirtave. Sipas këtij mendimi, shpirti i njeriut, qoftë në krijim, qoftë në konservim, mbetet jolëndor. Kjo ide është hedhur nga Platoni.²⁸

Mendimi i dytë u takon filozofëve Mash'a (peripatetik), me Avicenën në krye: shpirti dhe trupi janë bashkë që në krijim. Sipas këtij mendimi, as shpirti dhe as trupi nuk kanë përparësi kohore mbi njëri-tjetrin. Por trupi luan rolin e kushtit të krijimit dhe shfaqjes së shpirtit: kur embrioni bëhet me zemër, i shtohet shpirti i logjikës.²⁹ Pra, trupi është faktori i krijimit dhe i shfaqjes së shpirtit dhe jo shkak i tij material. Prandaj trupi nuk luan ndonjë rol kushedi se çfarë në vargun e shkaqeve të krijimit të shpirtit. Ai (shpirti) është tërësisht shpirtëror (jolëndor). Edhe në këtë teori, ashtu sikurse edhe në teorinë e parë, shpirti i njeriut qoftë në krijim, qoftë në konservim, mbetet jolëndor.³⁰

Mendimi i tretë është risia e Mula Sadrasë. Ai mendon se trupi ka përparësi ekzistenciale mbi shpirtin logjik. Në këtë teori, ndonëse shpirti është substancë jolëndore, por është ekstrakt i materieve, substancë e cila pasi është përsosur dhe pastruar nga materiet ka arritur formën shpirtërore apo jomateriale. Sipas kësaj teorie, shpirti është fizik që në krijimin dhe dukurinë e tij. Ndonëse në periudhën e konservimit të tij është shpirtëror, ai qëndron edhe pas tretjes së trupit.³¹

28 Timaios, vëll.3, f. 1843 dhe 1845-1846.

29 Sadr el Motalehin, Asfar, vëll. 8, f. 146, sipas Avicenës.

30 Po aty, f. 147-148.

31 Po aty, f. 147-148,36,130,378.

Edhe Fejz Kashaniu, ashtu sikurse mësuesi i tij, i konsideron shpirttrat njerëzor si krijues të trupave dhe mendon që njeriu, pasi ka lënë pas shpine etapat e tij kafshërore dhe ka arritur në etapën njerëzore, ka ndaluar kundrejt krijimit të dhuntive të veçanta dhe situatave të veçanta në trup. Pra, në këtë këndvështrim, shpirti është i fundit, pas trupit. Por në aspekte të tjera, ka përparësi ndaj trupit, sepse shpirti buron nga bota e intelektit të përgjithshëm. Shpirti është krijim i parë dhe mbretëria e epërme. Kështu, origjina e shpirtit është e mëparshme mbi të gjitha krijesat e tjera dhe në këtë rast ekzistenca thelbësore është vetëekzistenca. Domethënë është një hije e botës së intelektit dhe hyjnore, rrjedhimisht ai është primar mbi të gjitha krijesat. Dhe çdo gjë që rrjedh prej tij, ndonëse është përfundor nga bota e tij e parë, është primar në këtë botë materiale, si dhe mbi trupin elementar të tij.³²

Natyrisht, Fejziu, në një vend tjetër, bën dallim midis shpirtit që është primar mbi trupat dhe shpirtit përfundor mbi trupat. Ai thotë: *“Shpirti, i cili krijohet pas përgatitjes së përbërjes, qubet shpirti i ndërmjetëm, i cili është i ndarë nga lënda, por nuk është i ndarë nga forma. Shpirti, i cili ka prioritet mbi trupat, qubet shpirti i shenjtë, i cili qoftë në lëndë, qoftë në formë është jolëndor.”*³³

Ashtu sikurse edhe mësuesi i tij, Fejzi e konsideron substancën e shpirtit të veçantë në përsosje e sipër dhe në rikrijim. Ai është i mendimit se vazhdimësia dhe rikrijimi i shpirtit është për shkak se ai i përket si arsyes, ashtu edhe materies elementare. Ai pohon, gjithashtu, ekzistencën e gjendjeve të ndryshme për shpirtin duke iu referuar Kur'anit,³⁴ ku thuhet: **“O njeri! Ti po shkon me përpjekje dhe vuajtje**

32 Ejnul Jaghin, f. 394.

33 Kelimati Makuneh, f. 68.

34 Ejnul Jaghin, f. 383.

drejt Zotit tënd dhe do ta takosh Atë.”³⁵

Ai, i ndikuar nga Gazaliu, i përshkruan shpirtat humanë me shkallë. *Shpirtin e ndjeshëm* e konsideron shkallën e parë i cili gjendet edhe te kafshët. Detyra e kësaj shkalle është që të përftojë gjithçka që përfshijnë pesë shqisat.³⁶ Natyrisht, të dhënat e shqisave në këtë botë Fejzi i konsideron si një përzierje të së vërtetës dhe të kotës, të saktësisë dhe të pasaktësisë. Ai është i mendimit që Dita e Kiametit do të ndajë gjithçka të ndryshme nga njëra-tjetra. E vërteta do të ndahet nga e pavërteta, drita nga errësira dhe e keqja nga e mira.³⁷ Këto fjalë tregojnë sikur ai është skeptik dhe i konsideron shqisat gjithmonë të gabueshme, por duhet të kemi parasysh që idetë e tij në epistemologji, siç është dhe referimi ndaj tematikës “*Jaghin*” (bindje), dëshmojnë se ai ishte realist dhe aplikues i *marifatit*³⁸ (gnosës).

Si përfundim ai është i mendimit që ndjesitë e shqisave nuk kanë qenë gjithmonë në përputhje me realitetin, por ndonjëherë edhe kanë gabuar.

Shkalla e dytë është *shpirti imagjinari*, i cili regjistron çdo gjë që përfshijnë shqisat dhe i ruan ato pranë vetes. Në kohën e duhur, ia dorëzon shpirtit racional, që është në një shkallë më të lartë se ai. Kjo shkallë e shpirtit nuk ekziston tek fëmija që pi gji në fillimet e zhvillimit të tij. Prandaj, foshnja është lakmitar për të marrë ndonjë gjë, por kur ia fshehin, ai e harron atë. Kjo shkallë e shpirtit ekziston edhe tek disa kafshë, si qeni, sepse nëse do të goditet njëherë me dru, sa herë që do të shikojë dru në dorën e dikujt, ai do të largohet me shpejtësi. Por disa kafshë të tjera, si flutura nuk e gëzojnë këtë shkallë shpirtërore,

35 Sure “Inshikak”, ajeti 6.

36 Ilmul Jaghin, f. 379; Ebi Hamid Ghazali, Mishkah el Anuar, f. 285.

37 Usuli Maarif, f. 181.

38 Ilmul Jaghin f. 16.

e cila pa vetëdije e hedh veten në zjarr dhe përsëri e harron djegien e zjarrit.³⁹

Shkalla e tretë është *shpirti racional*, i cili përfton kuptimin përtej ndjesisë dhe imagjinatës. Ky shpirt substancialisht është vetëm për njeriun dhe nuk e gjejmë as tek kafshët, por as edhe tek foshnjat.

Perceptimi i këtij shpirti është njohja e përgjithshme dhe e domosdoshme.

Shkalla e katërt është *shpirti intelektual*, i cili përfton njohuritë e pastra dhe prej tyre rezulton një tjetër njohuri dhe prej rezultatit që merret, dilet në një tjetër rezultat dhe në këtë mënyrë vazhdon deri në pafundësi.

Shkalla e pestë është *shpirti i shenjtë*, i cili është posaçërisht për profetët dhe për disa prej eulijave të Zotit.

Shtresat e misterit (gajbit) të Zotit, dispozitat e Botës Tjetër (Ahirtetit) dhe një pjesë e njohurisë së Zotit të qiejve dhe të Tokës, si edhe njohuria e Zotit, të cilën shpirtat racionalë dhe intelektualë janë të paaftë që ta perceptojnë, manifestohen prej këtij shpirti.

Këtë njohuri e vë në pah edhe ky ajet fisnik: **“Dhe kështu, Ne të kemi dërguar ty Shpallje me urdhrin dhe vullnetin Tonë. Ti më parë nuk e ke ditur se çfarë është Libri e as ç’është besimi. Por atë (Kur’anin), Ne e bëmë dritë, me anë të së cilës udhëzojmë kë të duam nga robërit Tanë...”**⁴⁰

³⁹ Ilmul Jaghin, f. 379-382.

⁴⁰ “Dhe kështu (siç i kemi dërguar shpallje profetëve të mëparshëm) Ne të kemi dërguar ty Shpallje me urdhrin dhe vullnetin Tonë. Ti më parë nuk e ke ditur se çfarë është Libri e as ’është besimi (dhe nuk ishte në dijeni të përmbajtjes të Kur’anit). Por atë (Kur’anin), Ne e bëmë dritë, me anë të së cilës udhëzojmë kë të duam nga robtë Tanë. Ti, me të vërtetë, udhëzon në rrugën e drejtë.” (Sure “Shura”, ajeti 52).

2- Argumenti që shpirti nuk është materie

Argumenti që trajton Fejzi lidhur me këtë çështje, kryesisht është një përshtatje e veprës “Sadr al-Motalehin”,⁴¹ ku pikat më të rëndësishme janë:

a) Ndonjëherë ndodh që njeriu të jetë neglizhent ndaj trupit të tij ose ndaj disa organeve të tij, por ai nuk mund ta neglizhojë kurrë vetveten. Përkundrazi, gjithnjë vetveten e ka në qendër të vëmendjes. Çdo genie e tillë, quhet jolëndore.⁴²

b) Perceptimi i objektit do të thotë përvetësim i formës së tij për evidencë. Prandaj, qenia e cila percepton natyrën e saj, duhet të jetë jofizike, sepse po të ishte fizike dhe të ishte rimishëruar në ndonjë vend, nuk do t’i pranonte faktet jomateriale.⁴³

41 Sadr al-Motalehinë, Shavaid al-Robubiah, f. 301-305.

42 Ejnul Jaghin, f. 381, Osul al –Maarif, f. 153.

43 Po aty.

ARGUMENTE SHKENCORE NGA KUR'ANI⁴⁴ XIV

Qafa e gjirafës e rrëzon evolucionin

Abstrakt

*Artikulli është në vazhdim të rubrikës “Argumente shkencore nga Kur’ani” së revistës “Drita e Kur’anit”. Ai na njeh me disa argumente shkencore nga Kur’ani, të tilla, si: **Qafa e gjirafës e rrëzon evolucionin; gjirafa nuk mund të evulojë nga një krijesë tjetër etj.***

Nuk kemi parë shkencë të mbushur me mashtrime, devijime dhe kontradikta si ajo e evolucionit. Na lejoni atëherë, ju lutemi, të shikojmë me kujdes atë që kanë zbuluar shkencëtarët rreth gjatësisë së qafës së gjirafës dhe se si i mashtron shkencëtarët teoria e evolucionit për shitur mendimet e tyre ateiste.

Shkencëtarët kanë pohuar dhe pranuar se gjirafa është kafshë që paska evoluar nga një krijesë më e shkurtër se ajo për shkak se kafshët në atë kohë kanë pasë marrë frymë nëpërmjet

44 E përktheu nga gjuha arabe h. Vullnet Merja.

rrugëve të ushqimit ... dhe meqë natyra qenka shumë e zgjuar dhe krijuese në mënyrën e ndërtimit, në mesin e miliona kafshëve paska zgjedhur gjirafën të evoluojë qafën, për t'u bërë ajo më e gjatë, që të arrijë drurët e lartë dhe të sigurojë ushqimin dhe të mos shuhet. Mirëpo e papritura është se shkencëtarët kanë zbuluar se në kohë me thatësi, vetë gjirafa e ul qafën për të ngrënë bar dhe bimët e shkurtra, njëlloj si kafshët e tjera. Por pse e paska zgjedhur natyra këtë kafshë për t'ia zgjatur qafën në ato përmasa?! Përse i paska lënë mënjanë miliona gjallesa të tjera? Nuk ka dyshim se qafa e gjirafës i shkatërron të gjitha ligjet e evolucionit. Evolucionit nuk është aspak realitet shkencor.

Në vitin 1996, dy shkencëtarët zoologë, Robert Simens dhe Lu Shibers kanë shpjeguar hollësisht shumë çështje, të cilat kanë përgënjeshtruar atë që është njohur me emrin e supozuar: “Kafshët (barngrënëse) që garojnë për ushqyerjen me bimë.” Dy studiuesit kanë shkruar në revistën “American natyralists” se në stinën e thatë (kur supozohet për një garim për të gjetur ushqim për shkak të thatësisë), të gjitha gjirafat ushqehen me shkurre të vogla dhe jo drurë të lartë. Madje, në pjesën më të madhe të kohës dhe më shpejt, gjirafat ushqehen kur i ulin qafat. Gjirafa e ul qafën kur pi ujë në lumenj a në liqene.

Por disa shkencëtarë të tjerë të evolucionit përsëri largohen drejt supozimeve të tjera. Për këtë, Simens dhe Shibers propozuan një mendim zëvendësues. Ata hodhën hipotezën se qafa e gjatë e gjirafës është shkatuar nga ajo që quhet si “përzgjedhje racore” - një nocion që formon një pjesë të teorisë “seleksionimi racor”, të cilën e shpiku Darvini.

Këtu ka një problem tjetër: Shkencëtarët kanë vërejtur se qafat e meshkujve janë më të gjata se të femrave. Po kështu,

kanë edhe ndryshime në përmasat e kokës. Dhe ka garime shumë të ashpra ndërmjet meshkujve për të bërë për vete femrat. Konkluzioni i tyre: Këto garime na paskan çuar në zgjatjen e qafës së gjirafës! Shtrohet përsëri pyetja: Pse pikërisht gjirafa?! Garimi është i njohur dhe i pranuar në botën e kafshëve e arrin deri në shkallën e luftës dhe të eliminimit vetëm për të fituar femrën. Përse, pra natyra paska zgjedhur gjirafën? Sipas teorisë së evolucionit, nuk ka asnjë përgjigje.

Deri në këtë moment:

Asnjë shkencëtar i evolucionit nuk e di se nga cila krijesë paska evoluar gjirafa. Shkencëtarët e evolucionit nuk e dinë se çfarë mutacionesh qenkan shkaktuar në gjenet e kësaj krijese. Shkencëtarët e evolucionit nuk e dinë se pse mutacionet paskan ndodhur te gjirafa e jo te një gjallesë tjetër. Deri më tani, nuk ka asnjë fosil dhe asnjë argument nga shkenca e gjenetikës dhe inxhinierisë gjenetike, që të mund të vërtetësonte se gjirafa paska evoluar. Po ashtu, nuk ka asnjë argument shkencor që e përjashton ngjashmërinë virtuale të gjirafës me pjesën tjetër të gjallesave. Nga ana tjetër, kjo ngjashmëri nuk është argument i evolucionit; përkundrazi, është argument se Projektuesi i saj është i Madhëruari dhe i Lartësuari.

Komentimi kur'anor për këtë dhe për dukuri të tjera

Allahu i Madhëruar thotë: **“Allahu e ka krijuar secilën gjallesë prej uji.”** (Nur, ajeti 45). Ky ajet i madh vërtetëson se prej këtyre gjallesave është edhe gjirafa. Allahu i Madhëruar i ka krijuar nga një ujë. Atëherë, përse themi që gjirafa paska evoluar nga një krijesë që ka jetuar para saj?! Cili është problemi

që të mos pranojmë se gjirafa është krijuar me një krijim të menjëhershëm, nga elemente që janë përbërës të tokës, me përqindjen më të madhe - prej ujit (siç dihet 70% e lëndës së gjallë është e përbërë nga uji)? Nuk ka asnjë dyshim se është Allahu Ai që e krijoi bakterien, që ka jetuar para 3.5 milionë vjetësh. Është po Ai që ka krijuar gjirafën para qindra milionë vjetësh. Dhe nga aspekti shkencor, pa dyshim, krijimi i gjirafës nuk është më i vështirë se krijimi i qelizës. Pra, Ai krijoi një qelizë të vetme nga elemente që janë përbërës të tokës (uji, në formë esenciale) një proces që nuk mund të ndodhë rastësisht dhe nuk mund të plotësohet e të përsoset veçse se nga ana e Krijuesit të Madhëruar e të Lartësuar. Atëherë, gjirafa është bërë nga Krijuesi dhe procesi i krijimit realizohet sipas një rregulli dhe ligjesh të mirorganizuara e të përsosura.

Nëse analizojmë trupin e gjirafës, do të shohim se më së shumti, ai përbëhet nga uji, kurse një pjesë e vogël, nga elemente të tjera, si karboni, azoti etj. Le të bëjmë një pyetje: Ku është dallimi mes pjesëve të saj përbërëse esenciale? Sigurisht, nga ana kimike nuk ka asnjë dallim. Dallimi është vetëm tek informacionet, që janë vendosur në elementet përbërëse esenciale për t'i dhënë formën asaj.

Një shembull tjetër për të sqaruar mendimin:

Le të marrim aparatin celular-smartfon, i cili është një pajisje shumë inteligjente (me cilësi mahnitëse, me anë të të cilit mund të komunikojmë, të fotografojmë, të dërgojmë informacione dhe të lexojmë, madje, të masim edhe rrahjet e zemrës) dhe të mendojmë: Nga se është i përbërë ky aparat? Ai, është i përbërë thjesht nga elemente esenciale, si silici, karboni, oksigjeni dhe hidrogjeni... Kështu, nëse marrim të njëjtat

elemente dhe të njëjtën sasi ekzistuese në aparatin celular dhe i vendosim afër këtij telefoni, do të shohim se nga aspekti kimik nuk ka asnjë dallim midis tyre. Por përse këto elemente nuk bëjnë asgjë në mënyrë spontane? Dhe përse telefoni celular i kryen të gjitha këto veprime?

Sekreti fshihet brenda informacioneve, që janë vendosur brenda këtyre elementeve përbërëse për të formuar këtë telefon inteligjent. Këto informacione janë vendosur dhe radhitur në një mënyrë të caktuar, për të na dhënë këtë telefon. Janë vendosur informacionet në formën e një programi për të vënë në funksionim aparatin. Kështu pra, dallimi mes smartfonit dhe pjesëve të tij përbërëse janë informacionet.

Ky është edhe dallimi mes gjirafës dhe pjesëve të saj përbërëse... informacione, që janë vendosur në këto komponente, miliardat e qelizave dhe qindra aparate të sofistikuara - një kompleksitet i mahnitshëm.

Kur'ani na ka treguar në mënyrë të qartë procesin e krijimit të gjirafës dhe të kafshëve të tjera nëpërmjet thënies së Krijuesit, që qoftë i Madhëruar!: **“Allahu krijon çfarë të dojë. Kur Ai vendos për një çështje, thotë vetëm: ‘Bëhu!’ Ajo menjëherë bëhet.”** (“Ali-Imran”, 47). **“Bëhu! e Ajo bëhet...”** tregon trasmetimin e informacioneve tek elementet e komponentet e natyrës, të cilat shndërrohen në një krijesë të përsosur me një shpejtësi të madhe, sa hap e mbyll sytë, madje edhe më shpejt... domethënë në një pjesë shumë të shkurtër të sekondës. Për këtë i Lartësuar ka thënë: **“Puna Jonë** (në krijim) është e shpejtë sa hap e mbyll sytë.” (“El-Kamer”, 50).

Atëherë, nga aspekti shkencor, çfarë është më e mirë: - që të supozojmë se gjirafa ka evoluar nga një krijesë që ka jetuar para saj dhe të hedhim hipoteza, kur çdo ditë zbulojmë

se hipoteza jonë ka qenë e gabuar dhe të mbetemi në një situatë të nderë pa arritur tek e Vërteta apo të mendojmë se Allahu i Madhëruar është Ai që e ka krijuar gjirafën në mënyrë të menjëhershme dhe ka trasmetuar tek ajo informacione, të cilat i garantojnë dhe i sigurojnë një gjallim të qëndrueshëm duke ia bërë asaj qafën dhe këmbët të përshtatshme për gjallim?

Sikur t'i pyesnim të gjithë shkencëtarët e kësaj toke: A keni ndonjë projektim a ndërtim më të mirë të gjirafës nga ajo që është sot? Që të gjithë do të thoshin se ndërtimi i gjirafës është i pashembullt dhe çdolloj ndryshimi që mund t'u bëjmë gjeneve të gjirafës, do të prodhonte shformime dhe probleme të shumta. Për shembull, nëse do t'ia shkurtonim qafën, ajo do të vuante problemet e ecjes, për shkak të gjatësisë së këmbëve të përparme. Nëse do të ndryshonim mënyrën e ndërtimit të syve, gjirafa nuk do ta shikonte në mënyrë të qartë tokën dhe do të bëhej një pre shumë e lehtë për armiqet. Kështu pra, çdolloj ndryshimi që mund t'i shkaktonim gjirafës, do të ndikonte në veprimtarinë e saj.

Atëherë, përse të strukemi në teorinë e evolucionit, e cila nuk komenton asnjë gjë dhe të braktisim fjalën e Krijuesit: Është Ai që e ka krijuar gjirafën dhe është më i Dituri e di se si e ka krijuar atë, që e njeh gjendjen e saj e nevojat e saj dhe çfarë është më e përshtatshme për të. Përse të themi se natyra, rastësia dhe mutacionet trashëguese janë përgjegjëse për krijimin e gjirafës, kur Allahu i Madhëruar thotë: **“Apo ata (idhujtarët) i veshin Allahut ortakë, të cilët krijojnë siç krijon Ai, kështu që krijimi u ngjan i njëjtë atyre (idhujtarëve)?!”** Thuaj: **‘Allahu është Krijuesi i çdo gjëje dhe Ai është i Vetmi, Ngadhënjimtari.’**” (Sure “Er Rrad”, ajeti 16).

Gjirafa dallohet nga një karakteristikë e veçantë e syve. Ata dalin jashtë dhe anojnë në një kënd të caktuar për ta bërë

të mundur shikimin e rrugës. Sikur të mos ishin ndërtuar sytë të tillë, gjirafa nuk do të kishte jetuar miliona vjet. Nuk ka dyshim se shkencëtarët e evolucionit i çojnë në humbje njerëzit nëpërmjet përzierjes që u bëjnë rregullave dhe ligjeve të shkencës së inxhinierisë gjenetike, e cila është një shkencë e vërtetë me atë që ata e quajnë evolucion. Ata i bëjnë njerëzit të pretendojnë se ndryshimet që shkaktohen te gjenet e virusit, për shembull, që ndryshon formën e tij për të mposhtur ilaçet dhe për t'u bërë rezistent ndaj ilaçeve, janë evolucion. Ata thonë shikoni se si evulon virusi! Ky nuk është fakt konkret i evolucionit: Virusi, sado që ta ndryshojë formën e tij dhe sado imunitet të fitojë, në fund të fundit virus mbetet. Atëherë, ku është evolucion?!

Gjirafa nuk mund të evulojë nga një krijesë tjetër

Sikur gjirafa të kishte evoluar nga një krijesë tjetër përmes miliona vjetëve, atëherë duhet të kishim miliona krijesa të tjera gjirafash që kanë pasur qafa të ndryshme në gjatësi, domethënë, ne duhet të gjejmë fosilet që u referohen miliona viteve - fosile të gjirafave më të shkurtra. Mirëpo, jo. Realiteti është se gjirafa ka ekzistuar në këtë tokë me këtë gjatësi dhe me këto përmasa pa evoluar. Pra, nëse duhet të flasim me gjuhën e shkencës, pa dyshim se diskutimi për evoluimin e gjirafës nga një krijesë tjetër është i zbrazët, i kotë, i pakuptimtë. Gjirafa ka karakteristika shumë të veçanta e nuk mund të krahasohen me krijesat e tjera. Ndërtimi i saj është unik në llojin e tij. Mënyra e jetesës së gjirafës, shumimit dhe ushqyerjes së saj - që të gjitha janë unikalë dhe të veçanta për këtë krijesë mahnitëse. Në Kur'an thuhet: **“Zoti ynë është Ai që çdo sendi i dha formën e vet, pastaj e udhëzoi atë.”** (“Ta ha”, 50). Ajeti na fton për t'u bindur dhe besuar se Allahu e ka krijuar gjirafën

me një krijim të menjëhershëm, i ka dhënë karakteristikat e saj dhe e ka udhëzuar në furnizimin dhe jetën e saj.

Të nderuar lexues! Teoria e evolucionit është mashtrimi më i madh shkencor.

Lexoni për skandalet e teorisë së evolucionit: mashtrimi i kafkës së Piltdaunit; mashtrimi i Lusit: mashtrimi i fosileve të ndërmjetme, të cilat përfaqësokan zinxhirët e humbur etj. Lexoni rreth studimit shkencor të shkencëtarëve kinezë për ndërtimin e grushtit të dorës: grushti i dorës është përsosur nga Krijuesi, sepse natyra nuk ka asnjë gjë që të mund të shkaktojë evolimin e lëvizjeve të ndërlikuara, të cilat i kryen ky grusht i mahnitshëm. (Në parantezë: Pas publikimit të studimit në një revistë të shquar shkencore, u bë e mundur fshirja e tij sepse ai njehe dhe pranon Krijuesin për grushtin e dorës.).

Allahu, i Madhëruari ka thënë: **“O ju njerëz, përmendni të mirat që Allahu u dhuroi ju! A ka ndonjë krijues tjetër pos Allahut që ju furnizon ju nga qielli e nga toka? Nuk ka tjetër zot veç Tij. E, si pra, i ktheni shpinën?”** (“Fatir”, 3).

NJË ANALIZË E DY TERMAVE KUR'ANORË

(“Aziz” dhe “Rrahim”)

Abstrakt

“Aziz” (i Plotfuqishëm) është një nga Atributet më të bukura të Zotit, që Kur’ani e thekson dhe e përdor shpesh. Në Kur’an, ky Atribut madhështor është përdorur thujtë gjithmonë së bashku me Atributin tjetër “Hakim” (i Urtë). Kjo mënyrë paraqitjeje është tregues i urtësisë së fjalëve të Zotit: Zoti, i Cili është i Plotfuqishëm dhe i Plotpushtetsbëm, është njëherësh edhe i Urtë.

Në suren “Esh-Shu’ara”, ky Atribut i Zotit përmendet i shoqëruar me një Atribut tjetër – “Rrahim” (Mëshirëplotë). Këto dy Atribute përsëriten në ajetet e kësaj Sureje. Bëhet fjalë pikërisht për ajetet ku tregohen sjelljet e urryera të popujve, që dolën kundër profetëve që u dërguan tek ta dhe ua vështirësuan përpjekjet për të udhëzuar njerëzit.

Në artikull do të shpjegohet se, përveçse të dy termat përdoren përbri njëri-tjetrit, përsëritja e tyre është një element i rëndësishëm udhëzues.

“Musanë dhe të gjithë ata që ishin me të, i shpëtuam, kurse të tjerët i fundosëm. Pa dyshim, në këtë ka shenja treguese, por shumica e njerëzve nuk janë besimtarë. Në të vërtetë, Zoti yt është i Plotfuqishëm dhe Mëshirëplotë.” (“Esh-Shuara”, 65-68).

“Populli i Nuhut, i quante gënjeshtarë të dërguarit.”
(“Esh-Shuara”, 105).

“Kështu, Ne e shpëtua atë dhe ata që ishin me të në barkën plot, kurse të tjerët që mbetën pas, i fundosëm. Njëmend, në këtë ka këshillë, por shumica e njerëzve nuk janë besimtarë. Në të vërtetë, Zoti yt është i Plotfuqishëm dhe Mëshirëplotë.” (“Esh-Shuara”, 119-122).

“Fisi Ad i quante gënjeshtarë të dërguarit.” (“Esh-Shuara”, 123).

“Ata e quajtën gënjeshtar atë, prandaj Ne i shkatërruam ata. Njëmend, në këtë ka këshillë, por shumica e njerëzve nuk janë besimtarë. Në të vërtetë, Zoti yt është i Plotfuqishëm dhe Mëshirëplotë.” (“Esh-Shuara”, 139-140).

“Edhe fisi Themud i quante gënjeshtarë të dërguarit.” (“Esh-Shuara”, 141).

“Dhe kështu, ata i goditi dënimi. Njëmend, në këtë ka këshillë, por shumica e njerëzve nuk janë besimtarë. Në të vërtetë, Zoti yt është i Plotfuqishëm dhe Mëshirëplotë.” (“Esh-Shuara”, 158-159).

“Populli i Lutit i quante gënjeshtarë të dërguarit.”
(“Esh-Shuara”, 160).

“Mbi ata lëshuam një breshëri gurësh. Eh, sa i keq që ishte ai shi, për ata që janë paralajmëruar! Sigurisht, në këtë ka këshillë, por shumica e tyre nuk janë besimtarë. Në të vërtetë, Zoti yt është i Plotfuqishëm dhe Mëshirëplotë.” (“Esh-Shuara”, 173-175).

“Edhe banorët e Ejketit i quajtën gënjeshtarë të dërguarit.” (“Esh-Shuara”, 176).

“Ata vazhduan të mos e besojnë, prandaj i goditi

dënimi i Ditës së Errësirës. Njëmend, ky ishte dënimi i një dite të madhe. Sigurisht, në këtë ka këshillë, por shumica e tyre nuk janë besimtarë. Në të vërtetë, Zoti yt është i Plotfuqishëm dhe Mëshirëplotë.” (“Esh-Shuara”, 189-191).

Analiza e tërësishme e historisë së njerëzimit nxjerr në pah një thesar unik të dhënash. Faktet zbulohen nëpërmjet studimit të thellë të ngjarjeve, që është edhe një nga mënyrat më të sigurta për të zbuluar të vërtetat.

Kur’ani e nxit njeriun që t’i zbulojë këto të vërteta, duke studiuar faktorët që i çuan popujt e mëparshëm drejt suksesit dhe dështimit, drejt lulëzimit dhe rënies, si dhe për të parë fundin e atyre që e përdhosën të vërtetën. Duke hulumtuar rreth ligjeve dhe rrjedhës së historisë, si dhe duke studiuar analizat e sakta të ngjarjeve historike, njeriu mund t’i interpretojë më mirë disa ngjarje dhe të nxjerrë mësimë prej tyre.

Emri “Aziz” (i Plotfuqishëm) është një nga atributet më të bukura të Zotit, që Kur’ani e thekson dhe e përdor shpesh.

Në Kur’an, ky atribut madhështor është përdorur thuajse gjithmonë së bashku me termin “Hakim” (i Urtë) dhe kjo mënyrë paraqitjeje është tregues i urtësisë së fjalëve të Zotit. Zoti, i Cili është i Plotfuqishëm dhe i Plotpushtetshëm, është njëkohësisht edhe i Urtë.

Në suren “Esh-Shu’ara”, ky atribut i Zotit përmendet i shoqëruar me një atribut tjetër: Rrahim - Mëshirëplotë. Këto dytribute përsëriten në ajetet pasuese të kësaj sureje. Bëhet fjalë pikërisht për ajetet ku rrëfohen sjelljet e urryera të popujve, të cilët dolën kundër profetëve që u dërguan tek ata, duke ua vështirësuar përpjekjet për të udhëzuar njerëzit.

Siç do ta shpjegojmë më poshtë, përveç se të dy termat

përdoren përbri njëri-tjetrit, përsëritja e tyre është gjithashtu një element udhëzues dhe i rëndësishëm.

Në suren “Shu’ara” përmenden ngjarjet me të cilat u përballën në mënyrë të përsëritur profetët e Zotit. Në këtë sure, historia e profetit Musa (*Paqja qoftë mbi të!*) dhe e Faraonit, rrëfëhet e para. Në vijim, pas rrëfimit të historive të profetëve të tjerë, si: Ibrahim (i) (*Paqja qoftë mbi të!*), Nuhu (*Paqja qoftë mbi të!*), Salihu (*Paqja qoftë mbi të!*), Luti (*Paqja qoftë mbi të!*) dhe Shuajbi (*Paqja qoftë mbi të!*), në Kur’an flitet për përpjekjet e tyre të palodhshme e të paepura për të përhapur kudo mesazhet e tyre, mesazhe që ngërthenin në vetvete të vërtetat e qarta. Duke treguar luftën e këtyre profetëve kundër politeizmit, prishjes dhe tiranisë së kohës, ajeti e ngushëllon Profetin e Islamit lidhur me ngjarjet e pakëndshme dhe vështirësitë që po haste, si dhe ia forcon zemrën me shprehjen e mrekullueshme: **“Dhe mbështetu në të Plotfuqishmin, Mëshirëplotin”** (ue teuekkel alel Azizi err Rrahim).

Në të gjitha ajetet, ku termat “Aziz” dhe “Rrahim” përmenden së bashku, tema që trajtohet është ndëshkimi i jobesimtarëve për shkak të mosbindjes së tyre të vazhdueshme, të sjelljeve të prishura si dhe refuzimit të së vërtetës prej tyre, pavarësisht dëshmimit të argumenteve të qarta. Ecja e tyre e vazhdueshme në këtë shteg të errët si dhe gjynahet e njëpasnjëshme, bënë që zemrat e tyre të vuloseshin, duke i lënë ata të enden përgjithmonë në errësirë.

Lind pyetja: Pse i përdor Kur’ani termat “Aziz” dhe “Rrahim” për të përshkruar Zotin, të Lavdëruarin, pikërisht pas përmendjes së zemëratës së Tij dhe të dënimit të merituar ndaj një populli, që u shkatërrua për mosbesimin dhe kundërshtinë e tij të hapur?

Për t’iu përgjigjur një pyetjeje të tillë, ne duhet të kuptojmë

domethënien që kanë në të vërtetë këto dy attribute të Zotit, e në mënyrë të veçantë, domethënien që mbart përsëritja e tyre në suren "Shuara". Gjithashtu, duhet të zbulojmë mesazhin që përcjell për njerëzimin përdorimi i të dy termave përbri njëri-tjetrit, si dhe mësimet që mund të merren prej tij.

Ne e dimë se një prej prirjeve të devijuara të njeriut është natyra e tij egoiste dhe dashuria për pushtet. Në shoqërinë njerëzore hasim vazhdimisht individë që kanë një prirje të theksuar për t'i dhënë rëndësi vetes dhe për t'i ekzagjeruar arritjet e tyre. Kjo prirje e gabuar e kequdhëzon njeriun dhe ia shton më shumë mbizotërimin e dëshirave të ulëta në mendjen e tij, duke i shkaktuar shumë të këqija. Sigurisht, tek disa individë, kjo prirje është më e dobët sesa tek të tjerët.

Ndonëse ka individë, veprimet e të cilëve janë të motivuara kryesisht nga qëllime të larta, e që janë në gjendje të bëjnë dallimin ndërmjet elementëve të ndjeshëm të prirjes së tyre dhe qëllimeve të vërteta e të singerta, si dhe, përpiqen fort për ta mbrojtur veten nga joshja e emocioneve ekstreme dhe të padëshirueshme - sërish të tillë individë janë shumë të paktë në numër dhe gjenden rrallë në shoqëri.

Kjo ndodh për shkak se arritja e një ekuilibri kaq harmonik, kërkon një luftë të vështirë dhe të paepur me veten.

Nga ana tjetër, ka shumë të tjerë, të cilët për shkak të moralit të dobët dhe dëshirës për të fituar çdo lloj pushteti të mundshëm, do të jenë të gatshëm për të kryer çdo lloj shkeljeje apo shkatërrimi, që do t'u mundësojë atë çka ata kërkojnë. Ata do të reagojnë dhunshëm kundrejt çdokujt që përpiket t'i parandalojë teksa orvaten të shuajnë etjen e tyre të madhe për pushtet. Kjo është natyra e atyre që kërkojnë të kenë kontroll mbi të tjerët. Njerëz të tillë krijojnë përherë në mendje imazhin e një modeli perfekt, që ua përmbush atë ndjenjën e tyre

për pushtet, e më pas përpiqen ta brumosin e ta ndryshojnë personalitetin e tyre në përputhje me të.

Ajo që vëmë re gjithashtu, është se ambicia e lartë dhe etja për pushtet shoqërohet gjithmonë me një mungesë të theksuar tolerance. Ky fenomen nuk është i kufizuar vetëm në rastin e njerëzve të pushtetshëm që qëndrojnë në krye të një apo disa shteteve, por shfaqet edhe te drejtuesit e një qyteze apo fshati, e deri edhe brenda një dikasteri të vogël. Madje edhe drejtuesi i një grupi të ngushtë është tepër i ndjeshëm dhe jotolerant ndaj shkeljes më të vogël të kryer nga njerëzit që ka poshtë vetes.

Nga ana tjetër, ekziston një lidhje e ngushtë ndërmjet pushtetit dhe egërsisë. Përgjithësisht, sa më shumë pushtet të ketë një njeri, aq më i egër bëhet ai. Ai do të ketë prirjen për t'i ekzagjeruar gjërat dhe do të hedhë zemëratë edhe mbi qëndresën më të vogël ndaj pushtetit të tij; ai do të nisë të ushqejë ndjenjat e inatit e të hakmarrjes dhe do të reagojë në mënyrë të papërmbytur ndaj çdo lloj sfide që i bëhet autoritetit të tij. Madje, në rast mosbindjeje, këtë sjellje të egër, ai do ta shfaqë edhe ndaj njerëzve më të afërt të tij.

Profetët e Zotit i mësuan njerëzit se si të sillen ndaj të vërtetës dhe i çliruan ata nga prangat e zakoneve të vjetra e të ritualeve të pathemelta. Mesazhi i tyre i hapur, që i zgjeroi horizontet e të menduarit në të gjithë brezat, ishte thirrja për adhurimin e një Zoti të vetëm (teuhid – njëshmëria e Zotit) dhe hedhja poshtë e çdo lloj forme të politeizmit e të idhujtarisë. Ata theksuan se shpëtimi qëndron vetëm në të besuarit e Një Zoti. Të kuptuarit e kësaj të vërtete thelbësore e detyron njeriun, që përgjatë ecjes në këtë rrugë të shenjtë, të rigjejë vetveten dhe të arrijë përsosmërinë në harmoni me gjithkënd e gjithçka.

Të dërguarit e Zotit shfaqën durim dhe qëndresë ndaj

vuajtjeve të tmerrshme që iu shkaktuan, me qëllim që duke përhapur mesazhin e Zotit, ata të mund të kryenin me besnikëri detyrën e garantimit të lumturisë së njerëzimit, detyrë kjo që u qe vënë mbi shpatulla nga Krijuesi.

Pas kësaj, për shpëtimin e popujve të tyre nga kthetrat e dobësisë shpirtërore në një ambient, ku themelet e spiritualitetit dhe të moralit po shkërmoqeshin, - gjendje e cila i kishte larguar njerëzit nga statusi i tyre i lartë dhe fisnik, - profetët u urdhëruan që t'i edukonin popujt e tyre dhe t'i ndërgjegjësonin ata për forcën dhe mundësitë që kishin. Profetët u treguan atyre se përgjatë jetës së kësaj bote, njeriu rrezikon në mënyrë të vazhdueshme të bjerë në gabim, kështu që ai duhet të përpiqet të ecë drejt burimit të së mirës dhe të lumturisë, si dhe të largohet nga sjellja e mëparshme e ta përmirësojë veten.

Profetët nuk kërkuan asnjë lloj shpërblimi në këmbim të përpjekjeve kundër korrupsionit në shoqëritë e tyre, madje as edhe ndonjë fjalë falënderimi. Të gjithë ata deklaruan haptazi se: "Shpërblimi ynë është tek Zoti, Sunduesi i universit". Pikërisht ky aspekt nxjerr në pah përsosmërinë e personalitetit dhe karakterin vetëmohues të tyre.

Në mes të objektivave të tjera të profetëve, ishte kundërshtimi i adhurimit ndaj pushtetit dhe egoizmit të tepruar, si dhe transformimi i mendësisë së individëve në mënyrë të atillë, që ata të përpiqeshin vazhdimisht për t'u çliruar nga zinxhirët. Kështu, njerëzit mund t'i bashkojnë forcat dhe të punojnë së bashku për të ndërtuar një të ardhme të mirë për veten, sepse përgjatë rrjedhës së historisë, njerëzimit i janë shkaktuar dëme dhe humbje të pariparueshme pikërisht prej njerëzve egoistë dhe të etur për pushtet.

Mesazhi që përcillet në ajetet e sures "Shuara" është që ata popuj arrogantë, egoistë dhe të pabindur, të cilët u larguan

me dashje nga rruga e shpëtimit e që vazhduan me kokëfortësi në rrugët e tyre të kota, u mbërthyen nga dënimi i Zotit dhe u zhdukën nga faqja e dheut. Ata qenë popuj që i kundërshtuan paturpësisht profetët e Zotit, i injoruan këshillat e tyre dhe e refuzuan mesazhin e Zotit me një arrogancë djallëzore.

Për këtë arsye, ditë pas ditë, jetët e tyre u bënë edhe më të zymta dhe lista e mëkateve të tyre u bë edhe më e gjatë, derisa erdhi një moment kur ata ia mbyllën vetes të gjitha dyert. Për ta nuk mbeti më asnjë mundësi përmirësimi dhe po ashtu as edhe mundësi për shtyrje afati, në mënyrë që të mund të pastronin shpirtrat e t'i shpëtonin dënimit të Zotit. Ata kishin hequr dorë nga çdo mundësi që u ishte dhënë dhe tashmë kishin rënë në grackën e veprave të tyre, të një gracke të mbushur me dënimin e Zotit.

Në këtë sure, pas çdo përmendjeje të fundit poshtërues dhe të shkatërrimit të një populli të pabindur, Kur'ani e mbyll rrëfimin duke treguar atributin e fuqisë dhe të pushtetit të Zotit (Aziz), por menjëherë pas tij shton edhe atributin e mëshirës (Rrahim). Nga një vështrim i përciptë i ajetit duket se mëshira e Zotit nuk ka aspak lidhje me dënimin e Tij, dhe se do të ishte më e përshtatshme që të përmendej atributi i hakmarrjes, zemërimit apo i gjithëfuqisë së Zotit.

Për të kuptuar urtësinë që mbart ky ajet, duhet pikësëpari të hedhim një vështrim mbi jetën e profetëve të Zotit, të atyre njerëzve që u qenë ofruar burimet më të pasura e më të mrekullueshme të dijes. Në këtë mënyrë, ne do të mund të kuptojmë se në ç'mënyrë është arritur ajo pozitë e lartësuar shpirtërore e tyre.

Një nga mënyrat nëpërmjet të cilave profetët qenë ngritur në grada të larta, ishte qëndresa e tyre ndaj zvetënimit, mosbesimit dhe arrogancës së popujve të tyre, fenomene

këto që u patën shkaktuar atyre vuajtje të mëdha shpirtërore. Ata profetë që qenë më të patundur përballë sprovave dhe fatkeqësive, u ngritën më lart në grada prej Zotit.

Le të sjellim në vëmendje profetin Nuh, i cili jetoi në kohërat më të hershme të historisë. Ai i kaloi 950 vjet të jetës së tij 1000 vjeçare duke folur për fenë e Zotit. Përpyekja e tij ishte e vazhdueshme, e vështirë dhe e gjatë. Ai luftoi pa u lodhur kundër idhujtarisë dhe sjelljes së pamend të popullit të tij të vetëkënaqur. Pa e humbur për asnjë çast durimin, ai u përpoq pa pushim që t'i udhëhiqte ata tek e vërteta, duke i ushqyer shpirtërisht.

Gjatë gjithë atyre viteve, ky profet i madh nuk pati asnjë ndihmës e asnjë përkrahje përveç besimit dhe mbështetjes së tij në Zot. Megjithatë, asgjë dhe askush nuk mundi t'i ndalonte përpjekjet dhe vendosmërinë e tij për ta udhëzuar popullit e vet në aspekte të ndryshme të jetës. Ai nuk shfaqti asnjë lloj rezerve në përmbushjen e përgjegjësive dhe në përhapjen e misionit të tij. Ai nuk hezitoi kurrë që ta thoshte hapur mesazhin e tij para atyre njerëzve armiqësorë dhe injorantë. Pavarësisht përpjekjeve të gjata, ai nuk mori një përgjigje pozitive nga populli i tij. Përkundrazi, njerëzit e asaj shoqërie injorante e me moral të prishur, këmbëngulën në refuzimin e tyre dhe e ndoqën me fanatizëm praktikën e politeizmit.

Ky profet i Zotit i vazhdoi përpjekjet e tij të singerta për një kohë shumë të gjatë, pavarësisht peshës që ndjente në shpirt, duke synuar që t'ia dilte ndaj popullit të tij të pabindur dhe t'i përmirësonte sjelljet e tyre, por këto shpresa s'u konkretizuan kurrë. Në të kundërt, me kalimin e kohës, kundërshtimi dhe harbutëria e tyre vetëm se u shtuan më shumë, dhe ata u zhytën edhe më thellë në moçalin e injorancës dhe të imoralitetit. Në fund, diku afërsisht nga mbarimi i jetës së tij, kur i humbi të

gjitha shpresat se populli i tij do të mund të ndryshonte, ai i mallkoi ata.

Edhe profetët e tjerë kanë kaluar përvoja të ngjashme me popujt e tyre (vetëpërmbytje dhe vendosmëri kundër arrogancës së popujve të tyre dhe refuzimit të tyre për ta pranuar mesazhin e Zotit, derisa i humbën krejtësisht shpresat).

Pasi kaluan tre fazat e përmendura më poshtë, profetët i mallkuan popujt e tyre, të cilët qenë të vendosur për të vazhduar në mosbesim dhe ia patën falur shpirtrat djallit. Në fund, profetët iu lutën Zotit që të hidhte dënimin e Tij mbi ta. Gjatë misionit të tyre, profetët kaluan nëpër këto tre faza:

1. Ata patën durim dhe qëndresë të madhe ndaj mosbesimit, kryeneçësisë dhe fyerjeve të popujve të tyre; ata shfaqën një vetëpërmbytje të atillë, që një njeri i zakonshëm nuk do të mund ta shfaqte kurrë.

2. Ata ranë në dëshpërim dhe në humbje të plotë të shpresës për përmirësimin e popujve të tyre, pas përpjekjeve të vazhdueshme për t'i udhëzuar ata. Kjo ndodhi kur të gjitha përpjekjet dhe planet shkuan kot dhe popujt e tyre vazhduan në mosbindje ndaj mesazhit të Zotit.

3. Politeistët i sfiduan ata me këmbëngulje, që të vinte dënimi i Zotit.

Vetëm pas kalimit të këtyre tre fazave, profetët e kërkuar (me të drejtë) hakmarrjen dhe ndëshkimin e Zotit. Në historinë e profetit Junus, lexojmë se ai nuk shfaqti durim dhe vetëpërmbytje të mjaftueshme. Kur përpjekjet e tij për udhëzimin e popullit të vet u pritën me përqeshje injorante e me refuzim, dhe ata i vazhduan me arrogancë ritualet e gabuara, atëherë ai e humbi durimin me ta dhe përpara se të bindej plotësisht se s'mund të bënte më asgjë, iu lut Zotit

që të hidhte ndëshkimin mbi ta. Për shkak të dëshpërimit të ngutur të tij dhe mungesës së këmbënguljes së nevojshme në kryerjen e detyrave, Zoti e hodhi atë në barkun e një balene dhe e kritikoi ashpër, në mënyrë që ta bënte të kuptonte se nëse do të përballej me mërzitjen, disfatën dhe madje edhe me torturën përgjatë përmbushjes së misionit të tij, ai do të duhej ta zotëronte vazhdimisht misionin dhe të ishte i vendosur.

“(Kujto) Ismailin, Idrizin dhe Dhulkiflin! Të gjithë këta kanë qenë të durueshëm.” (“El-Enbija”, 85).

Në fund, kur populli i Junusit i panë shenjat e zemërimit të Zotit, u pushtuan nga një frikë dhe pafuqi e madhe dhe e kuptuan menjëherë gabimin. Ata u penduan për mëkatet e tyre të mëparshme dhe iu përulën Zotit duke i kërkuar falje, si dhe iu lutën sinjerisht Atij që t’ua largonte dënimin e afërt. Zoti ua pranoi lutjen, i fali ata dhe ua hoqi dënimin.

Nga kjo ngjarje e shohim qartë se si pavarësisht kundërshtimit dhe mosbindjes së njerëzimit, Zoti i mban vazhdimisht të hapura dyert e mëshirës së Tij për njeriun.

Është e vërtetë se mëshira dhe mirësia e Zotit janë universale dhe gjithëpërfshirëse, por kjo nuk e përjashton mundësinë e dënimit e të ndëshkimit. Mëshira dhe begatitë e pafundme të Zotit nuk duhet të keqkuptohen, si dhe nuk duhet të mendohet kurrëse si tek Ai, i miri dhe i keqi, i shtypuri dhe tirani, janë të njëjtë. Nëse Zoti, i Lartësuari, sundimi i të Cilit qëndron mbi çdo udhëheqës, e që ka kontroll të plotë mbi çdo tiran të shkujdesur, nuk do t’i dënonte dhe nuk do t’i poshtëronte mizorët, si dhe nuk do t’i mbikëqyrte veprat e individëve të prishur, atëherë drejtësia dhe llogaridhënia nuk do të kishin më kuptim. A duhet t’u japë Zoti strehim shtypësve dhe të sillet mëshirshëm me ta? A nuk është zjarri i Xhehenemit, shpagimi më i drejtë për mëkatarin e shkujdesur?

Në fund të fundit, është pikërisht prej thelbit të drejtësisë që të llogaritet si e mira sa një thërrmijë, ashtu edhe e keqja sa një thërrmijë.

Një nga shfaqjet më të qarta të plotfuqisë dhe mëshirës së Zotit mbi robërit e Tij mosmirënjohës dhe të pabindur, është se pas ardhjes së profetit të Islamit, Ai e ka ndaluar hedhjen e dënimit mbi tokë dhe e ka shtyrë atë për në Ditën e Gjykimit. Në fakt, edhe në rastin e Mesihut, profetit të lartë, që ishte “frymë e Zotit”, i cili vuajti sprova të shumta derisa në fund e dënuan me vdekje, Zoti nuk i dënoi autorët e krimit në këtë botë, duke ua ruajtur dënimin për kundërshtimin dhe mosbindjen e tyre për në Ditën e Gjykimit.

Edhe historianët e vërtetojnë se në fillimet e profecisë, populli i tij e persekutoi pa mëshirë Profetin e Islamit – atë Profet që ishte mëshirë për botërat (rahmetun li'l ‘alemin). Ata ia sabotuan veprimtarinë duke nxjerrë pretekste të ndryshme, si dhe u përpoqën ta hidhnin poshtë misionin e tij duke i vënë bataqinjtë e ngatërrestarë që t’ia ndërprisnin fjalën e të zhurmonin. Me pak fjalë, ata u përpoqën me të gjitha mënyrat që t’i binin në qafë, ta ulnin atë dhe ta diskreditonin karakterin e tij fisnik. Përgjatë gjithë këtyre sprovave, ai e ruajti qetësinë dhe shfaqti një durim të jashtëzakonshëm. Edhe në këtë rast, Zoti ua shtyu atyre mizorëve afatin dhe nuk ua hodhi dënimin e Tij në këtë botë.

Duke i shqyrtuar të gjitha çështjet e përmendura më lart, dhe duke marrë në konsideratë ngjarjet e ndodhura përgjatë historisë, shohim se popujt që janë përfshirë nga dënimi i Zotit në këtë botë, kanë jetuar zakonisht në qytete me popullsi shumë të vogla. Pasi ndjekësit e profetëve u larguan nga ato vende ku do të zbriste dënimi, në mënyrë që të mos i përfshinte edhe ata zemërata e Zotit, mund të thuhet se pjesa e mbetur,

- që ishin individët e prishur, kundërshtues dhe mosbesues të popullit, - përbënin një numër relativisht të vogël. Me një fjalë, ata që u shkatërruan nga dënimi i Zotit përgjatë gjithë historisë së profetëve të hershëm, kohë kjo prej mijëra vjetësh, qenë një numër shumë i vogël njerëzish në krahasim me viktimat e fatkeqësive dhe të gjakderdhjeve të kryera në lufta të ndryshme në botë, apo të numrit të viktimave të sotme, të shkaktuara nga vendet e etura për pushtet, apo numrit të viktimave të ngjarjeve qoftë edhe pa asnjë shkak, ku vriten njerëz të shumtë.

Në kohën tonë, ne jemi dëshmitarë të trazirave e masakrave në skaje të ndryshme të globit, dhe e gjitha për shkak të shtypjes egoiste të vendeve më të pafuqishme. Secila prej këtyre luftrave është një dëshmi e krimeve të individëve që kanë etje për pushtet.

Kështu pat ndodhur edhe kur patën zbritur ndëshkimet dhe dënimi i Zotit ndaj devijantëve në të shkuarën, ndonëse në një zonë të kufizuar, me qëllim të ruajtjes së vlerave njerëzore dhe të heqjes së tiranëve që nuk iu bindën urdhrave të Zotit. Përveç ndëshkimit të fajtorëve, dënimi ishte edhe një paralajmërim dhe mësim për të tjerët, gjë që i ndaloi ata që të vazhdonin më tej në rrugën e arrogancës e të degjenerimit.

E vërteta është se nga të gjitha luftat, motivi i vërtetë e të cilave është vetëm kënaqja e egoizmit të individëve luftënxitës, e që nuk kanë qëllim tjetër veç marrjes së pushtetit, nuk mund të priten kurrsesi përfundime pozitive, dhe pa dyshim as edhe ndonjë rezultat që do të krijonte një ambient, ku do të lulëzonte besimi dhe mirësia, e që do të sillte ndriçim të mendjes dhe virtyte të larta. Këto lloj luftrash që sjellin vetëm mizori dhe prishje, shoqërohen me vuajtje e vështirësi të shumta për popullsinë civile, të cilat nuk mund dhe nuk duhet të injorohen.

Por, çfarë do të ndodhte me njerëzimin nëse ata që

ia kthyen shpinën të vërtetës dhe ia mohuan vetes strehën e vërtetë, do ta merrnin menjëherë dënimin për veprat e tyre dhe do t'u vinte vdekja direkt, apo nëse një gjë e tillë do të zbatohej mbi të gjithë jobesimtarët e mëkatarët në këtë botë?!

Le të marrim në konsideratë disa faktorë të kohëve të sotme, siç janë: rritja e numrit të qyteteve dhe të popullsisë së botës, shpejtësia e komunikimit, lehtësia me të cilën mund të përhapen mësimet e Profetit si dhe detyra e shpërndarjes së mesazhit Islam kudo në botë, ndonëse shumë vende janë të zhytura në ateizëm dhe korrupsion, apo me fjalë të tjera, të zhytura në versionin modern të idhujtarisë, ku arrogantët dhe pasuesit e tyre mbajnë një qëndrim armiqësor ndaj Zotit, gjë që është një paturpësi e pafalshme. Në një ambient të tillë, të mbushur me ligësi dhe mungesë kontrolli, nëse Zoti do të vendoste të shfaqte zemëratën e Tij dhe t'i dënonte fajtorët në këtë botë, atëherë do të shuhej nga faqja e dheut një pjesë e madhe e popullsisë së botës.

Gjithashtu, le të mos harrojmë fuqinë e pafundme të Zotit, përballë së cilës fuqia e kufizuar dhe e përkohshme e çdo sunduesi arrogant në këtë botë është asgjë; atë fuqi që as nuk mund të matet e as nuk mund të llogaritet. Le të mos harrojmë se i gjithë universi ekziston në sajë të një pjesë të papërfillshme të fuqisë, aftësisë dhe madhësisë së Krijuesit dhe në sajë të vullnetit të Tij. Kjo fuqi reflektohet në pasqyrën e ekzistencës që ndriçon çdo atom në kozmos.

Prijësi i besimtarëve, Aliu (*Paqja qoftë mbi të!*) ka thënë: “O Allah! Ne s’mund të kërkojmë që të dimë përmasën e vërtetë të madhësisë Tënde... Ne shohim krijimin Tënd e mrekullohemi me të në sajë të fuqisë Tënde, dhe e përsëruajmë atë si rezultat i fuqisë Tënde të lartë...ndërsa ajo çka na fshihet, është shumë më e madhe.” (Nehxh el-Belaga, ligjërata 160).

Në asnjë kohë e në asnjë vend, as në të shkuarën e as në të tashmen, nuk është parë që një sundues i pushtetshëm, të ushtrojë kontroll mbi të gjitha sferat në territorin e tij, jo për interesa sociale apo politike apo për kërkim fame, por vetëm për dashuri të sinqertë ndaj njerëzve, gjë që e ka të ngulitur në karakter, që të veprojë gjithmonë me humanizëm e me moral si dhe ta kalojë mosbindjen dhe kundërshtimin e atyre që i ka në vartësi, e madje të shkojë deri aty sa që t'i trajtojë ata që e kundërshtojnë me butësi dhe dhembshuri, pa pritur ndonjë reagim pozitiv prej tyre. Historia nuk ka parë ndonjëherë ndonjë sundues të fuqishëm me këto lloj cilësish, me përjashtim të rasteve të sundimit të profetëve të Zotit, të cilat janë të veçanta dhe nuk po i marrim në konsideratë këtu.

Si përfundim, dy atributet e pushtetit dhe të mëshirës nuk mund të gjenden kurrë së bashku tek sunduesit tiranë.

Është pikërisht ky aspekt, ku ne duhet të mendojmë thellë, në mënyrë që të kuptojmë e të vlerësojmë siç duhet, pafundësinë e shfaqjes së këtyre dy attributeve të Zotit "Aziz" dhe "Rrahim", mbi njerëzimin. Ne duhet të dimë më shumë rreth fuqisë dhe mëshirës që buron prej Zotit, veçanërisht ndaj atyre që guxojnë të tregohen të pabindur, mëkatarë dhe arrogantë përballë madhështisë së Tij. Një mënyrë për ta kuptuar këtë, është të menduarit e thellë rreth theksimit të përsëritur prej Tij, të këtyre dy attributeve të Tij të larta, te të gjitha ajetet e mësipërme. Kështu, ne kuptojmë se fuqia dhe mëshira e vërtetë i përket vetëm Zotit.

"Në të vërtetë, Zoti yt është i Plotfuqishëm dhe Mëshirëplotë." ("El-Shuara", 68).

VENDE, POPUJ, NJERËZ E NGJARJE QË PËRMENDEN NË KUR'AN

Arafati - gurthemel në rrugën drejt përsosjes

Abstrakt

Një prej veprave të paharruara të Haxhit është qëndrimi në malin Arafat. Në Arafat Profeti Muhamed (Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!) ka mbajtur hytben që quhet “Hytbja e Lamtumirës.” Ajo është hytbe historike për tërë njerëzimin. Haxhinjtë i drejtohen vendit, ku kanë ndaluar njerëzit më të mëdhenj të Zotit - Arafatit. Ata përkujtojnë përkushtimin që besimtarët e parë kishin ndaj Allahut. Me pendim dhe lutje, largohen nga errësira e gjynaheve. Ata adhurojnë Krijuesin e tyre të Pashoq; i shpalojnë sekretet e veta Sekretmabajtësit; shprehin pendimin e tyre për gjynahet që kanë bërë; kërkojnë falje e mëshirë dhe kthehen me pendesë të plotë.

“Nuk është gjynah të kërkonit nga Zoti juaj ndonjë të mirë. E, kur të ktheheni nga Arafati, përmendeni Allahun në vendet e shenjta! Përmendeni Atë që ju ka

udhëzuar në Rrugën e Drejtë, sepse ju më parë ishit të humbur!” (“Bekare”, 198).

Një prej veprave të paharruara të Haxhit është qëndrimi në malin Arafat.⁴⁵ Dita e Arafatit është dita e nëntë e muajit Dhul Hixheh. Ajo është njëra nga festat e mëdha islame, edhe pse nuk është quajtur festë. Është dita e lutjeve që robtë i drejtojnë Allahut të Lartësuar në shenjë bindjeje ndaj Tij dhe për ta adhuruar Atë. Këtë ditë haxhinjtë qëndrojnë në malin Arafat që nga mëngjesi deri në perëndim të diellit. Arafati është mal shkëmbor, në një shkretëtirë 20 km jashtë qytetit të shenjtë të Mekës, në fund të bjeshkës Xhebelu-Rrahme (Mali Rrahme). Por, edhe pse shkretëtirë, ajo e zgjeron mendjen e njeriut dhe e çliron zemrën e besimtarit nga çdolloj gjëje që i takon kësaj bote materiale.

Në disa transmetime thuhet se profeti Adem (*Paqja qoftë mbi të!*) dhe hazreti Havaja, pasi janë zbritur nga Xheneti në Tokë, janë takuar në këtë vend dhe aty e kanë njohur njëri-tjetrin. Aty kanë pranuar gjynahun e tyre të parë dhe janë penduar për moszbatimin e urdhrit të Zotit të Madhëruar. Prandaj, qëndrimi në Arafat është dita kur njeriu pendohet për veprat e papëlqyera që ka bërë në jetën e tij. Ai kërkon falje nga Krijuesi i gjithësisë.⁴⁶

45 Fjala *Arafat* vjen nga fjala *marifat*, që do të thotë “njohje”. Xhibraili ia mësoi profetit Ibrahim (*Paqja qoftë mbi të!*) ritualin e Haxhit. Kur ishin pranë Arafatit, ai e pyeti “*Arefu?*” (*A e mësove?*) dhe profeti Ibrahim (*Paqja qoftë mbi të!*) i tha: “*Po*”. Prandaj Arafati edhe është quajtur me këtë emër. Një kuptim tjetër i fjalës është “durim”. E besimtarët i pranojnë gjynahet e tyre në këtë vend, pendohen për to dhe durojnë.

46 **Profeti Adem** (*Paqja qoftë mbi të!*) **në Arafat**. Imam Sadiku (*Paqja qoftë mbi të!*) ka thënë: “*Në kohën kur profeti Adem, babai i njerëzimit zbriti nga Xheneti dhe u vendos në Tokë, çdo mëngjes, për dyzet ditë i kërkoi falje me lot në sy Allahut në malin Sefa. Ishte në sexhde, kur Xhibraili, meleku i Shpalljes, zbriti dhe e pyeti:*

- *Përse po qan, o Adem?*

- *Përse të mos qaj, jam vendosur në këtë Tokë, larg nga Allahu...*

Haxhinjtë i drejtohen vendit, ku kanë ndaluar njerëzit më të mëdhenj të Zotit - Arafatit. Ata përkujtojnë përkushtimin që besimtarët e parë kishin ndaj Allahut. Me pendim dhe lutje, largohen nga errësira e gjynaheve. Ata adhurojnë Krijuesin e tyre të Pashoq; i shpalosin sekretet e veta Sekretmabajtësit; shprehin pendimin e tyre për gjynahet që kanë bërë; kërkojnë falje e mëshirë dhe kthehen me pendesë të plotë.

Një prej veprave më të mira që kryhen në ditën e Arafatit, janë duatë që i drejtohen Zotit të Madhëruar. Duaja është litari që e lidh njeriun me Krijuesin e gjithësisë. Natyrisht, nuk mund të thuhet se lutja duhet të kryhet vetëm në ndonjë vend dhe vetëm në një kohë të veçantë. Megjithatë, ekzistojnë vende dhe kohë, në të cilat, krijohen raste shumë të veçanta, që besimtari të vendosë lidhje dhe të komunikojë me Zotin e tij. Nëpërmjet duave në vende dhe kohë të tilla, Zoti i Madhëruar zbret Mëshirën e Tij të veçantë për besimtarin.

-
- *Pendobu dhe kthehu përsëri tek Ai!*
 - *Po si?*

Xhibraili e çoi profetin Adem ditën e tetë në Mina. Ai qëndroi aty atë natë e të nesërmën në mëngjes u nisën së bashku për në shkretëtirën e Arafatit. Xhibraili, në kohën që u largua nga Meka, veshi ihramin dhe tha: "Lebejk". Të njëjtën gjë i mësoi edhe profeti Adem (Paqja qoftë mbi të!). Kur erdhi mbrëmja e asaj dite, i tha atij që të bënte gusël dhe pas namazit të akshamit, e ftoi që të qëndronte në Arafat, e kështu i mësoi atë që i tha Allahu:

- *"Nuk ka Zot veç Teje".*
- *"Kam bërë punë të keqe dhe vetvetes i bëra padrejtësi."*
- *"E pranoj (dëshmoj) gjynahun që kam bërë."*
- *"Më fal, sepse Ti je Falës dhe Mëshirues!"*

Profeti Adem (*Paqja qoftë mbi të!*) e bëri këtë lutje nga mëngjesi e deri në perëndim të diellit. Sytë i kishte të përbotur. Kur perëndoi dielli, së bashku me Xhibrailin (*Paqja qoftë mbi të!*) u nisën për në Mesher dhe natën e kaluan aty. Në mëngjes, profeti Adem u ngrit përsëri dhe nisi të bënte dua, derisa Allahu i Madhëruar dhe Mëshirplotë e fali.

Profeti Ibrahim (*Paqja qoftë mbi të!*) në Arafat. Xhibraili (*Paqja qoftë mbi të!*) i mësoi ritualin e Haxhit profeti Ibrahim (*Paqja qoftë mbi të!*). Profeti Ibrahim (*Paqja qoftë mbi të!*), për të pohuar atë që kishte mësuar, thoshte: *"Arefte, arefte."* (*Kuptova, kuptova*).

Profeti i nderuar i Islamit, Muhamedi (Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të dhe mbi familjen e tij!) ka thënë: *“Me të vërtetë, gjatë jetës tuaj janë disa vende dhe ditë të veçanta për ju, ku zëbret mëshira dhe falja e Zotit të Madhëruar për besimtarët. Prandaj jini syhapët dhe mos i humbisni këto ditë!”*. Një prej këtyre ditëve është edhe dita kur haxhinjtë qëndrojnë në malin Arafat.

Në Arafat Profeti Muhamed (Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!) ka mbajtur hytben që quhet “Hytbja e Lamtumirës.” Ajo është hytbe historike për tërë njerëzimin. Ja disa fragmente:

“O njerëz, dëgjojini hytbet e mia! Ndoshta nuk do t’ju takoj më në këtë vend. Ju do të ktheheni tek Allahu shumë shpejt. Në atë Botë do të merreni në llogari për veprat tuaja. Unë ju këshilloj që çdokush që ka një amanet, t’ia kthejë atë të zotit!

O njerëz, dijeni se kamata në fenë islame është haram! Kini frikë dhe mos e ndiqni shejtanin! Unë ju këshilloj e ju porosis që t’i respektoni gratë, sepse ato janë amaneti i Zotit në duart tuaja. Ato ju janë bërë ju hallall sipas ligjeve islame.

Unë po ju lë porosi dy gjëra, e nëse do të kapeni pas këtyre dy gjërave nuk do të devijoni. Njëri është Libri (Kur’ani) dhe tjetri është Syneti (tradita profetike).

Myslimanët janë vëllezër me njëri-tjetrin. Rrëmbimi i mallit të myslimanit nuk është hallall, përveçse kur tjetri e jep pëlqimin për ta marrë.”

Ky është Arafati. Kjo është dita e Arafatit.

KOMENTIM KUR'ANI

Sure “En’am”, ajetet 1 – 2

Abstrakt

Surja fillon me lëvdatën dhe falënderimin e All'llahut. Më pas vazhdon që t'u qartësojë njerëzve parimin e Teuhidit. Së pari, nëpërmjet krijimit të botës së madhe (qiejt dhe Toka). Së dyti, nëpërmjet krijimit të botës së vogël (njeriu). Ajeti i parë thotë: “Qoftë lavdëruar Allahu që krijoi qiejt dhe Tokën...” Allahu është Gjetësi i errësirës dhe i dritës, në kundërshtim me besimin e idhujtarëve. Ai dhe vetëm Ai është Krijuesi i gjithçkaje. Më pas ajeti thotë: “...dhe bëri errësirën dhe dritën...” Mirëpo, mohuesit dhe politeistët, në vend që të mësojnë Njëtimin (Teuhidin) nëpërmjet këtij sistemi unik, i sajojnë shok dhe të ngjashëm Allahut, siç thotë ajeti “...E megjithatë, ata që nuk besojnë, sajojnë zota të tjerë si të barabartë me Zotin e tyre...”

“Qoftë lavdëruar Allahu që krijoi qiejt dhe Tokën dhe bëri errësirën dhe dritën. E megjithatë, ata që nuk besojnë, sajojnë zota të tjerë si të barabartë me Zotin e tyre.”

“Është Ai që ju krijoi nga balta dhe pastaj caktoi

një afat në këtë botë dhe një tjetër në Botën e Përtejme (Ditën e Kiametit). Por përsëri ju dyshoni.”

Komentimi

Surja fillon me lëvdatën dhe falënderimin e Allahut. Më pas vazhdon që t'u qartësojë njerëzve parimin e Teuhidit. Së pari, nëpërmjet krijimit të botës së madhe (qiejt dhe Toka). Së dyti, nëpërmjet krijimit të botës së vogël (njeriu). Ajeti i parë thotë: **“Qoftë lavdëruar Allahu që krijoi qiejt dhe Tokën...”**. Allahu është Gjetësi i errësirës dhe i dritës, në kundërshtim me besimin e idhujtarëve. Ai dhe vetëm Ai është Krijuesi i gjithçkaje. Më pas ajeti thotë: **“...dhe bëri errësirën dhe dritën...”**. Mirëpo, mohuesit dhe politeistët, në vend që të mësojnë Njëtimin (Teuhidin) nëpërmjet këtij sistemi unik, i sajojnë shok dhe të ngjashëm Allahut, siç thotë ajeti **“...E megjithatë, ata që nuk besojnë, sajojnë zota të tjerë si të barabartë me Zotin e tyre...”**⁴⁷

Këtu vërejmë se Kur'aniet përmend besimin e politeistëve pas shkronjës lidhëse *“thumme”*, e cila në gjuhën arabe tregon për renditje dhe vonesë. Kjo tregon që Teuhidi (monoteizmi) është zanafilla e natyrshme dhe besimi i të gjithë njerëzve. Pas kësaj ka ndodhur politeizmi si devijim prej zanafillës së natyrës krijuese (fitrah).

Lind pyetja: Përse në ajet përmendet fjala *“krijim”* për qiejt dhe Tokën, dhe për errësirën dhe dritën përmendet fjala *“bëri”*?

47 Fjala arabe *“ja'dilune”* rrjedh nga fjala *“adele”*, me kuptimin *“et tesani”*, që do të thotë barazi. Në këtë ajet ka kuptimin e *“el adijl”*- shok, të ngjashëm dhe të njëjtë.

Komentuesit kanë folur shumë rreth kësaj çështjeje, por ajo që është më afër me arsyen është thënia se fjala “*khalk*”- “krijim” në origjinalitet do të thotë gjetja e diçkaje. Ndërsa fjala “*el xhe'al*”- “*bërje*” është për karakteristikat, ndikimet dhe mënyrat, që janë rezultat i krijimit të atyre krijesave. Përderisa errësira dhe drita janë dy gjendje pasuese, për ato është përdorur fjala “*xheale*”- “*bëri*”.

Për komentin e këtij ajeti është transmetuar nga prijësi i besimtarëve, Imam Aliu (*Paqja qoftë mbi të!*) i cili ka thënë: “Në këtë ajet ka përgjigje për tre grupe. Prej tyre: Kur ajeti thotë: **“Qoftë lavdëruar Allahu që krijoi qiejt dhe Tokën...”**, ai u përgjigjet jobesimtarëve, të cilët thonë se gjërat duhet të jenë të përherëshme. Kur ajeti thotë: **“...dhe bëri errësirën dhe dritën...”**, u përgjigjet idhujtarëve që thonë se errësira dhe drita janë zanafilla. Kur ajeti thotë: **“...E megjithatë, ata që nuk besojnë, sajajnë zota të tjerë si të barabartë me Zotin e tyre.”** u përgjigjet politeistëve arabë që thonë se idhujt tanë janë zota.”⁴⁸

A është errësira prej krijesave?

Nga ajeti kuptohet se ashtu si drita, që është prej krijesave të Allahut, gjithashtu, edhe errësira është prej krijesave të Allahut. Filozofët dhe specialistët në shkencat e natyrës e përshkruajnë errësirën duke thënë se ajo është mosekzistenca e dritës. Për këtë, nuk mund të cilësohet diçka që nuk ekziston me cilësinë e të krijuarës. Atëherë, si e konsideron ajeti i lartpërmendur errësirën prej të krijuarave?

Në përgjigje të këtij kundërshtimi, themi:

Së pari: Errësira nuk ka gjithmonë kuptimin e errësirës absolute, sepse edhe dritës shumë të dobët i thuhet errësirë në

⁴⁸ Tefsiri “Nuruth Thekalejn”, vëll. 1, f. 701.

krahasim me dritën e fortë. Për shembull: Të gjithë ne themi natë e errët, edhe pse nuk mund të jetë absolutisht e errët, por është e përzier me dritën e dobët të yjeve apo me burime të tjera të dritës. Sipas kësaj, kuptimi i ajetit është se Allahu e bëri për ju dritën e ditës dhe errësirën e natës. Pra, e para është drita e fortë dhe tjetra drita e dobët. Me këtë kuptim, errësira është prej krijesave.

Së dyti: Është e drejtë se errësira absolute është çështje joekzistente. Mirëpo, çështja jokzistente, në situata të veçanta, është ndjekëse e çështjes ekzistente. Kjo do të thotë se kur një njeri do të krijojë një errësirë absolute për një qëllim të caktuar, patjetër që ai do të përfitojë prej mjeteve që ekzistojnë. Kështu që, nëse duam ta bëjmë një dhomë plotësisht të errët për të larë fotot, atëherë ne duhet ta pengojmë dritën që të mos hyjë në atë dhomë. Kjo lloj errësire është si errësira e krijuar.

Drita është simbol i unitetit, kurse errësira është simbol i përçarjes

Një çështje tjetër që duhet patur parasysh këtu është se fjala *"nurun"*-*"dritë"*, në Kur'an përmendet në numrin njëjës, ndërsa fjala *"errësirë"* përmendet në numrin shumës *"dhulumat"*-*"errësirat"*.

Kjo ka mundësi të tregojë për diçka interesante se me të vërtetë, errësira materiale dhe shpirtërore është burim i përhershëm i përçarjes, i ndarjes dhe i largimit, ndërsa drita është gjithmonë burimi i unitetit, i bashkimit dhe i afrimit.

Në netët e verës, kur ndezim një kandil në shtëpi, pas pak kohe do të shohim lloje të ndryshme insektesh të mbledhura rreth kandilit me dritë. Mirëpo, kur e fikim kandilin, ato shpërndahen në drejtime të ndryshme. E tillë

është gjendja edhe për çështjet shpirtërore e sociale. Drita e dijes, e Kur'anit dhe e besimit është themeli i unitetit. Ndërsa errësira e paditurisë, e mohimit dhe e dyfytërsisë janë themeli i ndarjes dhe i përçarjes.

Thamë se kjo sure i tërheq vëmendjen njeriut kah bota e madhe, me qëllim që të forcohen bazat e adhurimit të Allahut dhe të Teuhidit (Njëtimin) në zemra nëpërmjet të menduarit rreth botës së madhe.

Ajeti pasardhës i tërheq vëmendjen njeriut dhe i thotë që të vështrojë botën e vogël (vetë njeriu) duke i treguar për gjënë më të habitshme, e cila është krijimi i tij prej balte. Ajeti thotë: **“Është Ai që ju krijoi nga balta...”**.

Është e vërtetë se ne kemi lindur prej dy prindërve dhe jo prej baltës, por, përderisa krijimi i njeriut të parë ka qenë prej balte, atëherë, po ashtu është e rregullt që të thuhet edhe për ne se jemi të krijuar prej balte.

Surja vazhdon të tregojë për fazat e plotësimit të jetës së njeriut duke thënë se Allahu pas krijimit ka caktuar një kohë të posaçme që njeriu ta kalojë në këtë tokë për t'u zhvilluar e për t'u plotësuar. Ajeti thotë: **“...dhe pastaj caktoi një afat në këtë botë...”**.

Në origjinalitet fjala “*el exhel*” ka kuptimin e një kohe të caktuar dhe fraza “*kada exhelen*”, do të thotë caktimi i asaj kohe ose mbarimi i saj. Mirëpo, në shumë raste, kohës së fundit i thuhet “*exhel*”. Për shembull: “*xhae exhelu dejn*”-“erdhi koha e borxhit”, pra koha e fundit e pagesës së borxhit. Po ashtu, edhe momentit të fundit të jetës së njeriut i thuhet “*exhel*”, sepse është koha e ardhjes së vdekjes.

Më pas, për ta plotësuar çështjen, ajeti thotë: **“...dhe një tjetër në Botën e Përtejme (Ditën e Kiametit)...”**.

Pas kësaj, në fund ajeti u drejtohet politeistëve e u thotë: **“...Por përsëri ju dyshoni.”**, që do të thotë se ju dyshoni në fuqinë e Allahut, i Cili e krijoi njeriun prej kësaj lënde të pavarë (balte) dhe pastaj i caktoi atij këto faza të habitshme në jetën e tij dhe adhuron krijesa të pavlefshme siç janë idhujt në vend që të adhuron Allahun Fuqiplotë.

Çfarë kuptimi ka fraza “exhelun musemma”?

S’ka dyshim se frazat “*el exhelul musemma*” dhe “*exhelen*”, që përmenden në këtë ajet, janë të ndryshme në kuptim. Të konsideruarit e dy frazave me të njëjtin kuptim, nuk është në përputhje me përsëritjen e fjalës “*exhel*”, veçanërisht me përmendjen e dytë të kushtëzuar me fjalën “*el musemma*”.

Për këtë komentuesit kanë bërë hulumtime të shumta në ndryshimin mes frazave. Argumentet që ndodhen në Kur'an dhe në transmetimet e ardhura nga Ehli Bejti (*Paqja qoftë mbi ta!*) na sqarojnë se fjala “*exhel*” e pa shoqëruar, ka kuptimin e kohës jo të caktuar në moshë, kohë e afat. Kurse “*el exhelul musemma*” ka kuptimin e fundit të pashmangshëm. Thënë ndryshe: “*el exhelul musemma*” është vdekja e zakonshme, ndërsa “*el exhel*” është vdekja jo e zakonshme.⁴⁹

Për sqarim të mëtejshëm, themi: Shumë prej krijesave, në bazë të përbërjes natyrore tek ato, kanë aftësi dhe gatishmëri që të qëndrojmë për një kohë të gjatë. Mirëpo, gjatë kësaj periudhe mund të ndodhin pengesa mes tyre dhe arritjes në afatin më të largët natyror. P.sh., një kandil me naftë ka mundësi të qëndrojë 20 orë i ndezur, duke marrë parasysh cilësinë e naftës dhe sasinë që nxë kandili.

49 Tefsiri “Biharul Enuar”, vëll. 4, f. 116 dhe 117. Tefsiri “Nuruth Thekalejn”, vëll. 1, f. 703.

Por, era e fortë, shiu dhe mosinteresimi ndaj kandilit, janë shkak i shkurtimit të kohës së ndriçimit. Nëse kandili nuk përballet me asnjë pengesë dhe qëndron i ndezur deri në pikën e fundit të naftës, atëherë themi se ai arriti kohën e fundit të ndriçimit. Por, kur e fikin shkaqet, themi se u fik para kohës së caktuar.

E njëjta gjendje është edhe për njeriun. Nëse plotësohen të gjitha rrethanat e qëndrimit i gjallë dhe nuk gjenden pengesa në rrugën e jetës së tij, atëherë ai do të jetojë deri në afatin e caktuar. Ndërsa kur përballet me ushqimin e keq, ose goditet nga një lloj sëmundjeje, ose vetëvritet, ose dënohet me vdekje për shkak të një krimi dhe vdes para afatit të caktuar, atëherë vdekja e parë është e zakonshme, kurse e dyta është jo e zakonshme.

Bazuar në këto dy lloj afatesh, na sqarohen shumë çështje. P.sh., në transmetime thuhet se mbajtja e lidhjeve farefisnore e zgjat jetën, ndërsa shkëputja e tyre e shkurton jetën.

Përsa i përket thënies së Allahut: **“...Kur t’i vijë koha e fundit, ata nuk mund ta shtyjnë, qoftë edhe për një çast dhe as nuk mund ta shpejtojnë.”**⁵⁰, ajo flet për afatin e caktuar, pra njeriu arrin në fundin e jetës së tij. Ajo nuk përfshin afatin e parakohshëm.

Sido që të jetë, ne duhet të dimë se të dy afatet i cakton Allahu. Të parin, në formë të pakushtëzuar dhe të dytin, në formë të kufizuar e të kushtëzuar. Kjo është e ngjashme me thënien se kandili do të fiket pas njëzet orësh pa ndodhur asnjë shkak. Po ashtu, me thënien se kandili do të fiket pas dy orësh kur fryn erë.

E tillë është çështja edhe për njeriun, edhe për popujt.

⁵⁰ Sure “Araf”, ajeti 34.

Themi: Nëse do Allahu, një njeri vdes apo një popull zhduket pas kaq vitesh. Sikurse themi: Njerëzit apo popujt që ndjekin rrugën e padrejtësisë, të hipokrizisë, e të përçarjes, do të jetojnë sa 2/3 e kohës së caktuar.

TA NJOHIM MË TEJ KUR'ANIN

Mësime nga surja “Bekare”

Abstarkt

Në ajetet kur'anore ka shumë mësime. Në këtë artikull ka disa mësime nga surja “Bekare”, si: Islami respekton pronësinë, mirëpo nuk i lejon të pasurit të marrin kamatë dhe të përfitojnë në mënyrë të padrejtë; fitimi i kënaqësisë së Zotit dhe të nevojtarëve është shumë më i mirë se fitimi i pasurisë; shpërblimi dhe dënimi bazohen në veprat e njeriut, kurse veprat bazohen në qëllime dhe dëshira. Si rrjedhim, për veprën që bëhet me padije, nuk ka llogari; Islami është fe gjithëpërfshirëse dhe përveç aspektit individual dhe ngritjes shpirtërore të njeriut, ka vështrim serioz dhe të thellë edhe tek çështjet juridike dhe ekonomike të shoqërisë etj.

(Ajetet 278 - 282)

“O ju që keni besuar! Ta keni frikë Allahun dhe hiqni dorë nga kamata, nëse jeni besimtarë të vërtetë!”

“Nëse nuk e bëni këtë, atëherë iu është shpallur luftë nga Allahu dhe i Dërguari i Tij. Nëse pendoheni, atëherë ju takon kapitali fillestar. Në këtë mënyrë, nuk

dëmtoni askënd e as nuk dëmtoheni vetë.”

“Nëse e dini se borxhliu është ngushtë, shtyjani afatin (e shlyerjes së borxhit) derisa ta përmirësojë gjendjen! Por është më mirë për ju që t’ia falni borxhin, veç sikur ta dinit.”

“Dhe ruajuni asaj Dite që do të ktheheni tek Allahu, kur çdokujt do t’i jepet ajo që ka fituar dhe askujt nuk do t’i bëhet padrejtësi!”

“O ju që keni besuar! Shkruajeni huanë që ia jepni njëri-tjetrit për një afat të caktuar! Le ta shënojë atë me drejtësi një shkruer ndërmjet jush; asnjë shkruer të mos ngurrojë që ta shënojë ashtu siç e ka mësuar Allahu! Ai le të shënojë, kurse borxhliu le të diktojë dhe le t’i frikësohet Allahut, Zotit të vet, duke mos lënë mangët asgjë nga borxhi! Në qoftë se borxhliu është mendjelehtë ose i mitur, ose i tillë që nuk është në gjendje të diktojë, atëherë le të diktojë saktësisht kujdestari i tij! Thirrni dy dëshmitarë prej njerëzve tuaj e, nëse nuk gjeni dy dëshmitarë burra, atëherë thirrni për dëshmitarë një burrë dhe dy gra, nga ata që i quani të përshtatshëm; në mënyrë që, nëse njëra grua harron, t’ia kujtojë tjetra! Dëshmitarët nuk duhet të kundërshtojnë kurdo që të thirren. Mos e lini pa e shënuar borxhin, qoftë i vogël apo i madh, duke shënuar edhe afatin e pagimit! Kjo mënyrë është më e drejtë para Allahut, më e saktë për dëshmi dhe më e përshtatshme për të mos dyshuar. Por, nëse është fjala për mallin që qarkullon nga dora në dorë, atëherë nuk do të keni gjynah nëse nuk e shënoni atë. Thirrni dëshmitarë edhe kur të lidhni kontrata për shitblerje dhe të mos dëmtohet as shkruesi, as dëshmitari! Nëse bëni të kundërtën, atëherë keni bërë gjynah, prandaj ruajuni Allahut! Allahu ju

mëson ju; Allahu është i Ditur për çdo gjë.”

Nga këto ajete mësojmë:

1- Besimi nuk është vetëm namazi dhe agjërimi, por besimi është edhe largimi nga pasuria e ndaluar. Kjo është shenjë e devotshmërisë.

2- Islami respekton pronësinë, mirëpo nuk i lejon të pasurit të marrin kamatë dhe të përfitojnë në mënyrë të padrejtë.

3- Sundimi dhe dorëzimi përballë sundimit janë të dënuara në Islam. Si rrjedhim, ndalohet edhe marrja, edhe dhënia e kamatës.

4- Qëllimi kryesor në ndihmën dhe dhënien e borxheve nevojtarëve është rehatia dhe zgjidhja e problemeve të tyre. Pra, të mos veprojmë në atë mënyrë që ata të vihen sërish në pozitë të vështirë në momentin e kthimit të borxhit.

5- Islami është mbështetës i vërtetë i të shtypurve dhe duke ndaluar kamatën e duke inkurajuar ndihmën, përmbush boshllëkun ekonomik të shoqërisë.

6- Fitimi i kënaqësisë së Zotit dhe të nevojtarëve është shumë më i mirë se fitimi i pasurisë.

7- Për çdo aktivitet, qoftë borxh apo blerje me hua, qoftë shumë apo pak, duhet të shkruhet dhe të nënshkruhet një dokument.

8- Shkruesi duhet të jetë dikush tjetër përveç palëve që bëjnë tregti, por në bazë të dëshmisë së personit i cili merr borxhin.

9- Borxhliu dhe shkruesi duhet ta kenë parasysh Zotin

dhe të mos lënë asgjë mangut gjatë shkresës.

10- Përveç shkresës, nevojiten edhe dy dëshmitarë të besueshëm që të dëshmojnë për atë që shkëmbehet.

11- Në shkëmbimet në dorë, nuk nevojitet shkresë dhe mjafton vetëm dëshmitari.

12- Islami është fe gjithëpërfshirëse dhe përveç aspektit individual dhe ngritjes shpirtërore të njeriut, ka vështrim serioz dhe të thellë edhe tek çështjet juridike dhe ekonomike të shoqërisë.

13- Porosia për ta shkruar atë edhe në kohën kur shumica e njerëzve ishin të paarsimuar, flet për rëndësinë që feja islame i kushton arsimimit dhe zhvillimeve shkencore.

14- Porosia për të shkruar kontratë bëhet me qëllim forcimin e besimit në mesin e njerëzve dhe nuk është shenjë e mosbesimit. Kjo për faktin se çështjet si harresa, gabimi apo mohimi, rrezikojnë sigurinë dhe qetësinë ekonomike të shoqërisë.

15- Regjistrimi i saktë i shkëmbimeve ka tre dobi: garanton zbatimin e drejtësisë; shërben si dokument për dëshmitarët e shit-blerjes; pengon rritjen e pesimizmit dhe të mosbesimit në shoqëri.

(Ajetet 283 – 286)

“Nëse jeni në udhëtim e nuk gjeni shkruer, atëherë merrni peng. Dhe, nëse njëri prej jush ka besim tek tjetri, atëherë borxhliu le ta kthejë atë që i është besuar dhe le t'i frikësohet Allahut, Zotit të vet. Mos e fshihni dëshminë,

se, kush e fsheh atë, zemra e tij është gjynahqare. Allahu di çdo gjë që punoni ju.”

“Allahut i përket gjithçka që gjendet në qiej dhe gjithçka që gjendet në Tokë. Edhe nëse e tregoni apo e fshihni çfarë keni në shpirtin tuaj, Allahu do t’ju kërkojë llogari për të. Kështu, Ai do të falë kë të dojë dhe do të dënojë kë të dojë. Allahu është i Fuqishëm për çdo gjë.”

“I Dërguari beson në atë (Kur’anin) që i është shpallur nga Zoti i tij e po ashtu dhe besimtarët: të gjithë besojnë në Allahun, engjëjt e Tij, librat e Tij dhe të dërguarit e Tij (duke thënë): ‘Ne nuk bëjmë dallim mes asnjërit prej të dërguarve të Tij’. Ata thonë: ‘Ne dëgjojmë dhe bindemi. Faljen Tënde kërkojmë, o Zoti Ynë dhe te Ti do të kthehemi!’”

“Allahu nuk e ngarkon askënd përtej fuqisë që ka: në dobi të tij është e mira që bën, kurse në dëm të tij është e keqja që punon. Zoti ynë, mos na ndëshko për atë që harrojmë ose veprojmë pa qëllim! Zoti ynë, mos na ngarko barrë të rëndë, ashtu si i ngarkove ata para nesh! Zoti ynë, mos na ngarko me diçka që nuk mund ta bartim! Na i shlyej gjynahet tona, na i fal ato dhe na mëshiro! Ti je Zoti Ynë! Prandaj na jep fitore kundër atyre që nuk besojnë!”

Nga këto ajete mësojmë:

1- Shkëmbimet me hua mos i bëni vetëm me premtime verbale dhe për këtë shkruani një dokument! Në rast nevoje, merrni edhe ndonjë garanci, në mënyrë që ai shkëmbim të jetë

më i sigurtë!

2- Me kthimin në kohë të borxheve dhe të kërkesave të njerëzve, të mos lejojmë që të zbehet mirëbesimi dhe të cënohet siguria ekonomike e shoqërisë!

3- Njeriu nuk duhet të ketë kujdes vetëm nga syri, veshi apo gjuha, por duhet të ketë kujdes edhe për zemrën dhe shpirtin e tij, që në to të mos depërtojë ndyrësia. Në këtë rast, shejtani e sundon njeriun dhe krijon kushtet për kryerjen e gjynaheve.

4- Islami është fe qiellore dhe nuk përfshin detyrime përtej aftësive dhe mundësive. Edhe i Dërguari i Zotit, Muhamedi (Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të dhe familjen e tij!) ka thënë: *“Unë jam dërguar me një fe të lehtë”*.

5- Shpërblimi dhe dënimi bazohen në veprat e njeriut, kurse veprat bazohen në qëllime dhe dëshira. Si rrjedhim, për veprën që bëhet me padije, nuk ka llogari.

6- Marrëdhënia e Zotit me njeriun është e bazuar në mëshirë, falje dhe bujari. Nëse njeriu pendohet, Zoti e fal atë. Ai njeri pastrohet nga gjynahet.

FJALOR KUR'ANOR

Hixhreti

Allahu i Madhëruar thotë: **“Kujto kur mohuesit komplotonin kundër teje: për të të burgosur, vrarë ose dëbuar. Ata bënë kurthe, por edhe Allahu ngrinte kurthe (kundër tyre). Allahu është planifikuesi më i mirë.”** (Sure “Enfal”, ajeti 30).

Komentuesit e Kur'anit thonë se ajeti flet për Hixhretin e Profetit Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*). Idhujtarët mekas u përpoqën me gjithçka që zotëronin për ta zhdukur të Dërguarin e Allahut dhe mesazhin e Tij. Thuhet se ata përgatitën një dhuratë për këtë çështje, e cila ishte 100 deve.

Hixhreti është një ngjarje madhështore në historinë islame. Thuhet se ka ndodhur në muajin Muharrem ose në muajin Rabiul Euel. Ai shënoi një kthesë të madhe dhe një faqe të re, jo vetëm për Islamin dhe myslimanët, por për të gjithë njerëzimin. Hixhreti i Profetit Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) ka qenë i rrallë për nga lloji, sepse ai nuk ishte, thjesht largim nga vendlindja për fitime materiale apo për të fituar pushtet, por palëkundshmëri në besimin e drejtë, në besimin në Zotin Një e të Pashoq. Hixhreti i Profetit Muhamed përfaqëson majën më të lartë të përpjekjes dhe të sakrificës në rrugën e besimit, të vërtetës dhe të drejtësisë.

Gjuhësisht, *Hixhret* rrjedh nga folja *baxhere*, që do të

thotë “largim nga vendi, ose braktisja e diçkaje”. Hixhreti njihet edhe si kalim i njerëzve nga një vend në një vend tjetër për të banuar në atë vend të ri.

Hixhreti është ikje nga vendlindja në një vend tjetër për shak të gjendjes së keqe e të vështirë ekonomike, apo të luftës etj. Ndërrim i vendlindjes mund të jetë i përkohshëm ose i përhershëm.

Pas dështimit të planeve dhe të përpjekjeve të kurejshëve jobesimtarë e idhujtarë për të penguar misionin e Profetit Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) për përhapjen e Islamit, ranë në një mendje që ta ekzekutonin Profetin (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*). Ata mendonin se me këtë krim, do ta shfarosnin Profetin Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) dhe së bashku me të, edhe mesazhin e Allahut. Harruan kurejshët jobesimtarë se mbrojtësi i Profetit (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) ishte vetë Allahu i Madhëruar. Për këtë, meleku Xhebrail, me urdhër nga Allahu, e lajmëroi Profetin Muhamed për planin dhe kurthin e kurejshëve dhe e urdhëroi që të emigronte në Medinen e Ndritur.

Pas këtij lajmi, Profeti Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) ftoi imam Aliun dhe e njoftoi për planin e kurejshëve dhe për emigrimin e tij në Medine. Pastaj i tha: “O Ali. Xhebraili më erdhi dhe më zbriti ajetin: **“Kujto kur mohuesit komplotonin kundër teje: për të të burgosur, vrarë ose dëbuar. Ata bënë kurthe, por edhe Allahu ngrinte kurthe (kundër tyre). Allahu është planifikuesi më i mirë.”** Ky ajet më njoftoi se kurejshët janë tubuar dhe kanë planifikuar vrasjen time. Xhebraili (*Paqja e Allahut qoftë mbi të!*) më përçolli urdhrin e Zotit tim që të emigroj e ta lë vendlindjen. Ai më ka urdhëruar që të të urdhëroj ty që të flesh në shtratin tim. Me këtë veprim ti do të mbulosh gjurmët e mia. Si

thua? Çfarë do të bësh?” Aliu (*Allahu qoftë i kënaqur me të!*) i tha: “A do të jetw fjetja ime në shtratin tënd shkak i vazhdimsisw sw misionuit twnd, o i Dërguar?” Profeti i tha: “Po.” Aliu Buzëqeshi dhe bëri sexhde si falënderim për atë që i tha Profeti (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*). Në ato çaste zbriti ajeti i Kur’anit: “**Ka njerëz që e flijojnë veten, për të fituar pëlqimin e Allahut. Allahu është shumë i Mëshirshëm me robtë e Vet.**” (Sure “Bekare”, ajeti 207). Profeti doli nga Meka duke lexuar ajetin e Kur’anit: “**Ne kemi vënë pengesë para tyre dhe pas tyre e i kemi mbuluar, kështu që ata nuk shohin.**” (Sure “Jasin”, ajeti 9). Profetin (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) e ndoqi Ebu Bekri (*Allahu qoftë i kënaqur me të!*) dhe së bashku mbërritën në shpellën Theur. Mirëpo, kurejshët idhujtarë nuk e lanë me kaq. Ata e ndoqën Profetin Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) gjatë gjithë rrugës. Ishte ndihma e Allahut ajo që e shpëtoi Profetin (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*).

Hixhreti është një mrekulli për Profetin Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*). Me Hixhretin dëshmohet ndihma dhe përkrahja e Allahut për Profetin Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) dhe për myslimanët. Është mrekulli, sepse pas Hixhretit Islami u forcua dhe u zgjerua në mbarë Gadishullin Arabik dhe jashtë tij. Ishte dëshira e Allahut që të ndodhte Hixhreti, që të përhapej drita e Kur’anit në mbarë rruzullin tokësor. Me Hixhretin dëshmohet dhe vërtetëtohet profetësia mbarëbotërore.

Hixhretit ndodhi në vitin e trembëdhjetë të Profetësisë. Profeti Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) emigroi nga Meka për në Medinen e Ndritur. Në atë kohë, Medina quhej Jethrib. Pas disa ditësh udhëtim, Profeti Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) mbërriti në

Medine. Myslimanët e pritën Profetin (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) në Medine me plot mall, dashuri e madhështi. Sapo mbëriti, Profeti Muhamed e vendosi që Medina të ishte kryeqyteti i Mesazhit Islam dhe qendra e udhëheqjes islame. Ai bëri vëllazërimin mes mysli-manëve. Medina ishte vatra prej së cilës filluan të përhapen rrezet ndriçimtare të Islamit. Nga Medina, Profeti Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) u dërgoi letra mbretërve dhe udhëheqësve të asaj kohe, me ftesën që të përqaфонin fenë e drejtë e të fundit qiellore, Islamin.

Te Hixhreti mbështetet edhe kalendari i mysli-manëve. Hixhreti është frymëzim i përhershëm dhe motiv i fuqishëm i përhershëm për mysli-manët. Është mësim për të shkuarën, meditim dhe veprim për të sotmen dhe planifikim për të ardhmen. Hixhret për besimtarin është të ndryshojë zemrën, duke e pastruar atë dhe mbushur me besim e bindje ndaj Krijuesit. Në zemër të mos ketë vend urrejtja, smira e armiqësia. Në zemër të gjendet dashuria për Allahun dhe për krijesat e Tij. Prej mësimëve të tij janë: besimi, singeriteti, durimi, palëkundshmëria, sakrifica, përpjekja për hir të së Vërtetës e të drejtësisë, kërkimi i ndihmës dhe i përkrahjes së Allahut në çdo kohë etj.

Hixhreti në ajetet e Kur'anit

Fjala *Hixhret* përmendet në disa sure të Kuranit të Shenjtë.

Allahu i Madhëruar thotë:

1- “Vërtet, ata që besuan dhe ata që mërguan e luftuan në rrugë të Allahut, pikërisht ata shpresojnë në mëshirën e Allahut. Allahu është Falës i Madh dhe

Mëshirëplotë.” (Sure “Bekare”, ajeti 218)

2- **“Dhe Zoti iu përgjigj lutjes së tyre: ‘Unë nuk do t’ia humb mundin askujt nga ju që ka bërë vepra, qoftë mashkull apo femër. Ju jeni njëlloj (në shpërblim). Atyre që u shpërngulën, u dëbuan nga vatrat e tyre, u munduan në rrugën Time, luftuan dhe u vranë, Unë do t’ua mbuloj veprat e këqija dhe do t’i shpie në kopshte, nëpër të cilat rrjedhin lumenj, si shpërblim nga Allahu. Shpërblimi më i mirë është tek Allahu.”** (Sure “Ali Imran”, ajeti 195)

3- **“...Kurrsesi mos u bëni shokë me ata, derisa të mërgojnë për hir të Allahut...”** (Sure “Nisa”, ajeti 89)

4- **“...(Melekët) do t’u thonë: ‘A nuk qe Toka e Allahut e gjerë që të mërgonit në të?...”** (Sure “Nisa”, ajeti 97)

5- **“Kush mërgon për çështjen e Allahut, ai gjen shumë vendbanime dhe begati në tokë. Kush lë shtëpinë e vet, duke u shpërngulur për tek Allahu dhe i Dërguari i Tij dhe ndodh që t’i vijë vdekja, Allahu me siguri do ta shpërblejë. Se Allahu është Falës dhe Mëshirëplotë.”** (Sure “Nisa”, ajeti 100)

6- **“Kujto kur mohuesit komplotonin kundër teje: për të të burgosur, vranë ose dëbuar. Ata bënë kurthe, por edhe Allahu ngrinte kurthe (kundër tyre). Allahu është Planifikuesi më i mirë.”** (Sure “Efal”, ajeti 30)

7- **“Vërtet, ata që besuan dhe mërguan (për hir të besimit), e më pas luftuan me pasurinë dhe jetën e tyre në rrugën e Allahut dhe ata që u dhanë strehim e i ndihmuan, janë miq e mbrojtës për njëri-tjetrin. Por, ata që besojnë e që nuk kanë mërguar, nuk të kërkohet t’i mbrosh, derisa të mërgojnë. E, nëse ju luten që t’i ndihmoni për çështjen e**

fesë, atëherë jeni të detyruar t'u dilni në ndihmë, përveçse (kur ju duhet të luftoni) kundër një populli me të cilin keni marrëveshje. Allahu e sheh mirë atë që veproni.” (Sure “Enfal”, ajeti 72)

8- “Ata që besojnë, mërgojnë e luftojnë për çështjen e Allahut dhe ata që u japin strehim atyre e i ndihmojnë, pa dyshim, janë besimtarë të vërtetë; për ta ka falje dhe shpërblim bujar. Edhe ata që u bënë besimtarë më vonë, që mërguan dhe luftuan bashkë me ju, janë vëllezërit tuaj; ndonëse, sipas Librit të Allahut, besimtarët që kanë lidhje farefisnore, janë më të afërt për njëri-tjetrin (në ndarjen e trashëgimisë). Me të vërtetë, Allahu është i Ditur për çdo gjë.” (Sure “Enfal”, ajetet 74-75)

9- “Ata që besojnë, mërgojnë dhe luftojnë në rrugën e Allahut me pasurinë e tyre dhe jetën e tyre, janë në shkallë më të lartë tek Allahu. Pikërisht këta janë të fituarit.” (Sure “Teube”, ajeti 20)

10- “Nëse ju nuk e ndihmoni atë (Muhamedin/Pagja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!), Allahu tashmë e ka ndihmuar ditën kur atë e dëbuan mohuesit vetë të dytin, kur ishin në shpellë e ai i thoshte shokut të vet: ‘Mos u mërzit, se Allahu është vërtet me ne!’ Atëherë, Allahu zbriti qetësinë e Vet mbi të, e ndihmoi me një ushtri të padukshme (melekësh) dhe bëri që fjala e mosbesimtarëve të jetë më e poshtëruara, kurse Fjala e Allahut të jetë më e lartësuara. Vërtet, Allahu është i Plotfuqishëm dhe i Urtë.” (Sure “Teube”, ajeti 40)

11- Ata që, pasi vuajtën të shtypur, u shpërngulën për hir të Allahut, Ne do t'i vendosim në vendbanime të mira në këtë botë. Natyrisht, shpërblimi që i pret në

Botën Tjetër (Xheneti), është edhe më i madh. Ah! Sikur ta dinin ata!” (Sure “Nahl”, ajeti 41.)

12- “Sigurisht, Zoti yt është Falës dhe Mëshirëplotë ndaj atyre që mërguan, pasi i kishin përndjekur e mandej luftuan dhe duruan në rrugën e Allahut.” (Sure “Nahl”, ajeti 110)

13- “Në të vërtetë, ata po përpiqen të të trembin që të të dëbojnë ty nga vendi, por atëherë, ata do të qëndronin vetëm pak kohë pas ikjes sate.” (Sure “Isra”, ajeti 76)

14- Atyre që kanë mërguar për hir të Allahut e kanë rënë dëshmorë apo kanë vdekur, me siguri, Allahu do t’u japë shpërblim të mirë. Pa dyshim, Allahu është dhuruesi më i mirë.” (Sure “Haxh”, ajeti 58)

15- “Luti i besoi atij dhe tha: ‘Unë do të mërgoj te Zoti im; me të vërtetë, Ai është i Plotfuqishmi dhe i Urti.” (Sure “Ankebut”, ajeti 26)

16- “Eh, sa shumë qytete, të cilat kanë qenë më të fuqishme se qyteti yt, që të ka përzënë, Ne i kemi shkatërruar dhe nuk kanë pasur asnjë ndihmës!” (Sure “Muhamed”, ajeti 13)

17- “Një pjesë e plaçkës i takon edhe mërgimtarëve të varfër, të cilët u përzunë nga vendlindja dhe pasuritë e tyre, duke kërkuar mirësinë dhe kënaqësinë e Allahut dhe duke ndihmuar Allahun dhe të Dërguarin e Tij. Pikërisht ata janë besimtarët e singertë. Ndërsa ata që banojnë në Medine dhe që e kanë pranuar besimin qysh më parë, i duan mërgimtarët që vijnë në Medine dhe në zemrat e tyre nuk ndjejnë kurrfarë rëndimi, për atë, që u është

dhënë atyre, por duan t'u bëjnë më mirë mërgimtarëve sesa vetes, edhe pse vetë janë nevojtarë. Kushdo që ruhet nga lakmia e vetvetes, me siguri që do të jetë fitues.” (Sure “Hashr”, ajetet 8-9)

18- “Allahu nuk ju ndalon të silleni mirë dhe të jeni të drejtë ndaj atyre që nuk luftojnë kundër jush për shkak të fesë dhe që nuk ju dëbojnë prej shtëpive tuaja. Me të vërtetë, Allahu i do të drejtët. Allahu ju ndalon t'i bëni miq ata që luftojnë kundër jush për shkak të fesë dhe ju dëbojnë nga vatrata tuaja, si dhe mbështesin të tjerët që t'ju dëbojnë. Kushdo që i bën miq ata, është punëmbropshtë.” (Sure “Mumtehine”, ajetet 8 - 9)

Vullnet Merja

VEPRIMTARI KUR'ANORE

Organizohet programi i trajnimit “Islami dhe komunikimi publik”

Më 24 dhjetor, 2016, Komuniteti Mysliman i Shqipërisë (Drejtorja e Burimeve Njerëzore) në bashkëpunim me Shkollën e Lartë “Hëna e Plotë - Bedër” (Qendra e Studimeve Islame) organizuan programin e trajnimit “Islami dhe komunikimi publik” me imamët e Myftinive të Malësisë së Madhe, të Librazhdit dhe të Lushnjes.

Pas përshëndetjeve të nënkryetarit të Komunitetit Mysliman të Shqipërisë z. Bujar Spahiu dhe të drejtorit të Burimeve njerëzore z. Dorian Demetja, fjalën e mori prof. dr. Ajhan Tekineshi, i cili referoi temën “Shoqëria ideale që na urdhëron Islami”. Më pas fjalën e mori dr. Ramadan Cipuri me temën “Arti i komunikimit në publik”. Dr. Atakan Derelioglu trajtoi temën “Metodat që përdorte Profeti Muhamed (*Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të!*) në komunikim”. Ndërsa dr. Muhamed Muteëeli referoi temën: “Metodat e kumtesës dhe karakteristikat e kumtuesit”. Z. Hysni Skura bëri prezantimin e Departamentit të Shkencave Islame, duke e përmbyllur seminarin me ceremoninë e shpërndarjes së çertifikatave.

VEPRIMTARI KUR'ANORE NDËRKOMBËTARE

50 hytbe xhumaje të myftiut të Shkodrës, imam Muhamed Sytari janë përmbledhur në një libër. “Minber” është vepra e radhës e myftiut të Shkodrës që u promovua në bibliotekën e qytetit “Marin Barleti”. Vetë myftiu Sytari si autor i librit tha se 50 hytbet në harkun kohor të një viti në xhami të ndryshme e kanë bërë që të njohë shumë realitete. Libri është botuar nga Komuniteti Mysliman i Shqipërisë.

Dyzet e shtatë dorëshkrime shekullore të Kur'anit nga Turqia do të paraqiten në ekspozitën e parë të madhe të Kur'anit në Uashington, SHBA, në Institutin “Smithsonian”. Kur'anët janë sjellë nga Muzeu më shumë se 100-vjeçar i Arteve Turke dhe Islamike në Stamboll. Gjeografia e Kur'anëve që përfshin Turqinë deri në Afganistan dhe mbulon pothuajse 1,000 vjet të historisë së Artit Islam në mes të shekullit VIII dhe shekullit XVII.

Drita e Kur'anit - Nr. 4 - 2016

Dorëshkrime të vjetra kur'anore u zbuluan në një xhami në Egjipt. Një numër dorëshkrimesh të vjetra kur'anore janë zbuluar në një xhami në provincën Beheira në Egjipt. Dorëshkrimet janë zbuluar në xhaminë "Mukram" në qytetin Damanhur. Dorëshkrimet janë të një rëndësie të madhe historike. Dorëshkrimet do të dorëzohen te një komision i posaçëm, i themeluar për të mbledhur libra të rrallë të shkruar me dorë. Kopjet e dorëshkrimeve kur'anore kanë qenë në xhami për vite të tëra, por askush nuk e dinte rëndësinë e tyre.

Më shumë se 2000 përkthime të Kur'anit të Shenjtë në gjuhën angleze, së bashku me gjuhën origjinale, arabishten, u shpërndanë në Londër. Programi është realizuar nga zyra e Lidhjes Botërore Myslimane në kryeqytetin britanik, Londër. Kjo u bë me rastin e Ditës së Gjuhës Arabe, gjuhë e OKB-së, e cila shënohet çdo vit më 18 dhjetor.

Dita e Gjuhës Arabe në Kombet e Bashkuara është themeluar nga UNESCO në vitin 2010. Është zgjedhur 18 dhjetori sepse në këtë ditë, në vitin 1973, Asambleja e Përgjithshme e OKB e ka miratuar gjuhën arabe si gjuhë zyrtare të Kombeve të Bashkuara."

Departamenti i Kur'anit dhe Universiteti “Dar ul Huda” në Indi do të organizojë më 14-15 janar, 2017, një konferencë ndërkombëtare rreth përkthimit të Kur'anit të Shenjtë. Konferenca synon të sjellë hulumtime të reja mbi kontributet indiane në studimet kur'anore. Konferenca është planifikuar të mbahet më 14-15 janar, 2017, në Universitetin Islamik Dar ul Huda në Indi. Në Konferencë do të diskutohet në fushat që lidhen me përkthimet e Kur'anit, zhvillimin historik të përkthimeve të Kur'anit, përkthimet kryesore indiane dhe përkthyesit e tyre, ndikimet e tyre në zhvillimet historike dhe sociale të komunitetit mysliman, diversitetin metodologjik të përkthimeve të Kur'anit, përhapjen e përkthimeve, shtypjen e Kur'anit etj.

Dar ul Kur'an (Shkolla e Kur'anit) në Qendrën Islame në Stokholm, Suedi, po mban një kurs kur'anor online. Pjesëmarrësit po mësojnë leximin dhe këndimin e Kur'anit sipas Texhuidit.

“Studime për përbërjen e sureve mekase” është vepra e dijetares gjermane, Angelika Neuwirthit. Vepra është bërë ndër më të rëndësishmet në Europë për Islamin.

Në një intervistë me revistën gjermane “Qantara”, Angelika Neuwirth shprehu besimin se traditat që paraqiten në Kur'an janë të njëjta me ato të zbuluara në kulturën europiane.

Në pjesën e saj të parë, vepra fokusohet në karakterin gjuhësor të Kur'anit, duke argumentuar se Kur'ani është një bisedë mes njerëzve dhe Zotit. Më tej, Neuwirth thotë se Kur'ani ka shumë karakteristika poetike.

Çdo individ, - thotë profesoresha, - është përgjegjës sipas Kur'anit për veprimet e tij/e saj dhe me përmbushjen e detyrimeve rituale ai/ajo ka hyrë në një marrëdhënie me Krijuesin.

Për gratë, Neuwirth argumenton se Kur'ani bëri një hap revolucionar përpara, duke barazuar burrat dhe gratë përsa i përket statusit të tyre shpirtëror para Zotit. Kjo ishte, me të vërtetë e veçantë për atë kohë: barazia gjinore në kohën e injorancës ishte e paimagjinueshme.

Aktualisht, Neuwirth punon si prof. në Universitetin “Freie” të Berlinit dhe në Aman, Jordani.

Xhamia “Al-Aksa” në qytetin shenjtë të Kudsit (Jerusalemit) organizoi një ceremoni për të nderuar 200

vajzat dhe djemtë, që kanë arritur të mësojnë të gjithë Kuranin përmendsh. Programet kur'anore kanë për qëllim forcimin e pranisë së myslimanëve në xhami.

Të gjithë anëtarët e një familje në Rripin e Gazës prej 16 vetash, në Palestinë, janë hafizë të Kur'anit. “E kam filluar mësimin përmendsh të Kur'anit, kur isha në klasën e parë dhe e kam mësuar të gjithë Librin e Shenjtë, Kur'anin, përmendsh për katër vjet.” – thotë njëri nga djemtë. Mësimi i Kur'anit, - thotë ai, - ka ndikuar shumë në jetën e familjes dhe i ka ndihmuar pjesëtarët e saj të përmirësojnë sjelljen e tyre dhe veprat e tyre.

SUMMARIES

Xhemal Balla

Muhammad - the Prophet of Mercy

Prophet Muhammad's Birthday (Peace and blessings be upon him!) is a worldwide celebration for all Muslims. It is the day when Allah created light with the attributes of a sun, descended it as a candle in the sky of humanity. But thanks to that light, all darkness of ignorance was torn off and the universe was encompassed by lights. Allah, the Almighty made His Messenger a role model for all epochs in the history for his modesty, justice, generosity and mercy to all mankind. There isn't any man upon earth as merciful as the Prophet Muhammad (Peace and blessings be upon him!). He is the unique example in the world: very compassionate for his people, extremely sensitive to humans' sorrows. We heard from his mouth just praying to Allah to forgive the people: "*O Lord, instruct my people, for they are uninformed!*" With the righteousness he established, led by mercy, he removed darkness and replaced it with light.

Drift e Kur'anit - Nr. 4 - 2016

Vullnet Merja

The Unlettered Prophet who Taught and Educated People

We, the Islamic Ummah, are a lofty community because we receive all life issues from the magnificent Book, the last Word of Allah on Earth, the Holy Qur'an, and from the perfect man, who stands at the highest moral pedestal, the seal of the prophets- prophet Muhammad (Peace and blessings of Allah be upon him!), whom Allah sent as mercy to the nations. Allah says in the Noble Qur'an: **"And We have not sent you (O Muhammad) but as a mercy to the nations."** (Surah Al-Anbiya ', verse 107). This mercy to all nations was chosen by Allah from among the unschooled society. The society where Prophet Muhammad (Peace and blessings of Allah be upon him!) was born, was the darkest and the most backward society. It is called the society of ignorance. The prophet Muhammad (Peace and blessings be upon him!) was illiterate. But he was a pure illiterate with the nature that Allah has created. But this does not mean that Prophet Muhammad (Peace and blessings of Allah be upon him!) was unknowledgeable. If he had known literacy, the unbelievers would have suspected about the Qur'an and they would have thought it had been selected from the previous books and present it as Allah's book. Therefore, being illiterate is a miracle.

Drita e Kur'anit - Nr. 4 - 2016

Sayyid Ahmad Hussain

Prophet Muhammad (Peace and blessings of Allah be upon him!) **Revived Rationality**

Our Prophet (Peace and blessings of Allah be upon him!) is an example for all humanity and all religions because he was educated directly by Allah, the Almighty. Our honored Prophet, Hazrat Muhammad (Peace and blessings of Allah be upon him!) has declared: *“There is no greater poverty than ignorance, and there is no greater wealth than wisdom.”* This tradition states the attention paid by our honored Prophet (Peace and blessings of Allah be upon him!) to the rationality and sanity. Our Prophet (Peace and blessings of Allah be upon him!) is the resuscitator of rationality. The name of our Prophet (Peace and blessings of Allah be upon him!) would remain alive and memorable as long as mankind needs affection and rationality.

Qani Sulku

Muhammad (Peace and blessings of Allah be upon him!) - **The Walking Qur'an on Earth**

Allah, the Almighty chose and honored Muhammad (Peace and blessings of Allah be upon him!) from among all people, to assign him a very specific task – *the Conveyance of His last Message, the Qur'an*. Due to the high morality and exemplary behavior of Muhammad (Peace and blessings of Allah be upon him!), he was considered as a *walking Qur'an* upon earth. Have you ever heard of anyone that is mentioned every year, every

month, every week, every day, every hour, every minute, every second or moment? Have you ever heard anyone mentioned by billions of people, and even all over the world? Have you heard of anyone mentioned during the night and the day? Have you heard about anyone mentioned whenever Allah is mentioned? This is Prophet Muhammad (Peace and blessings of Allah be upon him!).

Ahadollah Gholizadeh Barandagh

Anthropology in the Perspective of Feyz Kashani

Human knowledge and the resolution of its enigmas is so great that it has made scientists from different fields study it. But each one has followed a specific study method. Anthropology, in methodological terms, can be empirical, gnostic, philosophical and religious, while theoretically it may be macro or micro.

This article aims to outline the point of view of Feith Kashani, an eleventh-century thinker of the Hijra about issues related to anthropology with the philosophical method. (This view will be on the existence of man, on reality, on the way of relationship with God, on the state in which he was before coming to this world, on the situation in the world in which we live and on what exists after this world.)

Abdu Daim Kahiil

Scientific Arguments from the Qur'an

This article is a continuation of the rubric: *“Scientific Arguments from the Qur'an”*, of “Light of the Qur'an” magazine. It acquaints us with some scientific arguments from the Qur'an, such as *the Giraffe's neck rejects the theory of evolution; the giraffe cannot evolve from another creature etc.*

Seyyid Mujtaba Musavi Lari

An analysis of two Qur'anic terms: “Aziz” and “Rahim”

“Aziz” (the Almighty) is one of the most beautiful Attributes of God, which the Qur'an emphasizes and uses frequently. In the Qur'an, this majestic attribute is used almost always along with the other attribute “Hakim” (Wisdom). This mode of presentation is an indication of the wisdom of God's words: The Lord, who is Almighty and Powerful, is also Wise. In the Surah “Ash-Shu'ara”, this attribute of God is mentioned associated with another attribute - “Rahim” (Merciful). These two Attributes are repeated in the verses of this Surah. It is about the verses revealing the wicked behaviors of peoples who came out against the prophets who were sent to them and made their efforts to guide people more difficult. This article will explain that, apart from the two terms used side by side, their repetition is an important guiding element.

Rajmonda Feza

Arafat – a Cornerstone in the Road to Perfection

One of the Hajj's unforgettable works is the stopp -off at Mount Arafat. Prophet Muhammad (Peace and blessings of Allah be upon him!) delivered the famous sermon named "Farewell sermon" at Mount Arafat. It is a significant historical sermon for all humanity. Pilgrims are directed towards Arafat, the place where the greatest men of Allah have stopped. They commemorate the dedication of the first believers to Allah. They depart from the darkness of sin with repentance and prayer. They worship their unique and unmatched Creator; reveal their secrets to the Secret-keeper; they declare their repentance for the sins they have committed; seek forgiveness and mercy and return to full repentance.

Naser Makarem Shirazi

Commentary of the Holy Qur'an Surah "Al-An'am, verses 1-2

The surah starts with the praise and the gratitude of Allah. Then, it continues to clarify to people the concept of *Tawhid*, (monotheism). Firstly, by creating the great world (the heavens and the earth). Secondly, through the creation of the small world (the man). The first verse says: **"Praise be to Allah who created the heavens and the earth ..."** Allah Is the Finder of the darkness and the light, contrary to the religion of the polytheists. He alone is the Creator of all things. Then the verse says: **"... and made the darkness and the light ..."** But, the disbelievers and polytheists, instead of inculcating in

their minds the Oneness of God (*Tawhid*) through this unique system, associate partners to Allah, as stated in the verse “... **Yet, those who disbelieve ascribe equals to their Lord ...**”

Muhsin Keraeti

Lessons from Surah “Al-Baqarah”

There are many lessons in the Qur'an verses. In this article, there are some lessons from Surah “Al-Baqarah”, such as: Islam respects private ownership, but it is against lending money at interest or usury, and forbids the rich people to benefit unjustly; to achieve the pleasure of Allah and win the hearts of the needy is much better than accumulating wealth; reward and punishment are based on human deeds, while the deeds are based on goals and desires. Consequently, there would be no account for any act that is performed by lack of information; Islam is a comprehensive religion, and besides the individual aspect and spiritual growth of humans, it has a serious and deep consideration at the juristic and economic issues of the society.

نور قرآن

فصلنامه علمی قرآنی

صاحب امتیاز: مؤسسه قرآن کریم آلبانی

مدیر مسئول: شیخ ولنت (عباس) مریا

سردبیر: پروفسور دکتر خیری شهو

معاون سردبیر: صبریه فزا

اعضای هیئت تحریریه:

پروفسور دکتر علی رضا اعرافی (رئیس جامعه المصطفی - ایران)

دکتر احدالله قلی زاده (نماینده جامعه المصطفی در آلبانی)

پروفسور دکتر فتحی مهدیو (استاد دانشگاه پریشتینا - کوزوو)

افندی سلیمان رجبی (رئیس کمیته اسلامی - مقدونیه)

سلیم اصطفی (مترجم قرآن)

یتمیر چلا

ویرایش ادبی: لیسدا رامای

مقابله ادبی: ویولسا کارای

صفحه آرایی و طراحی جلد: صبریه فزا

شماره: 4 / 2016 (39)

Drita e Kur'anit - Nr. 4 - 2016

KUJTESË PËR AUTORËT

Revista pranon me kënaqësi bashkëpunimin e të gjithë teologëve e të studiuesve të Kur'anit dhe të fushave të tjera të shkencës. Prandaj, janë të lutur autorët që të sjellin në redaksi artikuj studimorë që kanë të bëjnë me Kur'anin dhe kur'anologjinë.

Që të shqyrtohen artikujt nga redaksia, autorët janë të lutur të ndjekin udhëzimet e mëposhtme:

- Shkrimi nuk duhet të jetë më shumë se 10-12 faqe kompjuteri, bashkë me një abstrakt.
- Është e detyrueshme gjuha shqipe standarde.
- Nuk pranohet zëvendësimi i shkronjave *ë* dhe *ç* me *e* dhe *c*.
- Të mos përdoret shkronja e madhe I aty ku nuk duhet.
- Midis shenjës së pikësimit dhe fjalëve pasardhëse të lihet vetëm një hapësirë.
- Citimet në tekst të jepen me shkrim të pjerrët.
- Poshtëshënimet të jepen me numra arabë dhe të numërohen sipas rendit që citohen. Ja, si mund të ishte një shembull poshtëshënimi: Shih M. Golshani, *Kur'ani i Shenjtë dhe shkencat e natyrës*, Tiranë, 2007, f. 73. Librat e pabotuar e dorëshkrimet nuk citohen, por mund të jepen në tekst në kllapa.
- Artikulli të jetë i radhitur në "Word" dhe të dërgohet nëpërmjet postës elektronike (e-mail):

f_quran114@yahoo.com

quranfondation114@gmail.com

